



กฎหมายลักษณะปกครองท้องถิ่น

ศูนย์บริการทางวิชาการและกฎหมาย

สำนักงานเลขาธิการธรรมาภิบาล

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY



3961134599



กฎหมายลักษณะปกครองท้องที่



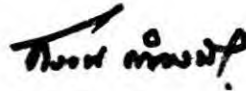
THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

คำนำ

หนังสือกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่นี้ ศูนย์บริการทางวิชาการและกฎหมาย
ได้รวบรวมพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ไว้ทุกฉบับ รวมทั้งประกาศของคณะปฏิวัติ
ฉบับที่ ๑๑๒ และ ๑๒๔ และพระราชบัญญัติการเตรียมเพิ่มเติมคดีอาญา พุทธศักราช ๒๔๘๑

เพื่อสะดวกในการศึกษา ศูนย์บริการทางวิชาการและกฎหมายจึงแบ่งออกเป็น
๓ ตอน คือ ๑. บทบัญญัติ ๒. การแก้ไขเพิ่มเติม และ ๓. ภาคผนวก

สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา หวังว่าหนังสือกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่เล่ม
นี้คงจะเป็นประโยชน์แก่การศึกษา ค้นคว้า และอ้างอิง ตามสมควร



(พันเอกสงวน คำวงษา)

เลขาธิการรัฐสภา

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

สารบัญ

บทบัญญัติ	๑ - ๔๑
หมวด ๑ ว่าด้วยนามแลการใช้พระราชบัญญัติ	๒
หมวด ๒ ว่าด้วยวิธีอธิบายศัพท์ที่ใช้ในพระราชบัญญัติ	๓
หมวด ๓ ว่าด้วยลักษณะปกครองหมู่บ้าน	๓
ตอน ๑ การตั้งหมู่บ้าน	๓
ตอน ๒ การแต่งตั้งผู้ไต่สวน ผู้ช่วยผู้ไต่สวน การออกจากตำแหน่งของผู้ไต่สวนและผู้ช่วยผู้ไต่สวน	๔
ตอน ๓ การตั้งหมู่บ้านช่วยคราว	๔
ตอน ๔ หน้าที่และอำนาจของผู้ไต่สวนและผู้ช่วยผู้ไต่สวน	๑๐
หมวด ๔ ว่าด้วยลักษณะปกครองตำบล	๑๖
ตอน ๑ การตั้งตำบล	๑๖
ตอน ๒ การตั้งกำนันแลกำนันออกจากตำแหน่ง	๑๗
ตอน ๓ หน้าที่แลอำนาจของกำนัน	๑๘
ตอน ๔ แพทย์ประจำตำบล การตั้งแลหน้าที่	๒๑
ตอน ๕ การประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการตำบล กรรมการหมู่บ้าน แพทย์ประจำตำบล และวินัย ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล และ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	๒๒
หมวด ๕ ว่าด้วยลักษณะปกครองอำเภอ	๒๖
ตอน ๑ การตั้งอำเภอแลกิ่งอำเภอ	๒๖
ตอน ๒ การจัดตั้งกรรมการอำเภอ	๒๖
ตอน ๓ หน้าที่แลอำนาจของกรรมการอำเภอ	๓๑

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

ก. การปกครองท้องถิ่น	๓๓
ข. การป้องกันภัยอันตรายของราษฎรแลรักษาความสงบ ในท้องถิ่น	๓๒
ค. การที่เกี่ยวด้วยความปลอดภัย	๓๕
ค. การป้องกันโรคภัย	๓๗
ค. บำรุงการทำนาค่าป่าไม้แลการไปมาต่อกัน	๓๘
ฆ. บำรุงการศึกษา	๕๐
ง. การเก็บภาษีอากร	๕๐
จ. นาทับเที่ยงเสรี	๕๐
การแก้ไขเพิ่มเติม	๕๓ - ๕๖
บันทึกบทเฉพาะกาล	๕๗ - ๕๘
ภาคผนวก	
พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พระพุทธศักราช ๒๔๕๓	๕๐ - ๑๒๕
พระราชบัญญัติการเปรียบเทียบคดีอาญา พุทธศักราช ๒๔๕๑	๑๒๖ - ๑๒๘
พระราชบัญญัติการเปรียบเทียบคดีอาญา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๕๕	๑๒๘/๑ - ๒
พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๘๖	๑๒๕ - ๑๕๓
พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๔๘๘	๑๕๔ - ๑๕๕
พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๑๐	๑๕๕ - ๑๖๘
ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๑๒ พ.ศ. ๒๕๑๕	๑๖๕ - ๑๗๑
ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๖๔ พ.ศ. ๒๕๑๕	๑๗๒ - ๑๗๖
พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๑๖	๑๗๗ - ๑๗๘

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

บทบัญญัติ

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น

พระพุทธศักราช ๒๔๕๖

มีพระบรมราชโองการในพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่นว่า
แห่งสมเด็จพระบรมชนกนาถ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระ
กรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่นเมื่อพระพุทธศักราช
๒๔๔๐ และได้ใช้พระราชบัญญัตินั้นเป็นแบบแผนวิธีปกครองทั่วพระราชอาณาจักร อัน
อยู่ภายนอกจังหวัดกรุงเทพฯ มาจนบัดนี้ พระราชบัญญัติอัน ๆ อันเนื่องด้วยวิธีปกครอง
ราษฎร ซึ่งตั้งขึ้นภายหลังต่อมาได้มีพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่นเป็นหลัก
อีกเป็นอันมาก เพราะฉะนั้นพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่นที่ว่าพระราช
บัญญัติสำคัญในการปกครองพระราชอาณาจักรอย่าง ๑

ตั้งแต่ได้ตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่นในพระพุทธศักราช ๒๔๔๐
มา วิธีปกครองพระราชอาณาจักรได้จัดการเปลี่ยนแปลงดำเนินมาโดยลำดับหลายอย่าง
ทรงพระราชดำริเห็นว่าถึงเวลาอันสมควรที่จะแก้ไขพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น
ให้ตรงกับวิธีการปกครองที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้แก้ไข
พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่นที่ รตนโกสินทรศก ๑๑๖ ของเดิม แห่งใดที่ยังใช้
ได้ให้คงไว้ แห่งใดที่เก่าเกินกว่าวิธีปกครองทุกวันนี้ ก็แก้ไขให้ตรงกับเวลา รวบรวม
ตราเป็นพระราชบัญญัติไว้สืบไปดังนี้

หมวด ๑

ว่าด้วยนามและการใช้พระราชบัญญัติ

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า พระราชบัญญัติลักษณะปกครอง
ท้องถิ่น พระพุทธศักราช ๒๔๕๖

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันประกาศแล้วให้ใช้ทั่วทุกมณฑล
เว้นแต่ในจังหวัดกรุงเทพฯ ฯ ชั้นใน แต่เมื่อใช้พระราชบัญญัตินี้แล้วให้ยกเลิกพระราช
บัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ เสีย ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน
สืบไป

มาตรา ๓ บรรดาพระราชกำหนดกฎหมายแต่ก่อน บทใดข้อความขัดกับ
พระราชบัญญัตินี้ ให้ยกเลิกกฎหมายบทนั้นตั้งแต่วันที่ได้ใช้พระราชบัญญัตินี้ไป

มาตรา ๔ อำนาจหน้าที่สมุหเทศาภิบาล ซึ่งกล่าวต่อไปในพระราชบัญญัตินี้
ส่วนในมณฑลกรุงเทพฯ ฯ ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของเสนาบดีกระทรวงนครบาล หรือ
ข้าราชการผู้ใหญ่ในกระทรวงนครบาล ซึ่งเสนาบดีกระทรวงนครบาลจะได้รับพระราช
ทานพระบรมราชานุญาตให้มีอำนาจที่เฉพาะการนั้น ๆ อีกประการ ๑ ความที่กล่าว
ต่อไปในพระราชบัญญัตินี้ แห่งใดมีใจความว่าสมุหเทศาภิบาลจะทำได้ด้วยอนุมัติของ
เสนาบดี ใจความอันนี้ไม่ต้องใช้ในส่วนมณฑลกรุงเทพฯ ฯ เพราะหน้าที่สมุหเทศาภิบาล
และเสนาบดีในส่วนมณฑลกรุงเทพฯ ฯ รวมอยู่ในตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงนครบาล

มาตรา ๕ ให้เสนาบดีผู้บัญชาการปกครองท้องถิ่นอำนาจที่จะตั้งกฎข้อบังคับ
สำหรับจัดการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ ถ้าเสนาบดีนั้นได้รับพระราชทานพระบรม
ราชานุญาต และประกาศในหนังสือราชกิจจานุเบกษาแล้ว ก็ให้ถือว่าเป็นเหมือนส่วน
๑ ในพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๖ ในการที่จะกำหนดเขตหมู่บ้านแลตำบลทั้งปวงในหัวเมืองใด
ให้ผู้ว่าราชการเมืองนั้น เมื่อได้อนุมัติของสมุหเทศาภิบาลแล้ว มีอำนาจที่จะกำหนดได้

แลการที่จะกำหนดเขตรอแเภอนั้น ก็ให้สมุหเทศาภิบาลมอานาจที่จะกำหนดได้ เมื่อได้
รับอนุมัติของเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยแล้วนั้น ส่วนมณฑลกรุงเทพฯ เสนาบดี
กระทรวงนครบาลกำหนดได้เด็ดขาด

หมวดที่ ๒

ว่าด้วยสิทธิอาศัยที่ใช้นในพระราชบัญญัติ

มาตรา ๗ ศัพท์ว่า บ้าน แลเจ้านบ้าน ซึ่งกล่าวในพระราชบัญญัตินี้ ให้
เข้าใจดังนี้ คือ

ข้อ ๑ ศัพท์ว่า บ้านนั้น หมายความว่า เรือนหลังเดียวก็ตาม หลายหลัง
ก็ตาม ซึ่งอยู่ในเขตที่มเจ้าของป็นอิสระส่วน ๑ นับในพระราชบัญญัตินี้ว่า บ้าน ๑
ห้องแถว แลแพ หรือเรือสำซึ่งจอดประจำอยู่ที่ใด ถ้ามีเจ้าของหรือผู้เช่าครอบครอง
ป็นอิสระต่างหากห้อง ๑ หลัง ๑ ลำ ๑ หรือหมู่ ๑ ในเจ้าของหรือผู้เช่าคน ๑ นั้น
ก็นับว่าบ้าน ๑ เหมือนกัน

ข้อ ๒ ศัพท์ว่า เจ้านบ้านนั้น หมายความว่าผู้อยู่ปกครองบ้าน ซึ่งได้เข้ามา
แล้วในข้อก่อน จะครอบครองด้วยป็นเจ้าของก็ตาม ด้วยป็นผู้เช่าก็ตาม ด้วยป็นผู้
อาสาไสรยโดยชอบด้วยกฎหมายก็ตาม นับตามพระราชบัญญัตินี้ว่าป็นเจ้านบ้าน

ข้อ ๓ วัด โรงพยาบาล โรงทหาร โรงเรียน เรือนจำ ที่ทำการไปรษณีย์
สถานีรถไฟ สถานที่ต่าง ๆ ของรัฐบาล อยู่ในความปกครองของหัวหน้าในที่นั้น ไม่นับ
ป็นบ้านตามพระราชบัญญัตินี้

หมวดที่ ๓

ว่าด้วยลักษณะปกครองหมู่บ้าน

ตอน ๑

การตั้งหมู่บ้าน

มาตรา ๘ บ้านหลายบ้านอยู่ในท้องที่อันหนึ่ง ซึ่งควรอยู่ในความปกครอง
อันเดียวกันได้ ได้จัดป็นหมู่บ้าน ๑ ลักษณะที่กำหนดหมู่บ้านตามพระราชบัญญัตินี้ ให้
ถือความสะดวกแก่การปกครองป็นประมาณ คือ

ข้อ ๑ ถ้าเป็นทิวคนอยู่รวมกันมาก ถึงจำนวนบ้านน้อย ให้ถือเอาจำนวนคนเป็นสำคัญ ประมาณราว ๒๐๐ คนเป็นหมู่บ้าน ๑

ข้อ ๒ ถ้าเป็นทิวคนตั้งบ้านเรือนอยู่ห่างไกลกัน ถึงจำนวนคนจะน้อย ถ้าแลจำนวนบ้านไม่ต่ำกว่า ๕ บ้านแล้ว จะจัดเป็นหมู่บ้าน ๑ ก็ได้

ตอน ๒

การแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

การออกจากตำแหน่งของผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

มาตรา ๙ ในหมู่บ้านหนึ่งให้มีผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่ง และมีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง หมู่บ้านละสองคน เว้นแต่หมู่บ้านใดมีความจำเป็นต้องมีมากกว่าสองคน ให้ขออนุมัติกระทรวงมหาดไทย

ในหมู่บ้านใด ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นสมควรให้มีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ ก็ให้มีได้ตามจำนวนที่กระทรวงมหาดไทยจะเห็นสมควร

ผู้ใหญ่บ้านจะได้รับเงินเดือน แตมิใช่จากเงินงบประมาณประเภทเงินเดือน ส่วนผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง จะได้รับเงินตอบแทนตามที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

มาตรา ๑๐ ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่ปกครองบันดาราสตรที่อยู่ในเขตหมู่บ้าน

มาตรา ๑๑ ให้กรรมการอำเภอประชุมราษฎรซึ่งมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เลือกราษฎร ผู้มีคุณสมบัติที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๒ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

- (๑) มีสัญชาติไทยและบรรลุนิติภาวะแล้ว
- (๒) ไม่เป็นภิกษุ สามเณร นักพรตหรือนักบวช
- (๓) ไม่เป็นคนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
- (๔) มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นประจำในหมู่บ้านนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่าสาม

เดือน

มาตรา ๑๒ ผู้ที่จะได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านต้องมีคุณสมบัติและไม่อยู่ในลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

- (๑) เป็นชายเจ้าบ้าน มีสัญชาติไทย
- (๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบห้าปีบริบูรณ์ แต่ไม่เกินหกสิบปีบริบูรณ์
- (๓) มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นประจำในหมู่บ้านนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่า

หกเดือน

- (๔) เป็นผู้เลื่อมใสในการปกครองตามรัฐธรรมนูญด้วยความบริสุทธิ์ใจ
- (๕) ไม่เป็นภิกษุ สามเณร นักพรตหรือนักบวช
- (๖) ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพ หรือวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบหรือเป็นผู้ติดยาเสพติดให้โทษ หรือไม่เป็นโรคตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา

(๗) ไม่เป็นข้าราชการประจำหรือข้าราชการส่วนท้องถิ่น หรือพนักงานส่วนท้องถิ่น

- (๘) ไม่เป็นผู้มีชื่อเสียงในทางทุจริตหรือเสื่อมเสียในทางศีลธรรม
- (๙) ไม่เป็นผู้เคยถูกลงโทษไล่ออกหรือปลดออกฐานทุจริตต่อหน้าที่ราชการ ในองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล สุขาภิบาล หรือองค์การบริหารส่วนตำบล และยังไม่พ้นกำหนดเวลาสามปีนับแต่วันถูกไล่ออกหรือปลดออก

(๑๐) ไม่เป็นผู้เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ และยังไม่พ้นกำหนดเวลาสามปี นับแต่วันพ้นโทษ

(๑๑) มีพินความรู้ไม่ต่ำกว่าประโยคประถมศึกษาตอนต้น หรือที่กระทรวงศึกษาธิการเทียบไม่ต่ำกว่าประโยคประถมศึกษาตอนต้น เว้นแต่ในท้องที่ใดราษฎรไม่อาจเลือกผู้พินความรู้ดังกล่าวได้ ผู้ว่าราชการจังหวัดโดยอนุมัติรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยอาจประกาศในราชกิจจานุเบกษายกเว้นหรือผ่อนผันได้

มาตรา ๑๓ การเลือกนั้นให้กรมการอำเภอเป็นประธานพร้อมด้วยกำนัน หรือผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นอย่างน้อยหนึ่งคน

วิธีเลือกจะกระทำโดยลับหรือโดยเปิดเผยก็ได้

เมื่อราษฎรส่วนมากที่มาประชุมเลือกผู้ใดแล้ว ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้ใหญ่บ้านแล้วให้กรมการอำเภอรายงานไปยังข้าหลวงประจำจังหวัดเพื่อออกหนังสือสำคัญให้ไว้เป็นหลักฐาน

ในกรณีที่ผู้รับเลือกมีคะแนนเสียงเท่ากันให้จับสลาก

มาตรา ๑๔ ผู้ใหญ่บ้านต้องออกจากตำแหน่งด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้

- (๑) ขาดคุณสมบัติหรือเข้าลักษณะต้องห้ามอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา ๑๒
- (๒) ตาย
- (๓) ได้รับอนุญาตให้ลาออก
- (๔) หมู่บ้านที่ปกครองถูกยุบ
- (๕) ไปเสียจากหมู่บ้านที่ตนปกครองเกินสามเดือน

(๖) ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน ในหมู่บ้านนั้นมีจำนวน ไม่น้อยกว่ากึ่งจำนวนร้องขอให้ออกจากตำแหน่ง

(๗) ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้ออกจากตำแหน่งเมื่อได้สอบสวนเห็นว่าบกพร่องในทางความประพฤติ หรือความสามารถไม่เหมาะสมกับตำแหน่ง

มาตรา ๑๕ ผู้ใหญ่บ้านและกำนันท้องที่ร่วมกันพิจารณาคัดเลือกราษฎรซึ่งมีคุณสมบัติตามมาตรา ๑๖ เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ

มาตรา ๑๖ ผู้มีสิทธิจะได้รับคัดเลือกเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ ต้องมีคุณสมบัติตามมาตรา ๑๒ ยกเว้นคุณสมบัติการเป็นเจ้าของบ้าน

มาตรา ๑๗ เมื่อผู้ใดได้รับคัดเลือกเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ ให้กำนันรายงานไปยังนายอำเภอเพื่อออกหนังสือสำคัญไว้เป็นหลักฐาน และให้ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบตั้งแต่วันที่นายอำเภอออกหนังสือสำคัญ

มาตรา ๑๘ ทวิ ในหมู่บ้านใดมีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ ผู้ว่าราชการจังหวัดจะแต่งตั้งให้ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบอีกตำแหน่งหนึ่งก็ได้ ส่วนเงินค่าตอบแทนให้เป็นไปตามที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

มาตรา ๑๘ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบอยู่ในตำแหน่งคราวละห้าปี

นอกจากออกจากตำแหน่งตามวาระ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบต้องออกจากตำแหน่งเพราะขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๑๒ ยกเว้นคุณสมบัติการเป็นเจ้าบ้าน หรือเพราะเหตุเช่นเดียวกับที่ผู้ใหญ่บ้านต้องออกจากตำแหน่งตามมาตรา ๑๔ (๒) ถึง (๘)

ถ้าตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบว่างลง ให้มีการคัดเลือกผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบแทน และให้นำความในมาตรา ๑๕ มาตรา ๑๖ และมาตรา ๑๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ผู้ซึ่งได้รับคัดเลือกตามวรรคสามอยู่ในตำแหน่งตามวาระของผู้ซึ่งตนแทน

มาตรา ๑๙ การที่ต้องเลือกผู้ใหญ่บ้านชนใหม่ขึ้น อาศัยเหตุ ๒ ประการ คือ

ข้อ ๑ ถ้าลูกบ้านในหมู่บ้านใดทวชน จะเป็นด้วยผู้คนเกิดก็ตามหรืออพยพมาแต่ก่อนก็ตาม เมื่อกำนันนำตำบลและผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นไปดูหากันเห็นว่าจำนวนคนในหมู่บ้านใดเกินกว่าความสามารถในผู้ใหญ่บ้านคนเดียวจะดูแลปกครองให้เรียบร้อยได้ ให้กำนันนำความแจ้งต่อกรมการอำเภอ ให้ที่กระระห์ด้วยอีกชั้น ๑ แล้วให้กรมการอำเภอบอกเข้าไปยังผู้ว่าราชการเมือง เมื่อผู้ว่าราชการเมืองเห็นสมควรแล้วก็ให้ตั้งหมู่บ้านชนใหม่แล้วเลือกผู้ใหญ่บ้านเพิ่มเติมขึ้นใหม่ได้

ข้อ ๒ ถ้าผู้ใหญ่บ้านหมู่ใดว่างลง ให้กำนันในตำบลนั้นแจ้งต่อนายอำเภอ ซึ่งเป็นผู้บังคับการในท้องที่นั้นให้ทราบภายใน ๗ วัน แลให้นายอำเภอเป็นประธานพร้อมด้วยกำนันผู้ใหญ่บ้านเรียกลูกบ้านในหมู่บ้านที่ตำแหน่งว่างนั้นเลือกสรรผู้ใหญ่บ้านขึ้นใหม่ตามวิธีที่ได้ไว้ไว้ในพระราชบัญญัติภายในกำหนด ๗ วัน แต่ได้ทราบความจากกำนัน

มาตรา ๒๐ เมื่อผู้ใหญ่บ้านต้องออกจากตำแหน่งด้วยเหตุประการใด ๆ เป็นหน้าที่ของกำนันนายตำบลนั้น จะต้องเรียกหมายตั้งแลสามโนคร้วตะเบ็ยบญชที่
ได้ทำขึ้นไว้ในหน้าที่ผู้ใหญ่บ้านนั้นคืนมรกษาไว้ เมื่อผู้ได้รับตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้านแทน
ก็ให้มอบสามโนคร้วและตะเบ็ยบญชที่ส่งไปให้ แต่หมายตั้งนั้นกำนันต้องรับส่งให้
กรมการอำเภอ อนึ่งการที่จะเรียกคืนหมายตั้งแลสามโนคร้วตะเบ็ยบญชที่ได้กล่าวมา
ในข้อนี้ ถ้าช้ของประการใด กำนันต้องรับแจ้งความต่อกรมการอำเภอ

มาตรา ๒๑ ถ้าผู้ใหญ่บ้านคนใดจะทำกรในหน้าที่ไม่ได้ในครั้งหนึ่งคราว
หนึ่งให้มอบหน้าที่ให้แก่ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองคนใดคนหนึ่งเป็นผู้รักษาการแทน
จนกว่าผู้ใหญ่บ้านนั้นจะทำกรในหน้าที่ได้ และรายงานให้กำนันทราบ ถ้าการมอบ
หน้าที่นั้นเกินกว่าสิบห้าวัน ให้กำนันรายงานให้นายอำเภอทราบด้วย

ตอน ๓

การตั้งหมู่บ้านชั่วคราว

มาตรา ๒๒ ถ้าในท้องที่อำเภอใดมีราษฎรไปตั้งชุมนุมทำการหาเลี้ยงชีพแต่
ในบางฤดู ถ้าแลจำนวนราษฎรซึ่งไปตั้งทำการอยู่มาก พอสมควรจะจัดเป็นหมู่บ้านได้
ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่เพื่อความสะดวกแก่การปกครอง ก็ให้นาย
อำเภอประชุมราษฎรในหมู่บ้านนั้นเลือกที่ผู้ใหญ่บ้านคน ๑ หรือหลายคนตามควรแก่
กำหนดที่ไว้ในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่

มาตรา ๒๓ ผู้ซึ่งสมควรจะว่าผู้ใหญ่บ้านในที่เช่นนั้น ต้องมีวุฒิตามความ
ที่ได้ไว้ในมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัตินี้ เว้นไว้แต่ขอทตามพระราชบัญญัติบังคับ
ไว้ว่าต้องเป็นเจ้าบ้าน เพราะเหตุที่เป็นตำแหน่งชั่วคราวหนึ่ง แลคนที่ไปตั้ง
ทำกรเป็นครั้งเป็นคราวเช่นนั้นไม่มีบ้านช่องเป็นภูมิลำเนาในท้องที่นั้น ถึงผู้ที่จะได้รับ
เลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านไม่ใช่เจ้าบ้านก็เป็นได้

มาตรา ๒๔ ผู้ใหญ่บ้านเช่นนี้ ให้เรียกว่า ว่าผู้ใหญ่บ้านเพราะเหตุที่เป็นตำแหน่งชั่วคราวหนึ่งคราวหนึ่ง แต่มีอำนาจแลหน้าที่เท่าผู้ใหญ่บ้านทุกประการ ถ้าราษฎรเลือกผู้หนึ่งผู้ใดอันสมควรจะว่าผู้ใหญ่บ้านได้ ก็ให้รายงานขอหมายตั้งต่อผู้ว่าราชการเมือง

มาตรา ๒๕ หมายตั้งว่าผู้ใหญ่บ้านนี้ ให้ผู้ว่าราชการเมืองทำหมายพิเศษตั้ง เพื่อให้ปรากฏว่าผู้หนึ่งว่าผู้ใหญ่บ้านตั้งแต่เดือนนั้นเพียงเดือนนั้นเป็นที่สุด ตามกำหนดฤดูกาลที่ราษฎรจะตั้งชุมนุมกันอยู่ในที่นั้น เมื่อราษฎรอพยพแยกย้ายกันไปแล้วก็ให้เป็นอันสิ้นตำแหน่งแลหน้าที่ เมื่อถึงฤดูใหม่ก็ให้เลือกตั้งใหม่อีกทุกคราวไป

มาตรา ๒๖ หมู่บ้านทั้งคชนชั่วคราวนี้ ให้รวมอยู่ในกำนันนายตำบลซึ่งได้กล่าวท่อนั้นแต่เดิม เว้นไว้แต่ถ้าท้องที่เป็นท้องที่ป่าเปลี่ยวห่างไกลจากกำนันเมื่อมีจำนวนคนไปตั้งอยู่มาก ผู้ว่าราชการเมืองเห็นจำเป็นจะต้องมีกำนันขึ้นต่างหากก็ให้เลือกแต่งตั้งว่าที่กำนันได้ โดยทำนองตั้งว่าผู้ใหญ่บ้านตามที่ได้กล่าวมาแล้ว

ตอน ๔

หน้าที่และอำนาจของผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

มาตรา ๒๗ ผู้ใหญ่บ้านเป็นหัวหน้าของราษฎรในหมู่บ้านของตนตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ มีหน้าที่แลอำนาจในทางปกครองแลรักษาความสงบเรียบร้อยของราษฎรดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

ข้อ ๑ ที่จะรักษาความสงบแลความสุขสำราญ ช่วยป้องกันความทุกข์โศกของลูกบ้านตามสมควร แลที่สามารถจะทำได้ การที่กล่าวนี้ ถ้าสมควรจะต้องปลุกษาหรือแลช่วยกันกับเพื่อนผู้ใหญ่บ้านก็ดี กับกำนันนายตำบลก็ดี ก็เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะต้องปฏิบัติให้สมควรแก่การที่จะรักษาประโยชน์ แลความสุขของลูกบ้านซึ่งได้มอบไว้ให้เป็นธุระในพระราชบัญญัตินี้

ข้อ ๒ ถ้าความทุกข์ไทยเกิดแก่ลูกบ้าน ซึ่งจะต้องขอความบอกรับจาก
รัฐบาล เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะนำความแจ้งต่อเจ้าพนักงานปกครองตั้งแต่กำนัน
นายอำเภอเป็นต้นขึ้นไปโดยลำดับ

ข้อ ๓ ถ้ารัฐบาลจะประกาศ หรือจะส่งราชการอันใดให้ราษฎรทราบ เป็น
หน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะรับข้อความอันนั้นไปแจ้งแก่ลูกบ้านของตนให้ทราบ

ข้อ ๔ เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะทำบัญชีสำมะโนครัวในหมู่บ้านของตน
แลคอยแก้ไขบาปผิดนั้นให้ถูกต้องเสมอ

ข้อ ๕ ถ้าผู้ใหญ่บ้านรู้เห็นเหตุการณ์แปลกปลาดอันใดที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน
ของตน หรือในลูกบ้านของตน ซึ่งอาจจะเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ราชการบ้านเมืองก็ดี
แก่ประชาชนในที่นั้นก็ดี ยกตัวอย่างข้างฝ่ายโทษ ดังรู้เห็นว่าผู้คนมึนทรพิษของแปลก
ปลาดอันน่าสงสัยว่า เป็นของที่ได้มาโดยทางโจรกรรมก็ดี หรือว่าถ้าเห็นผู้คนล้มตาย
หรือมีบาดแผลอันควรสงสัยว่าจะมีผู้คนกระทำเอาโดยทุจริต หรือไปกระทำทุจริตต่อผู้
อื่นแล้ว จึงเกิดเหตุขึ้นก็ดี เหล่านี้เป็นต้น ให้รับนำความแจ้งต่อกำนันนายตำบล
ของตน

ข้อ ๖ ถ้ามีคนจรแปลกหน้านอกสำมะโนครัวหมู่บ้านนั้นเข้ามาอาศัย เป็น
หน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านจะต้องไต่ถาม ให้รู้จักตัวแล้วรู้เหตุการณ์ที่มาอาศัย ถ้าเห็นว่าไม่
ได้มาโดยสุจริต ให้เอาตัวผู้นั้นส่งกำนันนายตำบลของตน

ข้อ ๗ ถ้าเกิดเหตุกลางกีด ฆ่ากันตายกีด ตีชกกีด ปล้นทรัพย์กีด หรือ
ไฟไหม้กีด หรือเหตุร้ายสำคัญอย่างใด ๆ ในหมู่บ้านของตน หรือในหมู่บ้านที่ใกล้เคียง
อันสมควรจะช่วยให้ เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านจะต้องเรียกลูกบ้านของตนออกช่วยต่อสู้
ติดตามจับผู้ร้ายเอาของกลางคืน หรือดับไฟ หรือช่วยอย่างอื่นที่สมควรโดยเต็มกำลัง

ข้อ ๘ ผู้ใหญ่บ้านเห็นลูกบ้านของตนคนใดแสดงความอหิวาฏมาทร้ายแก่ผู้อื่นก็ดี เป็นคนจรจัดไม่ปรากฏการทำมาหาเลี้ยงชีพแต่ไม่สามารถจะชี้แจงให้เห็นความบริสุทธิ์ของตนได้ก็ดี ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจที่จะเรียกลูกบ้านคนนั้นมาได้ถามแล้วกล่าวสั่งสอน ถ้าไม่ฟังให้เอาตัวส่งกำนันจัดการตามความในมาตรา ๕๒ แห่งพระราชบัญญัติ

ข้อ ๙ ควบคุมดูแลลูกบ้านให้ปฏิบัติตามที่ซึ่งจะต้องฟังจะทำตามกตหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ

ข้อ ๑๐ ฝึกหัดอบรมให้คนไทยรู้จักหน้าที่และกะทำการในเวลา

ข้อ ๑๑ ทำการอบรมสั่งสอน หรือชี้แจงข้อราชการแก่ราษฎร ในการนี้ให้เรียกราษฎรมาประชุมได้ตามครั้งคราวที่สมควร

ข้อ ๑๒ บำรุงและส่งเสริมการอาชีพของราษฎรในทางเกษตรกรรม พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม

ข้อ ๑๓ ตรวจตราและรักษาประโยชน์ในการอาชีพของราษฎร

ข้อ ๑๔ สั่งให้ราษฎรช่วยเหลือในการสาธารณประโยชน์เพื่อบำบัดทุกข์บ่อนภัยอันตรายซึ่งมีมาเป็นสาธารณะโดยลูกเงิน และให้ทำการช่วยเหลือบันเทาทุกข์ราษฎรผู้ประสบสาธารณภัย

ข้อ ๑๕ จัดการป้องกันโรคติดต่อหรือโรคระบาดซึ่งเกิดขึ้น หรือจะเกิดขึ้นในหมู่บ้าน เพื่อมิให้ติดต่อลูกหลานมากไป

ข้อ ๑๖ จัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและต้องด้วยสุจริตสนะ

ข้อ ๑๗ จัดให้มีการประชุมกรรมการหมู่บ้าน

ข้อ ๑๘ ปฏิบัติการตามคำสั่งของกำนัน หรือทางราชการและรายงานเหตุการณ์ซึ่งเกิดขึ้นในหมู่บ้านให้กำนันชวบ เพื่อให้กำนันรายงานต่อคณะกรรมการอำเภอ

ข้อ ๑๙ จะกำหนดให้เป็นตัวหย่างแก่ราษฎรตามที่ทางราชการได้แนะนำ
มาตรา ๒๔ ผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่แลอำนาจในการที่เกี่ยวข้องกับความอาญาดังต่อไปนี้
คือ

ข้อ ๑ เมื่อทราบข่าวว่าการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าได้
เกิดขึ้นในหมู่บ้านของตน ต้องแจ้งความต่อกำนันนายตำบลให้ทราบ

ข้อ ๒ เมื่อทราบข่าวว่าการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าได้
เกิดขึ้นในหมู่บ้านใกล้เคียง ต้องแจ้งความต่อผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านนั้นให้ทราบ

ข้อ ๓ เมื่อตรวจพบของกลางที่ผู้กระทำความผิดกฎหมายมีอยู่ก็ดี หรือสิ่งของ
ที่สงสัยว่าได้มาโดยการกระทำความผิดกฎหมาย หรือเป็นสิ่งของสำหรับใช้ในการกระทำความ
ผิดกฎหมายก็ดี ให้จับสิ่งของนั้นไว้แลรับนำส่งต่อกำนันนายตำบล

ข้อ ๔ เมื่อปรากฏว่าผู้ใดกำลังกระทำความผิดกฎหมายก็ดี หรือเมื่อเหตุควรสงสัย
เป็นผู้ที่กระทำความผิดกฎหมายก็ดี ให้จับตัวผู้นั้นไว้แลรับนำส่งต่อกำนันนายตำบล

ข้อ ๕ ห้ามขายหรือมีคำสั่งตามนำที่ราชการ ให้จับผู้ใดในหมู่บ้านนั้น
เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะจับผู้นั้น แลรับส่งต่อกำนันหรือกรมการอำเภอตามสมควร

ข้อ ๖ เมื่อเจ้าพนักงานผู้หน้าที่ออกหมายส่งให้คนหรือให้คดี ผู้ใหญ่บ้าน
ต้องจัดการให้เป็นไปตามหมาย

มาตรา ๒๕ ทวิ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) ช่วยเหลือผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติกิจการตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านเท่าที่
ได้รับมอบหมายจากผู้ใหญ่บ้านให้กระทำ

(๒) เสนอข้อแนะนำและให้คำปรึกษาต่อผู้ใหญ่บ้านในกิจการที่ผู้ใหญ่บ้านมี
อำนาจหน้าที่

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) ตรวจสอบรักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน

(๒) ถ้ารู้เห็นหรือทราบว่าเหตุการณ์อันใดเกิดขึ้นหรือจะเกิดขึ้นในหมู่บ้าน
เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย ให้นำความแจ้งต่อผู้ใหญ่บ้าน

ถ้าเหตุการณ์ตามวรรคหนึ่งเกิดขึ้นหรือจะเกิดขึ้นในหมู่บ้านใกล้เคียง ให้นำ
ความแจ้งต่อผู้ใหญ่บ้านท้องถิ่นและรายงานให้ผู้ใหญ่บ้านของตนทราบ

(๓) ถ้ามีคนจรเข้ามาในหมู่บ้านและสงสัยว่าไม่ได้มาโดยสุจริต ให้นำตัวส่ง
ผู้ใหญ่บ้าน

(๔) เมื่อมีเหตุร้ายเกิดขึ้นในหมู่บ้าน ต้องระงับเหตุ ปรามปราม ติดตามจับ
ผู้ร้ายโดยเต็มกำลัง

(๕) เมื่อตรวจพบหรือตามจับได้สิ่งของใดที่มิใช่เป็นความผิดหรือ ได้ใช้หรือ
มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิด ให้นำส่งผู้ใหญ่บ้าน

(๖) เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้ใดได้กระทำความผิดและกำลังจะหลบหนีให้
ควบคุมตัวส่งผู้ใหญ่บ้าน

(๗) ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งสั่งการโดยชอบด้วยกฎหมาย

มาตรา ๒๔ ตรี ในหมู่บ้านหนึ่งให้มีคณะกรรมการหมู่บ้านคณะหนึ่ง มี
หน้าที่เสนอข้อแนะนำและให้คำปรึกษาต่อผู้ใหญ่บ้าน เกี่ยวกับกิจการที่จะปฏิบัติตาม
อำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

คณะกรรมการหมู่บ้านประกอบด้วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง
เป็นกรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่ง และผู้ซึ่งราษฎรเลือกตั้งเป็นกรรมการหมู่บ้านผู้ทรง
คุณวุฒิ มีจำนวนตามทนายอำเภอจะเห็นสมควรแต่ต้องไม่น้อยกว่าสองคน

ในการประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน ต้องมีกรรมการหมู่บ้านมาประชุมไม่
น้อยกว่ากึ่งจำนวนจึงจะเป็นองค์ประชุมให้ผู้ใหญ่บ้านเป็นประธาน การวินิจฉัยชี้ขาดให้
ถือเสียงข้างมาก ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานออกเสียงออกเสียงหนึ่ง เป็นเสียงขาด

กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีสัญชาติไทย และมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับผู้มีสิทธิที่จะได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านตามมาตรา ๑๒ (๒) ถึง (๑๐)

การเลือกตั้งกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ ให้ราษฎรมีสมาชิกเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้เลือกโดยให้นายอำเภอเป็นประธานพร้อมด้วยกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นอย่างน้อยหนึ่งคน

วิธีเลือกจะกระทำโดยลับหรือเปิดเผยก็ได้

เมื่อราษฎรส่วนมากที่มาประชุมเลือกผู้ใดแล้ว ให้ถือว่าผู้นั้นเป็นกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ และให้นายอำเภอออกหนังสือสำคัญให้ไว้เป็นหลักฐาน

ในกรณีผู้รับเลือกมีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้จับฉลาก

กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในตำแหน่งคราวละห้าปี

นอกจากออกจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิต้องออกจากตำแหน่งเพราะเสียสัญชาติไทยหรือขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๑๒ (๓) ถึง (๑๐) หรือเพราะเหตุเช่นเดียวกับที่ผู้ใหญ่บ้านต้องออกจากตำแหน่งตามมาตรา ๑๔ (๒) ถึง (๘)

ถ้าตำแหน่งกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิว่างลง ให้มีการเลือกตั้งขึ้นแทนให้เต็มตำแหน่งที่ว่าง และให้อยู่ในตำแหน่งตามวาระของผู้ซึ่งตนแทน

การเลือกตั้งกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้กระทำภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ตำแหน่งนั้นว่าง ถ้าตำแหน่งว่างลงก่อนถึงกำหนดออกตามวาระไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวัน จะไม่เลือกตั้งขึ้นแทนก็ได้

มาตรา ๒๘ จัตวา ในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อย ให้ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบใช้อำนาจหน้าที่ของทางราชการได้

การเก็บรักษาและการใช้อำนาจหน้าที่ให้เป็นไปตามข้อบังคับของกระทรวงมหาดไทย

หมวดที่ ๔

ว่าด้วยลักษณะปกครองตำบล

ตอน ๓

การตั้งตำบล

มาตรา ๒๙ หลายหมู่บ้านรวมกันราว ๒๐ หมู่บ้าน ให้จัดเป็นตำบล ๑ และเมื่อสมุหเทศาภิบาลเห็นชอบด้วยแล้ว ให้ผู้ว่าราชการเมืองกำหนดหมายเขตตำบลนั้นให้ทราบได้โดยชัดว่าเพียงใดทุกด้าน ถ้าที่หมายเขต ไม่มีลำห้วย, หนอง, คลอง, บึง, บาง หรือสิ่งใดเป็นสำคัญ ก็ให้จัดให้มีหลักปักหมายเขตไว้เป็นสำคัญ

มาตรา ๒๙ ทวิ ในตำบลหนึ่งใหม่กำหนดคนหนึ่ง มีอำนาจหน้าที่ปกครองราษฎรที่อยู่ในเขตตำบลนั้น กำหนดจะได้รับเงินเดือนแต่มิใช่จากเงินงบประมาณประเภทเงินเดือน

ในตำบลหนึ่งให้มีคณะกรรมการตำบลคณะหนึ่ง มีหน้าที่เสนอข้อแนะนำและให้คำปรึกษาต่อกำนัน เกี่ยวกับกิจการที่จะปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของกำนัน

คณะกรรมการตำบลประกอบด้วยกำนันท้องที่ ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านในตำบล และแพทย์ประจำตำบล เป็นกรรมการตำบลโดยตำแหน่ง และครูประชาบาลในตำบลหนึ่งคน กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิหมู่บ้านละหนึ่งคน เป็นกรรมการตำบลผู้ทรงคุณวุฒิ โดยนายอำเภอเป็นผู้คัดเลือกแล้วรายงานไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อออกหนังสือสำคัญให้ไว้เป็นหลักฐาน และให้ถือว่าผู้นั้นเป็นกรรมการตำบลผู้ทรงคุณวุฒิตั้งแต่วันที่ผู้ว่าราชการจังหวัดออกหนังสือสำคัญ

กรรมการตำบลผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในตำแหน่งคราวละห้าปี

นอกจากออกจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการตำบลผู้ทรงคุณวุฒิต้องออกจากตำแหน่งเพราะพ้นจากตำแหน่งครูประชาบาลหรือกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ

ถ้าตำแหน่งกรรมการตำบลผู้ทรงคุณวุฒิว่างลง ให้มีการคัดเลือกขึ้นแทนให้
เต็มตำแหน่งว่างและให้อยู่ในตำแหน่งตามวาระของผู้ซึ่งตนแทน

การคัดเลือกกรรมการตำบลผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นแทนตำแหน่งว่าง ให้กระทำภายใน
หกสิบวันนับแต่วันตำแหน่งว่าง ถ้าตำแหน่งว่างลงก่อนถึงกำหนดออกตาม
วาระไม่เกิดหนึ่งร้อยแปดสิบวัน จะไม่คัดเลือกขึ้นแทนก็ได้

มาตรา ๒๙ ตรี ในการประชุมคณะกรรมการตำบลต้องมีกรรมการตำบล
มาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งจำนวน จึงจะเป็นองค์ประชุม ให้กำหนดเป็นประธาน การ
วินิจฉัยชี้ขาดให้ถือเสียงข้างมาก ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานออกเสียงออกเสียง
หนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ตอน ๒

การตั้งกำนันและกำนันออกจากตำแหน่ง

มาตรา ๓๐ ให้นายอำเภอจัดให้มีการเลือกตั้งกำนัน โดยรับสมัครจากผู้
ใหญ่บ้านในตำบลนั้น ผู้มีสิทธิเลือกตั้งกำนันต้องมีคุณสมบัติและไม่อยู่ในลักษณะต้องห้าม
ตามมาตรา ๑๑

เมื่อราษฎรที่มาลงคะแนนเสียงส่วนมากเลือกผู้ใดแล้ว ให้ถือว่าผู้นั้นเป็น
กำนันและให้นายอำเภอรายงานไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อก่อหนังสือสำคัญให้ไว้
เป็นหลักฐาน

ในกรณีที่ผู้ได้รับเลือกมีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้จับฉลาก

วิธีเลือกตั้งกำนัน ให้เป็นไปตามระเบียบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

มาตรา ๓๑ กำนันต้องออกจากตำแหน่งด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) เมื่อต้องออกจากผู้ใหญ่บ้าน

(๒) ได้รับอนุญาตให้ลาออก

(๓) ยุบตำบลที่ปกครอง

(๔) เมื่อข้าหลวงประจำจังหวัดสั่งให้ออกจากตำแหน่ง เพราะพิจารณาเห็นว่าบกพร่องในทางความประพฤติ หรือความสามารถไม่พอแก่ตำแหน่ง

(๕) ต้องถูกปลดหรือไล่ออกจากตำแหน่ง

การออกจากตำแหน่งกำนันนั้นให้ออกจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านด้วย เว้นแต่การออกตาม (๒) (๓) และ (๔) ไม่ต้องออกจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน

มาตรา ๓๒ ถ้าตำแหน่งกำนันว่างลง ให้เลือกกำนันขึ้นใหม่ภายในกำหนดหกสิบวันนับแต่วันที่ยายอำเภอได้ทราบการว่างนั้น การเลือกกำนันให้นำความในมาตรา ๓๐ มาใช้บังคับ

มาตรา ๓๓ ถ้ากำนันทำการในหน้าที่ไม่ได้ในชั่วคราวเวลาใดเช่นไปทางไกล เป็นต้น ให้มอบอำนาจแลหน้าที่ไว้แก่ผู้ใหญ่บ้านคนใดคนหนึ่งซึ่งอยู่ในตำบลเดียวกันให้ทำการแทน แต่ให้ผู้แทนนั้นมีอำนาจเต็มที่สุดในตำแหน่งกำนัน แต่การที่กำนันจะมอบหมายหน้าที่ไว้แก่ผู้ใหญ่บ้านทำการแทนเช่นนั้น ให้บอกผู้ใหญ่บ้านทั้งหลายในตำบลเดียวกันแลบอกกรรมการอำเภอให้ทราบไว้ด้วย

ตอน ๓

หน้าที่แลอำนาจของกำนัน

มาตรา ๓๔ บรรดาการที่จะตรวจตรารักษาความปรกติเรียบร้อยในตำบล คือ การที่จะว่ากล่าวราษฎรในตำบลนั้น ให้ประพฤติตามพระราชกำหนดกฎหมายก็ดี หรือการที่จะป้องกันภัยอันตรายแลรักษาความสุขสำราญของราษฎรในตำบลนั้นก็ดี หรือการที่จะรับกิจสุขทุกข์ของราษฎรในตำบลนั้นขึ้นร้องเรียนต่อว่าราชการเมือง กรรมการอำเภอ และจะรับข้อราชการมา ประกาศแก่ราษฎรในตำบลนั้นก็ดี หรือที่จะจัดการตาม

พระราชกำหนดกฎหมาย เช่นการตรวจแลนำเก็บภาษีอากรในตำบลนั้นก็ดี การที่มอยู่
ในหน้าที่ของกำนันผู้เป็นนายตำบล ผู้ใหญ่บ้านทั้งปวงในตำบลนั้น แลแพทย์ประจำตำบล
จะต้องช่วยกันเอาเป็นธุระจัดการให้เรียบร้อยได้ตามสมควรแก่หน้าที่

มาตรา ๓๔ ทวิ นอกจากอำนาจหน้าที่ที่กล่าว โดยเฉพาะให้เป็นอำนาจ
หน้าที่ของกำนัน ให้กำนันมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ใหญ่บ้านด้วย

มาตรา ๓๕ กำนันมีหน้าที่แลอำนาจในการที่จะด้วยความเอาใจดังต่อไปนี้
คือ .

ข้อ ๑ เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าได้
เกิดขึ้นในตำบลของตน ต้องแจ้งความต่อกรมการอำเภอให้ทราบ

ข้อ ๒ เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าได้
เกิดขึ้นในตำบลที่ใกล้เคียง ต้องแจ้งความต่อกำนันนายตำบลนั้นให้ทราบ

ข้อ ๓ เมื่อปรากฏว่าผู้ใดกำลังกระทำผิดกฎหมายก็ดี หรือเหตุควรสงสัย
ว่าเป็นผู้ใดกระทำความผิดกฎหมายก็ดี ให้จับผู้นั้นไว้ แลรับนำส่งต่อกรมการอำเภอ

ข้อ ๔ ถ้ามีหมายหรือมีคำสั่งตามหน้าที่ราชการให้จับผู้ใดในตำบลนั้น เป็นมา
ติของกำนันที่จะจับผู้นั้นแลรับส่งต่อกรมการอำเภอตามสมควร

ข้อ ๕ เมื่อเจ้พนักงานผู้มามีหมายสั่งให้ค้นหรือให้ยึดกำนันต้องจัด
การให้เป็นไปตามหมาย

ข้อ ๖ ถ้ามีผู้มาขออาศัยตัวคนหรือสิ่งของก็ดี หรือผู้ต้องโจรกรรมจะทำ
กฎหมายตราสี่ หรือมีผู้จะขอทำขันธ์สูตรบาดแผลก็ดี ทงนี้ให้กำนันสืบสวนทั้งข้อความ
แลรับนำตัวผู้ขอ และผู้ต้องอาศัย แลทรัพย์สินของบรรดาที่จะพาไปด้วยนั้นไปยังกรม
การอำเภอ ถ้าสิ่งของอย่างใดจะพาไปไม่ได้ ก็ให้กำนันขึ้นสูตรให้รู้เห็น แลนำความ
ไปแจ้งต่อกรมการอำเภอในขณะนั้น

มาตรา ๓๖ ถ้ากำนันเห็นเหตุทุกขร้อนของราษฎร หรือการแปลกปลาด
เกิดขึ้นในตำบลต้องรีบรายงานต่อกรมการอำเภอให้ทราบ

มาตรา ๓๗ ถ้าเกิดจลาจลก่อกวนกันตายก่อกวนชิงทรัพย์ก่อกวนปล้นทรัพย์ก่อกวน
ไฟไหม้ก่อกวนหรือเหตุร้ายสำคัญอย่างใด ๆ ในตำบลของตน หรือในตำบลใกล้เคียง
อันสมควรจะช่วยเหลือได้ก่อกวนหรือมีผู้ร้ายแต่ก่อนมาแว้วสู่มในตำบลนั้นก่อกวนหรือมีเหตุควร
สงสัยว่าลูกบ้านในตำบลนั้น บางคนจะเกี่ยวข้องเป็นโจรผู้ร้ายก่อกวนเป็นหน้าที่ของกำนันจะ
ต้องเรียกผู้ใหญ่บ้านแลลูกบ้านในตำบลออกช่วยต่อสู้คดีตามจับผู้ร้ายหรือติดตามเอาของ
กลางคืน หรือดับไฟ หรือช่วยอย่างอื่นตามควรแก่การโดยเต็มกำลัง

มาตรา ๓๘ ให้กำนันดูแลถนนเดินทาง ซึ่งไม่มีเหตุควรสงสัยว่าจะเป็นผู้
ผู้ร้าย ให้ได้มททุกตามควร

มาตรา ๓๙ ถ้าผู้เดินทางด้วยราชการจะต้องการคนนำทาง หรือขาดแคลน
พาหนะเสบียงอาหารลงในระหว่างทาง และจะร้องขอต่อกำนันให้ช่วยสงเคราะห์ กำนัน
ต้องช่วยจัดหาให้ตามที่จะทำได้ ถ้าหากว่าการที่จะช่วยเหลือนั้นจะต้องออกราคาค่าจ้าง
เพียงใด ให้กำนันเรียกเอาแก่ผู้เดินทางนั้น

มาตรา ๔๐ กำนันต้องตรวจจัดการรักษาสิ่งซึ่งเป็นสาธารณประโยชน์อันอยู่
ในตำบลนั้น เช่น สระน้ำ ศาลาอาสราย ทิวแถวปลูกสัตว์ เป็นต้น

มาตรา ๔๑ กำนันต้องรักษาบัญชีสามโนครวั และทะเบียนบัญชีของรัฐบาล
ในตำบลนั้น แลคอยแก้ไขเพิ่มเติมให้ถูกต้องกับบัญชีผู้ใหญ่บ้าน

มาตรา ๔๒ กำนันต้องทำบัญชีสิ่งของซึ่งต้องภาษีอากรในแขวงนั้นขึ้นต่อกรม
การอำเภอ แลนำรายการไปเสียภาษีอากรตามพระราชบัญญัติภาษีอากร

มาตรา ๔๓ กำนันกระทำการตามหน้าที่จะเรียกผู้ใดมาหรือให้ช่วยก็ได้

มาตรา ๔๔ ในตำบล ๑ ให้มีสารวัตรสำหรับเป็นผู้ช่วยแลรับใช้สรวของ
กำนัน ๒ คน ผู้ที่จะเป็นสารวัตรคนแลวแต่กำนันจะขอร้องให้ผู้ใดเป็น แต่ต้องได้รับความ
เห็นชอบของผู้ว่าราชการเมืองควยจึงเป็นได้ แลกำนันมีอำนาจเปลี่ยนสารวัตรได้



ตอน ๔

แพทยประจำตำบล การตั้งแล่น้ำ

มาตรา ๔๕ ในตำบล • ให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านประชุมพร้อมกันเลือกผู้ที่มีความรู้ในวิชาแพทย์ เป็นแพทย์ประจำตำบลคน • สำหรับจัดการป้องกันความไข้เจ็บของราษฎรในตำบลนั้น

มาตรา ๔๖ การแต่งตั้งแพทย์ประจำตำบล ให้ข้าหลวงประจำจังหวัดแต่งตั้งจากบุคคลผู้มีสัญชาติไทย และต้องแต่งตั้งจากผู้ที่หมั้นตนอยู่ในตำบลนั้น เว้นแต่ผู้ที่เป็นแพทย์ประจำตำบลที่ใกล้เคียงกันอยู่แล้ว และขอมจะทำการรวมเป็นสองตำบล ถ้าข้าหลวงประจำจังหวัดเห็นสมควรก็แต่งตั้งได้

มาตรา ๔๗ เหตุที่แพทย์ประจำตำบลจะต้องออกจากตำแหน่งนั้น เหมือนกับเหตุที่กำนันจะต้องออกจากตำแหน่งทุกประการ

มาตรา ๔๘ แพทย์ประจำตำบล มีหน้าที่ดังกล่าวดังต่อไปนี้ คือ

ข้อ ๑ ที่จะช่วยกำนันผู้ใหญ่บ้านคิดอ่านแลจัดการรักษาความสงบเรียบร้อยในตำบล ดังกล่าวไว้ในมาตรา ๓๖ และ ๕๒ แห่งพระราชบัญญัตินี้

ข้อ ๒ ที่จะคอยสังเกตตรวจตราความไข้เจ็บที่เกิดขึ้นแก่ราษฎรในตำบลนั้น แลตำบลที่ใกล้เคียงถ้าเกิดโรคภัยร้ายแรง เช่น อหิวาตกะโรคกั๊ด กากะโรคกั๊ด ไข้ทรพิษกั๊ด ต้องคิดป้องกัน ด้วยแนะนำกำนันผู้ใหญ่บ้านให้สั่งราษฎรให้จัดการป้องกันโรค เช่น ทำความสะอาด เป็นต้น แลแพทย์ประจำตำบลต้องเที่ยวตรวจตราแจ้งแก่ราษฎรด้วย

ข้อ ๓ การป้องกันโรคภัยในตำบลนั้น เช่น ปลูกทรพิษกั๊ด บั๊บกั๊ด ทรพิษกั๊ด ที่จะมียาแก้โรคไว้สำหรับตำบลกั๊ด คูแลอย่าให้ในตำบลนั้นมีสิ่งโสโครกอันเป็นเชื้อโรคกั๊ด การเหล่าน้อยในหน้าที่แพทย์ประจำตำบล ๆ จะต้องคิดอ่านกับแพทย์ประจำเมือง แลกำนันผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นให้สำเร็จตลอดไป

ข้อ ๔ ถ้าโรคโภยร้ายกาจ เช่น อหิวาตกะโรค กาฬโรค ไข้ทรพิษ โรคระบาดที่ปลุกสัตว์ เกิดขึ้นในตำบลนั้น แพทย์ประจำตำบลต้องรับรายงานยังกรมการอำเภอให้ทราบโดยทันที แลต่อไปเรื่อยๆ จนกว่าจะสงบโรค

มาตรา ๔๙ แพทย์ประจำตำบลมีสังกัดอยู่ในแพทย์ประจำเมือง แพทย์ประจำเมืองมีหน้าที่จะต้องตรวจตราแนะนำการงานในหน้าที่แก่แพทย์ประจำตำบลในเมืองนั้นทั่วไป

ตอน ๕

การประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการตำบล
กรรมการหมู่บ้าน แพทย์ประจำตำบล
และวินัยของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล
และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

มาตรา ๕๐ เมื่อกำนันเห็นว่ามีการอันใดเนื่องในการรักษาความปกติเรียบร้อยในตำบล สมควรจะปลุกอาหารอกันในระหว่างกำนันผู้ใหญ่บ้านทั้งปวง แล แพทย์ประจำตำบล กำนันก็มีอำนาจที่จะเรียกมาประชุมปลุกอาหารอกัน แลให้เอาเสียงที่เห็นพร้อมกันโดยมากเป็นทิวชาติตกลงในการที่ปลุกอาหารอกันนั้น

มาตรา ๕๑ ให้กำนันเรียกผู้ใหญ่บ้าน และแพทย์ประจำตำบลมาประชุมเพื่อปรึกษาราชการที่จะรักษาหน้าที่ในตำบลให้เรียบร้อย ไม่น้อยกว่าเดือนละหนึ่งครั้ง

ให้ผู้ใหญ่บ้านเรียกประชุมคณะกัมการหมู่บ้านตามครั้งคราวที่เห็นสมควร หรือเมื่อกัมการมีจำนวนไม่น้อยกว่าครึ่งร้องขอให้มีการประชุม แต่เมื่อรวมป็นหนึ่งจะต้องมีการประชุมไม่น้อยกว่าหกครั้ง

ให้กำนันเรียกประชุมคณะกัมการตำบลไม่น้อยกว่าเดือนละหนึ่งครั้ง

มาตรา ๕๒ ถ้ามีเหตุสงสัยว่าผู้ใดในตำบลนั้น แสดงความอามาตยาทร้าย แก่ผู้อื่นก็ดี หรือเป็นคนจรจัดไม่ปรากฏการทำมาหาเลี้ยงชีพ แต่ไม่สามารถจะชี้แจง ความบริสุทธิ์ของตนได้ก็ดี ให้กำนันเรียกประชุมผู้ใหญ่บ้านสืบสวน ถ้ามีหลักฐานควร เชื่อว่าเป็นความจริง ก็ให้เอาตัวผู้นั้นส่งกรมการอำเภอ ไปฟ้องร้องเอาโทษตามมาตรา ๓๐ แห่งประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา ๕๓ เมื่อผู้ใหญ่บ้านนำคนจรแปลกหน้าออกสำมะโนครัวตำบลมาส่ง กำนันตามความในมาตรา ๒๗ ข้อ ๖ ให้กำนันปลุกอาหารหรือกับผู้ใหญ่บ้าน เมื่อเห็น สมควรจะขับไล่ผู้นั้นออกไปเสียจากท้องที่ตำบลนั้นก็ได้

มาตรา ๕๔ ถ้าลูกบ้านผู้ใดไปตั้งพักกระท่อมหรือเรือนโรงอยู่ในที่เปลี่ยวใน ตำบลนั้น ซึ่งน่ากลัวจะเป็นอันตรายด้วยโจรผู้ร้าย หรือน่าสงสัยว่าจะเป็นสำนักโจร ผู้ร้าย การอย่างนี้ให้กำนันกับผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นประชุมปรึกษากันดู เมื่อเห็นเป็น การสมควรแล้วจะบังคับให้ลูกบ้านคนนั้นย้ายเข้ามาอยู่เสียในหมู่บ้านราษฎรก็ได้ และให้ นำความแจ้งต่อกรมการอำเภอด้วย

มาตรา ๕๕ ถ้าราษฎรคนใดทิ้งให้บ้านเรือนชำรุดรุงรัง หรือปล่อยให้ ไสโครกสมมมอาจจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ผู้อยู่ในที่นั้น หรือผู้ที่อยู่ใกล้เคียงกัน หรือผู้ที่ไปมา หรือให้เกิดอัคคีโทษ หรือโรคโทษ ให้กำนันผู้ใหญ่บ้านแลแพทย์ ประจำตำบลปรึกษากัน ถ้าเห็นควรจะบังคับให้ผู้อยู่ในที่นั้นแก้ไขเสียให้ตั้งบังคับได้ ถ้าผู้นั้นไม่ทำตามบังคับ ก็ให้กำนันนำความร้องเรียนต่อกรมการอำเภอ

มาตรา ๕๖ ในเวลาใดจะมีอันตรายแก่การทำมาหากินของลูกบ้านในตำบล นั้นเช่น มีโรคโทษไข้เจ็บติดต่อกัน หรือน้ำมากหรือน้ำน้อยเกินไป เป็นต้น ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านแลแพทย์ประจำตำบลปรึกษาหารือกันในการที่จะป้องกันแก้ไขเยียวยากัน ตรายด้วยอาการที่แนะนำลูกบ้านให้ทำอย่างไร หรือลงแรงช่วยกันได้ประการใด กำนัน มีอำนาจที่จะบังคับการนั้นได้ ถ้าเห็นเป็นการเหลือกำลังให้ร้องเรียนต่อกรมการอำเภอ แลผู้ว่าราชการเมือง ขอคำสั่งรัฐบาลช่วย

มาตรา ๕๗ ในการที่จะสำรวจสำมะโนครัวและทะเบียนราษฎรต่างๆ เพื่อประโยชน์ในราชการ เช่นการที่จะสำรวจสำมะโนครัวและทำบัญชีไร่นา แลสิ่งของต้องพิศักตกาษากรในตำบลนั้น กำนันจะเรียกผู้ใหญ่บ้านทั้งปวงประชุมกันตรวจทำบัญชีให้ถูกต้อง แลให้ลงชื่อพร้อมกันเป็นพยานในบัญชีที่จะยื่นต่อเจ้าพนักงานก็ได้

มาตรา ๕๘ ในการที่จะทำรายงานประจำหรือรายงานจรอย่างใด ๆ ยื่นต่อกรมการอำเภอ กำนันจะเรียกประชุมผู้ใหญ่บ้านแลแพทย์ประจำตำบลในตำบลนั้นพร้อมกันตรวจสอบก่อน แลจะให้ลงชื่อเป็นพยานในรายงานนั้นก็ได้

มาตรา ๕๙ ในเวลาที่ผู้ว่าราชการเมือง หรือกรมการอำเภอมีหมายให้ประกาศข้อราชการอันใดแก่ราษฎร กำนันจะเรียกประชุมผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นพร้อมกันชี้แจงให้เป็นที่เข้าใจข้อราชการอันนั้นแล้ว ให้รับข้อราชการไปประกาศแก่ราษฎรอีกชั้นหนึ่งก็ได้

มาตรา ๖๐ ในเวลาใดมีการนักขัตฤกษ์ หรือประชุมชนเป็นการใหญ่ในตำบลนั้น กำนันจะเรียกผู้ใหญ่บ้านแลแพทย์ประจำตำบลพร้อมกันมาช่วยพิทักษ์รักษาความสงบเรียบร้อยในที่นั้น ถ้าแลเห็นเป็นการจำเป็นแล้ว จะขอแรงราษฎรมาช่วยด้วยก็ได้

มาตรา ๖๑ เวลาข้าราชการผู้ใหญ่บ้านหรือผู้บังคับบัญชาโดยตรงมาตรวจราชการในท้องที่ กำนันจะเรียกผู้ใหญ่บ้านแลแพทย์ในตำบลประชุมพร้อมกันเพื่อแจ้งข้อราชการ หรือฟังราชการก็ได้

มาตรา ๖๑ ทวิ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และแพทย์ประจำตำบลต้องรักษาวินัยโดยเคร่งครัดอยู่เสมอ ผู้ใดฝ่าฝืนให้ถือว่าผู้นั้นกะทำผิดต้องได้รับโทษ

วินัยและโทษผิดวินัยให้ใช้กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน โดยอนุโลม

อำนาจการลงโทษ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และแพทย์ประจำตำบลให้เป็นไปดังนี้

คังน

- (๑) กำหนดอำนาจลงโทษภาคทัณฑ์ผู้ใหญ่บ้าน
- (๒) นายอำเภอมีอำนาจลงโทษกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และแพทย์ประจำตำบล
- (๓) ลดอันดับเงินเดือนไม่เกินหนึ่งอันดับ
- (๔) ตัดเงินเดือน โดยเทียบในสถานะเป็นผู้บังคับบัญชาชั้นหัวหน้าแผนกกับผู้ที่ทำผิดชั้นเสมียนพนักงาน ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน

(ค) ลงโทษภาคทัณฑ์

เมื่อกำนันผู้ใหญ่บ้านคนใดถูกฟ้องในคดีอาญา เว้นแต่คดีความผิดในลักษณะฉ้อโกง หรือความผิดอันได้กระทำโดยประมาท หรือมีกรณีที่ต้องหาว่าทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงถูกสอบสวนเพื่อไล่ออกหรือปลดออก ถ้านายอำเภอเห็นว่าคงให้หยุดในตำแหน่งจะเป็นการเสียหายแก่ราชการจะสั่งให้พักหน้าที่ก็ได้ แล้วรายงานให้ข้าหลวงประจำจังหวัดทราบการสั่งให้กลับเข้ารับหน้าที่ตลอดถึงการวินิจฉัยว่าจะควมจ่ายเงินเดือนระหว่างพักให้เพียงใดหรือไม่ ให้ข้าหลวงประจำจังหวัดเป็นผู้พิจารณาสั่ง อนุโลมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน

(๓) ข้าหลวงประจำจังหวัดมีอำนาจลงโทษกำนันผู้ใหญ่บ้านและแพทย์ประจำตำบลในทุกสถาน ในกรณีการลดอันดับและตัดเงินเดือน ให้เทียบข้าหลวงประจำจังหวัดในสถานะเป็นผู้บังคับบัญชาชั้นหัวหน้ากอง และกำนันผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบลเป็นชั้นเสมียนพนักงานตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน

โดยเฉพาะโทษปลด หรือไล่ออก ถ้ากำนันผู้ใหญ่บ้านและแพทย์ประจำตำบลผู้ถูกลงโทษเห็นว่าตนไม่ได้รับความเป็นธรรม ก็มีสิทธิร้องทุกข์ต่อกระทรวงมหาดไทย

การร้องทุกข์ให้ทำคำร้องลงลายมือชื่อยื่นต่อนายอำเภอภายในกำหนดสิบห้าวัน นับแต่วันได้ทราบคำสั่งการลงโทษเพื่อนายอำเภอจักได้เสนอต่อไปยังข้าหลวงประจำจังหวัดและกระทรวงมหาดไทยตามลำดับ พายในกำหนดสิบห้าวัน นับแต่วันได้รับคำ

ร้องทูลพร้อมด้วยคำชี้แจง ถ้าจะพึงมี ให้กะชวงมหาชาติไทยมีอำนาจสั่งให้ยกคำร้องทูล หรือเพิกถอนคำสั่งการลงโทษหรือลดโทษ

มาตรา ๖๑ ตี ให้คำความในมาตรา ๖๐ ทวิ เฉพาะที่เกี่ยวกับผู้ใหญ่ บ้านมาใช้บังคับแก่ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบโดยอนุโลม

หมวดที่ ๕

ว่าด้วยลักษณะการปกครองอำเภอ

ตอน ๑

การตั้งอำเภอแลกิ่งอำเภอ

มาตรา ๖๒ ท้องที่หลายตำบลอันสมควรอยู่ในความปกครองอันเดียวกันได้ ให้จัดเป็นอำเภอ ๑

มาตรา ๖๓ ลักษณะการตั้งอำเภอ ให้สมุหเทศาภิบาลจัดการดังนี้ คือ

ข้อ ๑ ให้กำหนดเขตท้องที่อำเภอ มีเครื่องหมายแลจรดเขตอำเภออื่น ทุกด้าน อย่าให้มีที่ว่างเปล่าอยู่นอกเขตอำเภอ

ข้อ ๒ ให้กำหนดจำนวนตำบลที่รวมเข้าเป็นอำเภอแลให้กำหนดเขตตำบล ให้ตรงกับเขตอำเภอ ถ้ามีที่ว่างเปล่า เช่น ทุ่งหรือป่าเป็นต้น อยู่ใกล้เคียงท้องที่อำเภอใด หรือจะตรวจตราปกครองได้สะดวกจากอำเภอใด ก็ให้สมุหเทศาภิบาลกำหนดที่ว่างนั้นเป็นที่ฝักในอำเภอนั้น

ข้อ ๓ ให้กำหนดที่ตั้งที่ว่าการอำเภอในท้องที่จะทำการปกครองราษฎรในอำเภอนั้นได้สะดวก

ข้อ ๔ ให้สมุหเทศาภิบาลบอกข้อกำหนดเหล่านี้เข้ามาซึ่งเสนาบคิในเวลาที่จะจัดตั้งอำเภอใหม่ เมื่อได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้วจึงประกาศตั้งอำเภอได้

มาตรา ๖๔ อำเภอใดท้องที่กว้างขวางกรรมการอำเภอจะไปตรวจตราให้ตลอด
ท้องที่ได้โดยขาด แต่หากในท้องที่นั้นผู้คนไม่มากมายพอแก่จะตั้งขึ้นเป็นอำเภอ ๑
ต่างหากก็ดี หรือในท้องที่อำเภอใดที่ประชุมชนมากอยู่ห่างไกลจากที่ว่าการอำเภอ กรม
การอำเภอจะไปตรวจการไม่ได้ดังสมควร แต่จะตั้งที่ประชุมชนแห่งนั้นขึ้นเป็นอำเภอ
ต่างหาก ท้องที่จะเลิกไปก็ดี ถ้าความขัดข้องในการปกครองมีขึ้นอย่างใดตั้งว่ามาน
จะแบ่งท้องที่นั้นออกเป็นกิ่งอำเภอ เพื่อให้สะดวกแก่การปกครองก็ได้ ให้พึงเข้าใจว่า
การที่ตั้งกิ่งอำเภอนั้น ให้ตั้งต่อเมื่อมีความจำเป็นในการปกครอง อำเภอ ๑ จะมีกิ่ง
อำเภอเดียวหรือหลายกิ่งอำเภอก็ได้

มาตรา ๖๕ การจัดตั้งกิ่งอำเภอใด ก็เสมือนตั้งว่าการอำเภอนั้นเองขึ้นอีก
แห่ง ๑ เพื่อความสะดวกแก่การปกครอง การที่จะกำหนดจะต้องกำหนดแต่ว่าตำบลใดๆ
บ้างที่จะต้องอยู่ในปกครองของกิ่งอำเภอ เมื่อสมุหเทศาภิบาลได้รับอนุญาตของเสนาบดี
แล้ว ก็จัดตั้งกิ่งอำเภอได้

ตอน ๒

การจัดตั้งกรรมการอำเภอ

มาตรา ๖๖ อำเภอ ๑ ให้มีพนักงานปกครองคณะ ๑ เรียกรวมกันว่า
กรรมการอำเภอ ๗ แยกเป็นรายตำแหน่งดังนี้ คือ

(๑) นายอำเภอ หรือถ้าเป็นตำแหน่งพิเศษ เรียกว่าผู้ว่าราชการอำเภอ เป็น
หัวหน้าการปกครองทั่วไปในอำเภอ และขึ้นตรงต่อผู้ว่าราชการเมือง มีอำเภอละคน ๑

(๒) ปลัดอำเภอเป็นผู้ช่วยและผู้แทนนายอำเภออยู่ในบังคับนายอำเภอ อำเภอ
๑ มีจำนวนปลัดอำเภอน้อยตามสมควรแก่ราชการ

(๓) สมุหบัญชีอำเภอ คือ ข้าราชการมีสังกัดในกรมสรรพากรมีหน้าที่เป็นผู้
ช่วยนายอำเภอในการเก็บภาษีอากรแลผลประโยชน์แผ่นดิน อยู่ในบังคับนายอำเภอ

มาตรา ๖๗ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ สมุหบัญชี ซึ่งรวมเรียกกันว่า
กรรมการอำเภอนั้น แม้มีตำแหน่งต่างกันย่อมมีหน้าที่แลความรับผิดชอบร่วมกันในการที่จะ

ให้การปกครองอำเภอขึ้นเรียบร้อย แต่เมื่อตำแหน่งใดการมากเหลือมือ หรือว่าว่าง พนักงานกรรมการอำเภอ เมื่ออยู่ในตำแหน่งอื่น ต้องช่วยแลต้องทำแทนกัน จะถือว่า เป็นพนักงานต่างกันนั้นไม่ได้

มาตรา ๖๘ นายอำเภอมีอำนาจในส่วนราชการฝ่ายพลเรือนเหนือข้าราชการ ทุกแผนกที่ประจำรักษาราชการในอำเภอขึ้น อำนาจที่วางไม่มแก่อำเภอที่ตั้งหัวการเมือง หรือที่ว่าการมณฑล

มาตรา ๖๙ ในอำเภอหนึ่ง นอกจากกรรมการอำเภอให้มีตำแหน่งเสมียน พนักงานอยู่ในบังคับบัญชากรรมการอำเภออีกมากน้อยตามสมควรแก่ราชการ กับมี ปลัดอำเภอประจำตำบลขึ้นซึ่งมีอำนาจบังคับบัญชาเหนือกำนันผู้ใหญ่บ้านและแพทย์ประจำ ตำบลในตำบลนั้น

ปลัดอำเภอประจำตำบลมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับกรรมการอำเภอซึ่งมีอยู่ตาม กติหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ แต่รับผิดชอบในกิจการเฉพาะตำบลที่ตนมีหน้าที่ ประจำอยู่

มาตรา ๗๐ พนักงานปกครองกิ่งอำเภอ จะมีกรรมการอำเภอรองแต่นาย อำเภอตำแหน่งโดยอยู่ประจำการ และจะมีเสมียนพนักงานอยู่ประจำทำการที่กิ่งอำเภอ เท่าใด ทั้งนี้แล้วแต่จะสมควรแก่ราชการแต่ผู้ที่เป็นใหญ่อยู่ประจำทำการที่กิ่งอำเภอต้อง อยู่ในบังคับบัญชาอำเภอแลทำการในหน้าที่ในเวลาที่นายอำเภอมิได้มาอยู่ที่กิ่งอำเภอเหมือน เป็นผู้แทนนายอำเภอคนนั้น

มาตรา ๗๑ อำเภอใดมีกิ่งอำเภอ การอย่างใดจะควรแยกเป็นส่วนไป สำหรับกิ่งอำเภอ แลการอย่างใดควรรวมทำแต่ในที่ว่าอำเภอแห่งเดียว ทั้งนี้ผู้ว่า ราชการเมืองมีอำนาจที่จะกำหนดได้โดยอนุมัติของสมุหเทศาภิบาล

มาตรา ๗๒ การเลือกตั้งย้ายถอนนายอำเภอ ให้สมุหเทศาภิบาลมีอำนาจที่จะทำได้โดยอนุมัติของเสนาบดี

มาตรา ๗๓ การเลือกตั้ง ข้าราชการ ปลัดอำเภอสมุห์บัญชีอำเภอให้ผู้ว่าราชการเมืองมีอำนาจที่จะทำได้โดยอนุมัติของสมุหเทศาภิบาล สมุหเทศาภิบาลต้องบอกเข้มาข้งเสนอบค้ให้ทราบด้วยจงทุกคราว

มาตรา ๗๔ การเลือกตั้ง ข้าราชการ เสมียนพนักงานในอำเภอ ให้ผู้ว่าราชการเมืองมีอำนาจที่จะทำได้ ต้องบอกให้สมุหเทศาภิบาลทราบด้วยจงทุกคราว

มาตรา ๗๕ เวลาตำแหน่งปลัดอำเภอหรือสมุห์บัญชีอำเภอว่าง ให้นายอำเภอมีอำนาจที่จะจัดผู้หนึ่งผู้ใด ในคณะกรรมการอำเภอหรือเสมียนพนักงานคนหนึ่งคนใดเข้าทำการในตำแหน่งนั้นๆ ได้ชั่วคราว แต่ต้องรีบบอกไปยังผู้ว่าราชการเมือง แลให้ผู้นั้นทำการในตำแหน่งนั้นไปกว่าจะได้รับคำสั่งจากเจ้าพนักงานผู้ใหญ่ให้เป็นประการใด

เวลาตำแหน่งเสมียนพนักงานในอำเภอว่าง ให้นายอำเภอมีอำนาจที่จะจัดคนเข้าทำการในตำแหน่งนั้นๆ ได้ชั่วคราว แต่ต้องบอกขออนุมัติของผู้ว่าราชการเมืองภายในเดือน ๑ แลแต่ผู้ว่าราชการเมืองจะตั้งผู้นั้นหรือผู้นอื่นให้เป็นแทนในตำแหน่งที่ว่าง

มาตรา ๗๖ บรรดาข้าราชการซึ่งมีสังกัดทำราชการอยู่ในที่ว่าการอำเภอ นายอำเภอมีอำนาจที่จะให้ลาได้คราวละไม่เกิน ๑๕ วัน

มาตรา ๗๗ ถ้าแลผู้ใดมีเหตุอันนายอำเภอเห็นว่าจะให้ทำราชการอยู่ในตำแหน่งจะเสียราชการ นายอำเภอจะให้ผู้นั้นพักราชการเสียชั่วคราวก็ได้ แต่ในการที่สั่งให้พักราชการนี้ ต้องบอกให้ผู้ว่าราชการเมืองทราบภายใน ๑๕ วัน ถ้าตัดสินเป็นเด็ดขาดในเรื่องนั้นให้เป็นหน้าที่ของผู้นั้นที่จะตั้งตำแหน่งที่เกิดเหตุขึ้น

มาตรา ๗๘ ให้มีดวงตราประจำตำแหน่งนายอำเภอ แลดวงตราสำหรับนายกึ่งอำเภอ สำหรับประทับกำกับลายมือที่ลงชื่อในหนังสือสำคัญต่างๆ บรรดาหนังสือที่ทำในนามแลหน้าที่กรรมการอำเภอ ห้ามมิให้ใช้ตราอื่นประทับ แลตราประจำตำแหน่งนี้ในเวลาผู้ใดทำการแทนหรือรองตำแหน่งก็ให้ใช้ได้

มาตรา ๗๙ ในเวลาตำแหน่งนายอำเภอว่างก็ดี หรือนายอำเภอจะทำการ
ในหน้าที่ไม่ได้ชั่วคราวก็ดี ถ้าแลสมุหเทศาภิบาลหรือผู้ว่าราชการเมืองมิได้มีคำสั่งเป็น
อย่างอื่นแล้ว ให้กรรมการอำเภอซึ่งมียศสูงกว่าผู้นั้นเป็นผู้แทน

มาตรา ๘๐ ผู้แทนมีอำนาจหน้าที่แลความรับผิดชอบของตำแหน่งที่แทนนั้น
ทุกอย่าง เว้นไว้แต่อำนาจอันเป็นส่วนบุคคล หรือที่มีข้อห้ามไว้โดยเฉพาะมิให้ผู้แทน
ทำได้

มาตรา ๘๑ หน้าที่กรรมการอำเภอที่กล่าวไว้ในพระราชบัญญัตินี้ก็ดี หรือใน
ท้องถิ่นก็ดี ถ้ามิได้ระบุว่าเป็นหน้าที่เฉพาะนายอำเภอ หรือเฉพาะตำแหน่งใดในกรรมการ
อำเภอไซ้ ให้พึงเข้าใจว่าเป็นหน้าที่และรับผิดชอบรวมกัน นายอำเภอเป็นหัวหน้าจะ
ทำการนั้นเอง หรือจะมอบหมายให้กรรมการคนใดทำโดยอนุมัติของนายอำเภอก็ได้ แต่
นายอำเภอจะหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบในการทั้งปวง เพราะเหตุที่อ้างว่าได้ให้ผู้นั้นทำแทน
นั้นไม่ได้

มาตรา ๘๒ ในกรณีที่พึงบังคับบัญชาราชการทั่วไป กรรมการอำเภออยู่ใน
บังคับบัญชาผู้ว่าราชการเมืองโดยตรง จะลบล้างคำสั่งผู้ว่าราชการเมืองได้ แต่ผู้สำเร็จ
ราชการมณฑลหรือเสนาบดีเจ้ากระทรวงในกรุงเทพฯ ผู้บัญชาการนั้น ๆ แต่การโดย
ปรกตซึ่งยอมมีข้าราชการเป็นเจ้าแทนจากเมืองหรือมณฑลไปตรวจการเฉพาะแพนทใน
ที่ว่าการอำเภอ ถ้าแลผู้ตรวจนั้นกระทำการตามคำสั่งแล้วรับอำนาจไปจากผู้ว่าราชการ
เมืองหรือผู้สำเร็จราชการมณฑลหรือเจ้ากระทรวง กรรมการอำเภอต้องเชื่อฟังเหมือน
คำสั่งผู้ว่าราชการเมือง ผู้สำเร็จราชการมณฑลแลเจ้ากระทรวงที่ใช้มานั้น ถ้าหากว่าผู้
ตรวจการนั้นมาโดยลำพังนำที่ของตน จะสั่งให้จัดการในแพนทนั้น ๆ ประการใด
กรรมการอำเภอควรทำตาม ต่อเมื่อคำสั่งไม่ขัดกับคำสั่งผู้ว่าราชการเมืองแลนายอำเภอเห็น
ชอบด้วย ถ้ามีเจ้าพนักงานมาส่งการประการใด ๆ กรรมการอำเภอต้องรายงานให้ผู้ว่าราชการ
การเมืองทราบแล้วของทุกคราว

ตอน ๒ ๓

หน้าที่และอำนาจของกรมการอำเภอ

ก. การปกครองท้องถิ่น

มาตรา ๘๓ กรมการอำเภอต้องตรวจตราและจัดการปกครองตำบลแลหมู่บ้านให้เป็นไปได้จริงดังพระราชบัญญัติ

นอกจากอำนาจหน้าที่ที่กล่าว โดยเฉพาะให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมการอำเภอ ให้กรมการอำเภอเพิ่มอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับกำนันผู้ใหญ่บ้านด้วย

มาตรา ๘๔ กรมการอำเภอต้องเอาใจใส่สมาคมให้คุ้นเคยกับกำนันผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบลเป็นที่ปรึกษาหารือ แลเป็นผู้รับช่วยแก้ไขความขัดข้องให้แก่เขา

มาตรา ๘๕ ให้กรมการอำเภอเรียกประชุมกำนันผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบลพร้อมกัน หรือเรียกประชุมแต่เฉพาะตำแหน่งมีประชุมกำนันเป็นต้น ในเวลาที่มีการจะต้องปรึกษาหารือต้องถามต้องสั่งตามสมควร

มาตรา ๘๖ กรมการอำเภอรับผิดชอบที่จะรักษาสถานที่ว่าการอำเภอสรรพหนังสือแลบาญชีตลอดจนบริเวณที่ว่าการอำเภอให้เรียบร้อย

มาตรา ๘๗ กรมการอำเภอต้องให้ราษฎรทราบกิจธุระหาได้ทุกเมื่อ ถ้าราษฎรมาร้องทุกข์ข้อใด ซึ่งกรมการอำเภอควรช่วยได้ต้องช่วยตามสมควร

มาตรา ๘๘ กรมการอำเภอต้องหมั่นตรวจท้องที่ในเขตอำเภอของตน แลท้องที่อำเภออื่นที่ติดต่อกันให้รู้ความเป็นไปในท้องที่นั้น ๆ

มาตรา ๘๙ บรรดาหนังสือสำคัญที่ต้องทำตามกฎหมาย ถ้ากฎหมายแลข้อบังคับมิได้ระบุไว้ว่าเป็นหน้าที่ของพนักงานอื่นทำแล้ว ให้เป็นหน้าที่ของกรมการอำเภอที่จะทำสำหรับการในอำเภอนั้น

มาตรา ๘๐ กรมการอำเภอเป่าพ่นักงานทำหนังสือเดินทางสำหรับราษฎรใน
ท้องที่อำเภอหนึ่งจะไปมาค้าขายในที่อื่น

มาตรา ๘๑ นำที่ของกรมการอำเภอในการทำทะเบียนราษฎรนั้น คือทำ
บัญชีสามโนครวั และทะเบียนทุก ๆ อย่าง บรรดาที่ต้องการใช้ในราชการ

มาตรา ๘๒ รายงานราชการที่กรมการอำเภอจะต้องทำนั้นจำแนกเป็นกิจ
ต่าง ๆ ดังนี้ คือ

ข้อ ๑ กรมการอำเภอเป็นหูเป็นตาของรัฐบาลต้องเอาใจใส่ตรวจตราสืบสวน
ความทุกข์สุขของราษฎร แลเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในท้องที่ของตน การอันใดที่รัฐบาลควร
รู้เพื่อความสุขของราษฎรแลประโยชน์ของราชการ กรมการอำเภอต้องถือเป็นหน้าที่ ๆ
จะรายงานให้รัฐบาลทราบความตามที่เป็นจริง

ข้อ ๒ โดยปกติให้กรมการอำเภอรายงานต่อผู้ว่าราชการเมืองของตน แต่
ถ้ามีคำสั่งโดยเฉพาะจะให้รายงานการอย่างใดต่อผู้ใดก็ดี หรือว่าเหตุการณ์อันใดเกิดขึ้น
กรมการอำเภอเห็นว่าจจะรายงานต่อผู้ว่าราชการเมืองของตนก่อนจะไม่ทันประโยชน์ของ
ราชการ จะรายงานไปยังที่แห่งนั้น ๆ ซึ่งเห็นว่าจะเป็นประโยชน์อย่างใดแก่ราชการก็ได้
แต่ต้องบอกให้ผู้ว่าราชการเมืองของตนทราบจงทุกคราว

ข้อ ๓ รายงานประจำบอกเหตุการณ์ แลข้อราชการบรรดามีในอำเภอ ควร
ยื่นต่อผู้ว่าราชการเมืองไม่น้อยกว่าเดือนละครั้ง ๑ รายงานการจรนั้นแล้วแต่กำหนดใน
ข้อบังคับ หรือเหตุการณ์อันควรรายงาน ส่วนรายงานด่วนบอกเหตุสำคัญ ซึ่งเป็น
ปัจจุบันทันด่วนเกิดขึ้นนั้น ต้องรีบรายงานทันที แลส่งโดยโทรเลขหรือโทรศัพท์อย่าง
เร็วที่สุด

ข. การป้องกันภัยอันตรายของราษฎร แลรักษาความสงบในที่

มาตรา ๘๓ เวลาที่มีการประชุมชนมากในที่ใด เช่นในเวลามีการนัก
จัดฤกษ์เป็นต้น กรมการอำเภอกับกำนันผู้ใหญ่บ้านตำบลนั้นต้องจัดการรักษาความ
เรียบร้อยในที่ประชุมชน

มาตรา ๙๔ กรมการอำเภอต้องคอยตรวจตราตักเตือนกำนันผู้ใหญ่บ้านให้
มีเครื่องสัญญาณเรียกลูกบ้านช่วยกันดับไฟ หรือระวังเหตุภัยอันตรายอย่างอื่น หรือจับ
โจรผู้ร้ายทุกหมู่บ้าน

มาตรา ๙๕ เมื่อกรมการอำเภอได้ปรึกษากำนันผู้ใหญ่บ้านในท้องถิ่นแล้ว
เห็นว่าหมู่บ้านใดซึ่งอยู่ในที่ซึ่งสมควรจะจัดการล้อมรั้วป้องกันโจรได้ ให้กรมการ
อำเภอนำเสนอต่อผู้ว่าราชการเมือง เมื่อผู้ว่าราชการเมืองเห็นชอบด้วยแล้ว ก็ให้กรม
การอำเภอชี้แจงแลส่งผู้ใหญ่บ้าน และราษฎรในหมู่บ้านนั้นทำรั้วล้อมรอบหมู่บ้าน มี
ประตูเป็นทางเข้าออกกั้นแล้วแต่ชาวบ้านนั้นจะเห็นควร เวลากลางคืนให้ผู้ใหญ่
บ้านจัดราษฎรพลัดเปลี่ยนกันรักษาประตูป้องกันโจรผู้ร้ายให้ทั้งหมู่บ้าน

มาตรา ๙๖ หมู่บ้านใดตั้งอยู่ใกล้ป่าพงอันเป็นเชื้อไฟ เมื่อถึงฤดูพงแห้ง
ให้กรมการอำเภอส่งราษฎรในหมู่บ้านนั้น ให้ช่วยกันกลางพงให้เตียนออกไปห่างบ้าน
เรือน ป้องกันอย่าให้เป็นอัคคีภัยแก่หมู่บ้านนั้น

มาตรา ๙๗ เมื่อกำนันตำบลใดรายงานมาว่า เจ้าของหรือผู้ที่อยู่ในเขาเรือน
แห่งใดที่ร้างหรือทรุดโทรม ไม่กระทำการตามคำสั่งให้จัดการซ่อมแซมรักษาเรือนนั้น
ให้ทำตามความที่กล่าวไว้ในมาตรา ๕๕ ให้กรมการอำเภอได้ส่วนแลบังคับตามควรแก่
การ ถ้าไม่ทำตามบังคับ ให้กรมการอำเภอมีอำนาจรื้อเรือนนั้นได้ แลเรียกเอาค่า
รื้อแก่เจ้าของ

มาตรา ๙๘ ราษฎรคนใดไปปลุกเรื่อนอยู่ในที่เปลี่ยว อันน่ากลัวอันตราย
ด้วยโจรผู้ร้ายกิด หรือน่ากลัวจะเป็นที่ซ่อนของโจรผู้ร้ายกิดเมื่อกรมการอำเภอได้ปรึกษา
กับกำนันในท้องถิ่นเห็นด้วยกันแล้ว ก็ให้บังคับให้ผู้นั้นย้ายเข้ามาอยู่เสียในหมู่บ้าน

มาตรา ๙๙ ในเวลาอัคคีภัยอาหาร ให้กรมการอำเภอประกาศตักเตือน
ราษฎรให้เก็บรักษาเข้าไว้ให้พอบริโภค

มาตรา ๑๐๐ ถ้าแห่งใดเข้าไม่พอแก่ราษฎรในเวลาอัคคีภัย ให้กรมการ
อำเภอรับรายงาน และกะประมาณจำนวนเข้าที่ขาด อันราษฎรจะไม่ทั้งขวนขวายหา
เองได้ แจกต่อผู้ว่าราชการเมือง ถ้าแลรัฐบาลจัดส่งเข้าหลวงมาแก่อัคคีภัยไซ้ เป็น
หน้าที่ของกรมการอำเภอที่จะจัดการจำหน่ายเข้าตามวิธีสมควร คือ

(๑) ผู้ใดมีทุนพอซื้อ ให้ผู้อื่นซื้อได้เท่าราคาทุน
 (๒) ผู้ใดทำนาไว้ยังไม่ได้ผล ให้ผู้อื่นขมิโดยสัญญาส่งเงินเมื่อขายเข้าใหม่ ได้เท่าราคาทุนที่รับเข้าไปในเวลานั้น หรือใช้ด้วยเข้าใหม่เมื่อทำได้ คิดตามราคาเข้าใหม่ในเวลานั้นเท่าทุนที่รัฐบาลให้ขมิไป

(๓) ผู้ใดทำการเพาะปลูก หรือหาสินค้าป่าอันอาจจะหาสินค้ามาแลกเปลี่ยนได้ ก็ขอรับสินค้าจากผู้อื่น แลกเข้าโดยคิดราคาตามสมควร แลพอใจทั้ง ๒ ฝ่าย

(๔) ผู้ใดอาจจะทำการได้แต่ด้วยแรง ก็หางานอันประกอบด้วยสาธารณประโยชน์ เช่น ขุดสระน้ำ ทำถนน หรือซ่อมแซมสถานที่ทำราชการ เป็นต้น ให้ผู้อื่นรับจ้างทำคิดเข้าให้ตามราคาทุนเป็นค่าจ้างโดยอัตราสูงกว่าที่เขาจ้างกันทำการในที่นั้น ๑ ใน ๔ ส่วน คือถ้าอัตราค่าจ้างเขาจ้างกันโดยปรกติวันละบาท ๑ ให้ให้เข้าเท่าราคาวันละ ๑ บาท ๒๕ สตางค์ เป็นต้น

(๕) ห้ามมิให้ ๆ เข้าแก่ผู้ซึ่งสามารถกระทำการแลกเปลี่ยนได้ด้วยประการใด ๆ แต่ผู้ซึ่งไม่สามารถกระทำการแลกเปลี่ยนได้จริง ๆ เช่น คนเจ็บไข้ ขราทุพพลภาพ หรือทารกนั้น ควรให้ได้รับเข้าของหลวงพอสมควรแต่จะเลี้ยงชีวิตในเวลาที่อัครคณัน

ข. การที่เกี่ยวกับความแห่งแลความอาญา

มาตรา ๑๐๑ นาทแลอำนาจของกรมการอำเภอในการที่เกี่ยวกับความอาญานั้น มีดังต่อไปนี้ คือ

ข้อ ๑ บรรดาอำนาจซึ่งกฎหมายกำหนดไว้สำหรับผู้ใหญ่บ้านแลกำนันนั้น ให้กรมการอำเภอใช้ได้ทุกอย่าง

ข้อ ๒ ความอาญาเกิดขึ้นในท้องที่อำเภอใด หรือตัวจำเลยมาอาไสรอยู่ ในท้องที่อำเภอใด ให้กรมการอำเภอมีอำนาจที่จะสั่งให้จับผู้ต้องหามาได้ส่วนคดีรื่องนั้นในชั้นต้น

ข้อ ๓ ในการไต่สวนในชั้นต้นคดี หรือจัดการตามหมายอย่างใด ๆ หรือตามคำสั่งของศาล หรือคำสั่งในทางราชการอย่างใด ๆ ก็คือ ให้กรมการอำเภอมีอำนาจที่จะออกหมายเรียกตัวคนมาศาลให้การเป็นพยานหมายค้นบ้านเรือน หรือหมายยึดสิ่งของได้

ข้อ ๔ ในการค้นบ้านเรือน หรือคลังของนั้น ถ้านายอำเภอไปค้น หรือ
 ยึดเองไม่ต้องมีหมาย ถ้าจะแต่งให้ผู้อื่นไปค้นหรือยึดก็ให้นายอำเภอมีหมายส่งเจ้าพนักงาน
 งานผู้ถือหมายมีอำนาจที่จะค้นและยึดได้ตามหมาย

ข้อ ๕ ตัวผู้ต้องหาในคดีอาญา ซึ่งได้ตัวมาต่อหน้ากรรมการอำเภอ นั้น โดย
 ประคินนายอำเภอควรขอมให้มัดประกัน แต่ถ้านายอำเภอเห็นว่ามเหตุการณอย่างหนึ่ง
 อย่างใดที่จะกล่าวในมาตรา นี้ ก็ให้เอาตัวไว้ คือ

- (ก) เป็นคดีกรรงที่ตองด้วยโทษจำคุกตั้งแต่ ๑๐ ปีขึ้นไปอย่าง ๑ หรือ
- (ข) ถ้าผู้ต้องหาหลบหนีจะจับได้โดยยากอย่าง ๑ หรือ
- (ค) เห็นได้ว่าถ้าปล่อยผู้นั้นไปจะทำให้เกิดอันตรายอย่าง ๑ หรือ
- (ง) ถ้าปล่อยไปจะขัดข้องหรือลำบากแก่การไต่สวนคดีในชั้นต้นอย่าง ๑

ข้อ ๖ การไต่สวนคดีในชั้นต้นนั้น ต้องลงมือภายใน ๔๘ ชั่วโมงตั้งแต่
 เวลาที่จับผู้ต้องหา นายอำเภอต้องรับจัดการโดยเร็วที่จะทำได้ แล้วส่งตัวผู้ต้องหา
 ยังเมือง ให้ส่งต่อไปยังศาลซึ่งมีหน้าที่พิจารณาคดีนั้น โดยวิธีที่กล่าวต่อไปนี้

ถ้าเป็นตำบลที่มีศาลซึ่งมีอำนาจ แล้วว่าการอำเภอตั้งอยู่ด้วยกันให้ส่งตัวผู้
 ต้องหาต่อศาลภายใน ๔๘ ชั่วโมง ตั้งแต่เวลาที่ผู้ต้องหาได้ตกมาอยู่ในความควบคุม
 ของกรรมการอำเภอ

ถ้าเป็นท้อง ให้ส่งตัวผู้ต้องหาไปยังศาลโดยเร็วที่จะทำได้ และห้ามมิให้กักขัง
 ตัวไว้ที่ ๆ ว่าการอำเภอเกินกว่า ๔๘ ชั่วโมง โดยไม่มีเหตุจำเป็น

ถ้าเมื่อส่งผู้ต้องหาไปยังศาล นายอำเภอทำการไต่สวนคดีในชั้นต้นยังไม่
 สำเร็จ ก็ให้เจ้าพนักงานเมืองร้องต่อศาลขอผิดให้มเวลาไต่สวนต่อไปตามสมควร

ข้อ ๗ ในการไต่สวนความอาญา ถ้านายอำเภอเห็นว่าไม่มีหลักถานข้าง
 ฝ่ายโจทก์ ให้ปล่อยตัวผู้ต้องหาไป ถ้าผู้ต้องหาต้องด้วยหมายส่งจับของศาลอยู่แล้ว ก็
 ให้เจ้าพนักงานเมืองร้องขอต่อศาลให้ส่งปล่อยตัวผู้ต้องหา

มาตรา ๑๐๒ กรรมการอำเภอต้องจัดพนักงานออกตรวจตระเวรรักษาความ
 เรียบร้อย และคอยสืบจับโจรผู้ร้ายในท้องที่ของตน

มาตรา ๑๐๓ เมื่อมีเหตุผู้คนถูกระทำร้ายตายลงในท้องที่อำเภอใดก็ดี พกษาหรือมีบาดแผลเจ็บป่วยสาหัสก็ดี ผู้ที่ถูกกระทำร้ายพกษาหรือมีบาดแผลมาขอให้ชันสูตรก็ดี เป็นหน้าที่ของกรรมการอำเภอที่จะตรวจชันสูตรหรือพลิกศพตามพระราชบัญญัติ และจดคำให้การพร้อมด้วยพยาน แลทำหนังสือชันสูตรไว้เป็นหลักฐาน

มาตรา ๑๐๔ เมื่อเกิดเหตุเสียชีวิตแก่ผู้หนึ่งผู้ใด เช่นถูกโจรไทยเป็นต้น เป็นหน้าที่ของกรรมการอำเภอที่จะทำคำตราสืบตามคำขอร้องขอของเจ้าทรัพย์ หรือเพื่อหลักฐานในราชการ

มาตรา ๑๐๕

(ความมาตรา ๑๐๕ ยกเลิกโดยมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติการเปรียบเทียบคดีอาญา พุทธศักราช ๒๔๘๑ ประกาศในหนังสือราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๖ หน้า ๒๐๓ - ๒๐๕ วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๒)

มาตรา ๑๐๖ ถ้ามีผู้ขอร้องอายัดตัวคน หรือสิ่งของโดยชอบด้วยกฎหมาย เป็นหน้าที่ของกรรมการอำเภอที่จะรับอายัด แลทำหนังสือหลักฐานในการอายัดนั้น

มาตรา ๑๐๗ เงินกลาง หรือของกลาง ในคดีที่จะต้องรักษาไว้ในอำเภอ นั้น หรือจะต้องนำส่งไปยังเมือง เป็นหน้าที่ของกรรมการอำเภอที่จะจัดการรักษาแลนำส่ง

มาตรา ๑๐๘ กรรมการอำเภอมีอำนาจฝ่ายตุลาการในทางความแพ่งดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ความแพ่งอย่างใด ๆ ราคาไม่เกิน ๒๐๐ บาท ซึ่งเกิดขึ้นในอำเภอนั้นก็ดี หรือจำเลยอยู่ในอำเภอนั้นก็ดี ถ้าฝ่ายโจทก์มาร้องขอต่อกรรมการอำเภอให้เรียกจำเลยมาว่ากล่าวเปรียบเทียบเป็นความแล้วแก่ให้แล้วแก่กัน โดยไม่ต้องไปร้องฟ้องยังโรงศาล ก็ให้กรรมการอำเภอมีอำนาจที่จะหมายเรียกจำเลยมาว่ากล่าวเปรียบเทียบได้

ข้อ ๒ ถ้ากรรมการอำเภอเปรียบเทียบโจทก์จำเลยไม่ตกลงกัน ก็ให้ยกเลิกคดีเรื่องนั้น ให้เขาไปฟ้องร้องกันยังโรงศาล

ข้อ ๓ ในการเปรียบเทียบความแพ่งที่เข้ามาในข้อก่อน ถ้าโจทก์จำเลยสัญญาจะยอมตกลงลงตามคำพยานหรือคำชี้ขาดของผู้ใด ให้กรรมการอำเภอมีอำนาจที่จะหมายเรียกผู้หนึ่งมาเบิกความ หรือชี้ขาดให้คดีเรื่องนั้นเป็นอันแล้วแก่กันได้

ข้อ ๔ ในการเปรียบเทียบความแพ่งนี้ ถ้ายอมกันแล้ว ให้กรรมการอำเภอเขียนข้อความที่ตกลงกัน แลให้ทั้งสองฝ่ายกับกรรมการอำเภอเซ็นชื่อในใบยอมนั้น แลมอบให้ทั้ง ๒ ฝ่ายถือไว้ ถ้าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ทำตามยอม ให้อีกฝ่ายหนึ่งมีอำนาจที่จะเอาใบยอมนั้นไปร้องยังโรงศาล ขอให้ศาลบังคับตามยอม

ข้อ ๕ คดีที่กรรมการอำเภอเปรียบเทียบยอมกันแล้ว ให้ถือว่าเหมือนคดีที่อนุญาโตตุลาการได้พิพากษาเป็นเด็ดขาด ฝ่ายใดจะเอาคดีนั้นกลับไปรื้อร้องฟ้องอีกไม่ได้

ข้อ ๖ ในการเปรียบเทียบความแพ่ง ให้เรียกค่าธรรมเนียมดังนี้ ค่าหมาย แลค่าเขียนคำร้องรวมกันบาท ๑ ค่าทำใบยอม ๒ บาท ค่าธรรมเนียมนี้ควรเรียกแก่ผู้แพ้ แต่ถ้า ๒ ฝ่ายเขายินยอมจะช่วยกันเสียก็ให้เรียกตามยอม หากผู้จะต้องเสียไม่มีเงินจะเสีย ก็ให้กรรมการอำเภอมีอำนาจที่จะยกค่าธรรมเนียมอันเป็นส่วนของหลวงให้ได้

ค. การป้องกันโรคร้าย

มาตรา ๑๐๙ กรมการอำเภอต้องคอยระวังอย่าให้โรคแพร่หลายไปในประชุมนชน ต้องคอยดูแลป้องกัน หรือเมื่อโรคเกิดขึ้นก็ต้องจัดการรักษาอย่าให้ติดต่อลูกหลานมากไป

มาตรา ๑๑๐ เพราะเหตุที่โสโครกปนแค้นเกิดของโรคร้าย คืออหิวาตกะโรคแลกาฬโรคเป็นต้น กรมการอำเภอต้องคอยตรวจตราว่ากล่าวคนในท้องที่อย่าให้ทอดทิ้งหรือปล่อยให้เกิดความโสโครกอันจะเป็นเหตุให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บแก่ประชาชน

มาตรา ๑๑๑ กรมการอำเภอต้องเอาเป็นธุระตรวจตราอุตุหมุนให้แพทย์ประจำตำบลดูแลการรักษาพยาบาล คือ การปลูกทรพีสม์แลเจ้าหน้าที่พยาบาลลงเป็นต้น แลให้ราษฎรได้รับความป้องกัน แลรักษาโรคตามสมควรแก่การที่จะเป็นไปได้

มาตรา ๑๑๒ ในเวลาเกิดโรคร้ายติดต่อขึ้นในอำเภอหนึ่ง หรือในท้องที่อำเภออื่น ซึ่งอาจจะลุกลามมาถึงอำเภอหนึ่ง ให้กรมการอำเภอประกาศตักเตือนแก่ราษฎรให้จัดการป้องกันแลรักษาโรค ถ้าหากว่าจะควรจัดการป้องกันได้อย่างไร หรือว่าควรจะรีบร้องเรียนต่อผู้ใหญ่ของกำลังอุตุหมุนประการใด ก็ให้กรมการอำเภอจัดการตามสมควร

มาตรา ๑๑๓ ถ้าเกิดโรคร้ายที่ติดต่อขึ้นในอำเภอใด ให้กรมการอำเภอขึ้นรีบบอกข่าวโดยทางอย่างรวดเร็วที่สุดที่จะบอกได้ให้ผู้ใหญ่เหนือตนทราบ แลให้รายงานเหตุความใช้นั้นต่อไปเรื่อยๆ จนกว่าโรคจะสงบ.

ค. บำรุงการทำนาค้าขายป่าไม้แลหาไปมาคอกัน

มาตรา ๑๑๔ กรมการอำเภอต้องตรวจให้รู้ทำเลที่ทำมาหาเลี้ยงชีพของราษฎรในอำเภอหนึ่ง คือ ทนา ที่สวน ที่จับสัตว์น้ำเป็นต้นแลต้องสอบสวนให้รู้วาทเหล่านั้นเอาใส่รายชานำทางใด ควรทำบาญชีมีทะเบียนไว้ในที่ว่าการอำเภอ

มาตรา ๑๑๕ การบำรุงผลประโยชน์ในการหาเลี้ยงชีพของราษฎรก็ดี การป้องกันภัยอันตรายมิให้เกิดแก่การหาเลี้ยงชีพของราษฎรก็ดี อันต้องการความพร้อมเพรียงช่วยกันในหมู่ราษฎร ยกตัวอย่างดังบางคราวจะต้องทำทำนบปีนน้ำ บางคราวต้องระบายน้ำสำหรับการเพาะปลูก การเหล่านั้นเป็นหน้าที่ของกรมการอำเภอจะต้องเอาใจใส่คอยตรวจตราแลปลูกษาทำนบผู้ใหญ่นบ้าน ถ้ามีการสมควรจะต้องทำให้เจริญผลประโยชน์แก่ราษฎรก็ดี หรือเพื่อป้องกันความเสียหายแก่ผลประโยชน์นั้นก็ ให้กรมการอำเภอรีบกรราษฎรช่วยกันทำการนั้น ๆ ให้สำเร็จทันฤดูกาล

มาตรา ๑๑๖ การรักษาผลประโยชน์ในการเลี้ยงชีพของราษฎรเช่นการปีนน้ำและระบายน้ำเช่นกล่าวมาในมาตราก่อนเป็นต้น ตลอดจนอย่างอื่น ๆ ถ้าหากเกิดก่อกองแย้งกันในประโยชน์ที่จะพึงได้ ยกตัวอย่างดังเช่นชานาต้องการให้ปีนน้ำ ชาวเรือต้อง

การให้เปิดน้ำให้เรือเดินเป็นต้น ให้กรรมการอำเภอเรียกกำนันประชุมปลุกษาหาวิธีที่จะรักษาประโยชน์ทั้ง ๒ ฝ่าย หรือถ้าจะให้ได้ประโยชน์ไม่ได้ทั้ง ๒ ฝ่ายก็ให้รักษาประโยชน์ใหญ่โดยยอมทั้งประโยชน์น้อยด้วยความจำเป็น

เมื่อเห็นด้วยกันโดยมากประการใด ก็ให้กรรมการอำเภอจัดการตามนั้น

มาตรา ๑๑๗ ห้วย คลอง แลน้ำต่าง ๆ บ่อเป็นของรัฐบาลปกครองรักษา เป็นหน้าที่ของกรรมการอำเภอจะต้องตรวจตราอย่าให้เสีย แลอย่าให้ผู้ใดทำให้เสียสาธารณประโยชน์ ถ้าจะต้องซ่อมแซมตกแต่ง ให้กรรมการอำเภอเรียกราษฎรช่วยกันทำอย่าง กันปัดน้ำฉนั้น

มาตรา ๑๑๘ กรรมการอำเภอน้ำที่จะต้องตรวจตราแลจัดการรักษาทางบก ทางน้ำ อันเป็นทางราษฎรไปมาค้าขาย ให้ไปมาโดยสะดวกตามที่จะเป็นได้ทุกฤดูกาล การอันนี้ถ้าจะต้องทำการซ่อมแซม หรือแก้ไขความขัดข้อง ให้กรรมการอำเภอเรียก ราษฎรช่วยกันทำอย่างว่ามาแล้ว

มาตรา ๑๑๙ กรรมการอำเภอต้องตรวจตรารักษาป่าไม้ ซึ่งรัฐบาลหวงห้าม ตามข้อบังคับการป่าไม้

มาตรา ๑๒๐ ทว่าซึ่งรัฐบาลอนุญาตให้ราษฎรทำการเพาะปลูกนั้น เป็นหน้าที่ของกรรมการอำเภอที่จะต้องตรวจตราจัดการป้องกันการเกยงแย่งในระหว่างราษฎรที่ได้ตั้ง ทำการเพาะปลูกก่อนได้รับโฉนด

มาตรา ๑๒๑ ที่อันเป็นที่รักษาพันธุ์สัตว์น้ำ เป็นหน้าที่ของกรรมการอำเภอ ที่จะตรวจตรารักษาป้องกันมิให้พหพันธ์สัตว์น้ำสูญไป

มาตรา ๑๒๒ ที่อันเป็นสาธารณประโยชน์ คือ ที่เลขงปัสสัตว์ที่จัดไว้สำหรับ ราษฎรไปรวมเลี้ยงด้วยกัน เป็นต้นตลอดจนถนนหนทางแลที่อย่างอื่นซึ่งเป็นของกลาง ให้ราษฎรใช้ได้ด้วยกัน เป็นหน้าที่ของกรรมการอำเภอจะต้องคอยตรวจตรารักษา อย่าให้ ผู้ใดเกิดกันเอาไปเป็นอาณานิคมแต่เดชะตัว

มาตรา ๑๒๓ ที่วัด หรือกุศลสถานอย่างอื่น ซึ่งเป็นของกลางสำหรับ มหาชน ก็ให้ผู้นั้นที่กรรมการอำเภอจะต้องคอยตรวจตราดูแลคนที่ปกครองรักษา อย่า ให้ผู้ใดรุกลาเบียดเบียนที่อนันน

ม. บำรุงการศึกษา

มาตรา ๑๒๔ กรรมการอำเภอต้องปลูกขาด้วยกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและผู้ปลุกระการการศึกษาในท้องที่ มีพระภิกษุสงฆ์เป็นต้น ช่วยกันแนะนำแลจัดให้มีสถานที่เล่าเรียนให้พอแก่เด็กในอำเภอนั้น

มาตรา ๑๒๕ กรรมการอำเภอต้องตรวจตราปลูกขาด้วยกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและผู้ปลุกระการการศึกษาในท้องที่ จัดบำรุงการส่งสอนอย่าให้เสื่อมทราม

มาตรา ๑๒๖ กรรมการอำเภอต้องคอยชี้แจงตักเตือนแก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน บิคามารดา และผู้ปกครองเด็กให้ส่งบุตรหลานไปเล่าเรียน

ง. การเก็บภาษีอากร

มาตรา ๑๒๗ บรรดาภาษีอากร ซึ่งมีได้มีกฎหมายหรือข้อบังคับให้พนักงานอื่นเก็บแล้ว เป็นหน้าที่ของกรรมการอำเภอที่จะจัดการเก็บในอำเภอนั้น

มาตรา ๑๒๘ ในการเก็บภาษีอากร กรรมการอำเภอต้องคอยตรวจตราเวลาเกิดอุปัทวเหตุ หรือเป็นเวลาราชฎอ์ถกค้ขัดสน เมื่อดังกำหนดที่จะเก็บภาษีอากรนั้นๆ ให้รู้แลรายงานพร้อมทั้งความเห็นที่ควรจัดการผ่อนผันอย่างไร ให้ผู้ว่าราชการเมืองทราบ

มาตรา ๑๒๙ เงินหลวงที่เก็บภาษีอากรได้ก็ดี หรือที่ได้จากประเภทอื่นก็ดี ซึ่งจะต้องนำส่งพระคลัง เป็นหน้าที่ของกรรมการอำเภอที่จะรักษาแลนำส่งถึงพระคลัง

จ. นาทเบจเสร็จ

มาตรา ๑๓๐ ในหน้าที่ของกรรมการอำเภอที่จะจัดการทั้งปวงในอำเภอให้เรียบร้อยนั้น ถ้าหากว่ากรรมการอำเภอเห็นวิธีการงานอย่างใดซึ่งบกพร่อง ให้รายงานชี้แจงความเห็นต่อผู้ว่าราชการเมือง ขออนุญาตแก้ไขตามที่คิดเห็นว่าเป็นอย่างดี

มาตรา ๑๓๑ กรรมการอำเภอนั้นที่จะต้องช่วยราชการของอำเภออื่นที่ใกล้เคียง แต่ต่างเมืองกัน แลในการที่ช่วยนั้นไม่จำเป็นต้องรองนอำเภออื่นขอความช่วยเหลือ เหตุการณ์ซึ่งเห็นว่าตนควรจะช่วยเหลือจึงจะเป็นประโยชน์แก่ราชการ ต้องช่วยเหลือที่เดียว

มาตรา ๑๓๒ หน้าที่ของกรรมการอำเภอนอกเขตที่กล่าวไว้ในพระราชบัญญัติ
ลักษณะปกครองท้องที่^๕ ยังต้องทำตามความซึ่งกำหนดไว้ในพระราชกำหนดกฎหมาย
อย่างอื่น ๆ อันกำหนดไว้ว่าเป็นหน้าที่ของกรรมการอำเภอ แม้พระราชกำหนดกฎหมายใด
มิได้ระบุไว้ในพระราชกำหนดกฎหมายนั้น ๆ ว่าเป็นหน้าที่ของผู้ใด ก็ให้พึงเข้าใจว่าเป็น
หน้าที่ของกรรมการอำเภอที่จะรักษาราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินั้น ๆ

ประกาศมาณวันที่ ๔ กรกฎาคม พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ เป็นวันที่ ๑๓๓๒
ในรัชกาลปัจจุบัน

มีบทบัญญัติเป็นบทเฉพาะกาลในข้อ ๕ แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ
ฉบับที่ ๓๖๔ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ ว่า

“ข้อ ๕ ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ใช้บังคับ กองอยู่ในตำแหน่ง
ต่อไป เว้นแต่ผู้ที่มีอายุเกินหกสิบบริบูรณ์”

การแก้ไขเพิ่มเติม

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ที่ให้อยู่ในบังคับให้มีการ
แก้ไขเพิ่มเติมรวม ๓ ครั้ง คือ ๑. ความเป็นพระราชบัญญัติ ๕ ฉบับ และเป็นประกาศของ
คณะปฏิวัติ ๒ ฉบับซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (เรียงลำดับจากความเป็นต้นไปตามสุดท้าย)

ก. ชื่อความตอน ๒ มีการแก้ไขเพิ่มเติมเพียงครั้งเดียว

ความเดิมชื่อตอน ๒ หมวดที่ ๓ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธ-
ศักราช ๒๔๕๗ บัญญัติไว้ดังนี้

ตอน ๒ การตั้งผู้ใหญ่บ้านและผู้ใหญ่บ้านออกจากตำแหน่ง

แก้ไขเพิ่มเติมจากความเดิมชื่อตอน ๒ หมวดที่ ๓ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครอง
ท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ โดยมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่
(ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๘๖ เป็นดังนี้

ตอน ๒

การแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
การออกจากตำแหน่งของผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

ข. มาตรา ๔ มีการแก้ไขเพิ่มเติมรวม ๓ ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ ๑ ความเดิมตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ บัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา ๔ ในหมู่บ้าน • ให้ราษฎรชายหญิงซึ่งตั้งบ้านเรือน หรือจอกเรือแพประจำ
อยู่ในหมู่บ้านนั้นประชุมกันเลือกเจ้าบ้านผู้แทนที่มิใช่ชื่อของตนเป็นผู้ใหญ่บ้านคน • แอการที่เลือก
ผู้ใหญ่บ้านให้ทำดังกำหนดในมาตราต่อไปนี้

แก้ไขเพิ่มเติมจากความเดิมมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่
พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ โดยมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๒)
พุทธศักราช ๒๔๘๖ เป็นดังนี้

"มาตรา 9 ในหมู่บ้านหนึ่งให้มีผู้ไทยบ้านคนหนึ่ง และมีผู้ช่วยผู้ไทยบ้านสุกแต่นาย
อำเภอก็เห็นสมควร แต่คงไม่น้อยกว่าหมู่บ้านละสองคน

ผู้ไทยบ้านจะไ้รับเงินเดือน และมีไร่จากเงินงบประมาณประเภทเงินเดือน"

ครั้งที่ ๒ แก้ไขเพิ่มเติมจากความเดิมมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่
(ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2486 โยมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่
(ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๔๙๐ เป็นดังนี้

"มาตรา ๔ ในหมู่บ้านหนึ่งให้มีผู้ไทยบ้านคนหนึ่งและมีผู้ช่วยผู้ไทยบ้านฝ่ายปกครอง
สุกแต่นายอำเภอก็เห็นสมควร แต่คงไม่น้อยกว่าหมู่บ้านละสองคน

ในหมู่บ้านใดผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นสมควรให้มีผู้ช่วยผู้ไทยบ้านฝ่ายรักษาความสงบ
ก็ให้มีได้ไม่เกินจำนวนที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

ผู้ไทยบ้านจะไ้รับเงินเดือน และมีไร่จากเงินงบประมาณประเภทเงินเดือนและผู้ช่วย
ผู้ไทยบ้านฝ่ายรักษาความสงบ จะไ้รับเงินตอบแทนตามที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด"

ครั้งที่ ๓ แก้ไขเพิ่มเติมจากความเดิมมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่
(ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๔๙๐ โยข้อ ๑ แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๑๒ ประกาศ ณ
วันที่ ๓ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๑๕ เป็นดังนี้

"มาตรา ๔ ในหมู่บ้านหนึ่งให้มีผู้ไทยบ้านคนหนึ่ง และมีผู้ช่วยผู้ไทยบ้านฝ่ายปกครอง
หมู่บ้านละสองคน เว้นแต่หมู่บ้านใดมีความจำเป็นต้องมีมากกว่าสองคน ให้รออนุมัติกระทรวง
มหาดไทย

ในหมู่บ้านใด ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นสมควรให้มีผู้ช่วยผู้ไทยบ้านฝ่ายรักษาความสงบ
ก็ให้มีได้ตามจำนวนที่กระทรวงมหาดไทยจะเห็นสมควร

ผู้ไทยบ้านจะไ้รับเงินเดือนและมีไร่จากเงินงบประมาณประเภทเงินเดือน ส่วนผู้ช่วย
ผู้ไทยบ้านฝ่ายรักษาความสงบและผู้ช่วยผู้ไทยบ้านฝ่ายปกครอง จะไ้รับเงินตอบแทนตามที่
กระทรวงมหาดไทยกำหนด"

ค. มาตรา ๑๐ มีการแก้ไขเพิ่มเติมเพียงครั้งเดียว

ความเดิมตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ บัญญัติไว้ดังนี้
มาตรา ๑๐ ให้นายอำเภอซึ่งได้กล่าวท้องที่นั้น นับเป็นประธานพร้อมด้วยกำนันและผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้น

แก้ไขเพิ่มเติมจากความเดิมมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ โดยมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 2)

พุทธศักราช 2486 เป็นดังนี้

"มาตรา 10 ผู้ใหญ่บ้านเมื่ออ่านาคหน้าทีปกครองบันการาสครที่หู่ในเซตหมู่บ้าน"

ง. มาตรา ๑๑ มีการแก้ไขเพิ่มเติมรวม ๒ ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ ๑ ความเดิมตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ บัญญัติไว้ดังนี้
มาตรา ๑๑ ราษฎรชายหญิงที่จะเป็นผู้เลือกผู้ใหญ่บ้านได้นั้น

(๑) ต้องเป็นคนไทยยังคับสยาม

(๒) ต้องเป็นชราวาสมีอายุแก่ ๒๐ ปีขึ้นไป

แก้ไขเพิ่มเติมจากความเดิมมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ โดยมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 2)

พุทธศักราช 2486 เป็นดังนี้

"มาตรา 11 ให้คณะกรรมการอำเภอตั้งกัมการไม่น้อยกว่าสามนาย โดยนายอำเภอเป็นประธาน มีหน้าที่สอบสวนคัดเลือกราษฎรซึ่งมีคุณสมบัติดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 12 เป็นผู้ใหญ่บ้าน"

ครั้งที่ ๒ แก้ไขจากความเดิมในมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 2)

พุทธศักราช 2486 โดยมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๓)

พ.ศ. ๒๔๘๘ เป็นดังนี้

"มาตรา ๑๑ ให้กรรมการอำเภอประชุมราษฎรซึ่งมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เลือกราษฎร
ผู้มีคุณสมบัติที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๒ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

- (๑) มีสัญชาติไทยและบรรลุนิติภาวะแล้ว
- (๒) ไม่เป็นภิกษุสามเณร นักพรตหรือนักบวช
- (๓) ไม่เป็นคนวิกลจริตหรือจิตกั่นเพี้ยนไม่สมประกอบ
- (๔) มีภูมิลำเนาหรือดินที่อยู่เป็นประจำในหมู่บ้านนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่าสามเดือน"

จ. มาตรา ๑๒ มีการแก้ไขเพิ่มเติมรวม ๔ ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ ๑ ความเดิมตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๓ บัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา ๑๒ ผู้ที่จะเป็นผู้ใหญ่บ้านได้นั้น ต้องมีภูมิลำเนาตามที่ได้ว่าไว้ในมาตรา ๑๑
และต้องเป็นชายเจ้าบ้าน และมีไร่เป็นค่านไ้หรือลูกจ้างของผู้อื่น และมีไร่เป็นทหารในกอง
ประจำการ

แก้ไขเพิ่มเติมจากความเดิมมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่
พระพุทธศักราช ๒๔๕๓ โดยมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๒)

พุทธศักราช ๒๔๘๖ เป็นดังนี้

"มาตรา ๑๒ ผู้มีสิทธิจะได้รับการคัดเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- (๑) เป็นชายมีสัญชาติไทย
- (๒) เป็นหรือเคยเป็นทหาร หรือคำหรวก

ถ้าในท้องที่ใดไม่อาจเลือกผู้ที่เป็น หรือเคยเป็นทหารหรือคำหรวกได้ให้เลือกบุคคล
อื่นซึ่งมีไร่เป็นค่านไ้หรือลูกจ้าง

- (๓) บันลุนิติภาวะแล้ว และมีอายุไม่เกินหกสิบปีบริบูรณ์
- (๔) มีภูมิลำเนา หรือดินที่อยู่เป็นประจำในหมู่บ้านนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่าหกเดือน

เว้นแต่ผู้ที่เป็นทหารหรือคำหรวก

- (๕) เป็นผู้เลื่อมใสในการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญด้วยความบริสุทธิ์ใจ
- (๖) ไม่เป็นภิกษุสามเณร นักพรต หรือนักบวช

(7) ไม่เป็นผู้มีกายทุพพลภาพ หรือไร้ความสามารถ หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

หรือศึกษาเสกศีกให้โทษ หรือไม่เป็นโรคตามที่รัฐมนตรีผู้รักษากฎการตามพระราชบัญญัตินี้กำหนด

(8) ไม่เป็นข้าราชการประจำการ หรือพนักงานเทศบาล หรือครูประชาบาล หรือ

สารวัตรศึกษา เว้นแต่ผู้ที่เป้นทหารหรือตำรวจ

(9) ไม่เป็นผู้บกพร่องในสติสัมปชัญญะ

(10) ไม่เป็นผู้เคยถูกไล่ออกหรือปลดออกจากราชการตามทุจริตก่อนหน้าที่ราชการหรือ

ต้องรับอาญาจำคุกโดยคำพิพากษาโทษจำคุก เพราะกระทำความผิดฐานใช้อำนาจและตำแหน่ง

หน้าที่ในทางทุจริต ตามปล้นทรัพย์ ฉิงทรัพย์ หรือลักทรัพย์ โดยยังไม่พ้นกำหนดเวลาสามปี

นับแต่วันถูกไล่ออก ปลดออก หรือพ้นโทษ

(11) มีความรู้หนังสือไทยอ่านออกเขียนได้"

ครั้งที่ ๒ แกไขเพิ่มเติมจากความเดิมมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่

(ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2486 โดยมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่

(ฉบับที่ ๑) พ.ศ. ๒๔๘๕ เป็นดังนี้

มาตรา ๑๒ ผู้ที่จะได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน ต้องมีคุณสมบัติต่อไปนี้

(๑) เป็นชายเจ้าบ้านมีสัญชาติไทย

(๒) บรรลุนิติภาวะแล้ว และมีอายุไม่เกินหกสิบปีบริบูรณ์

(๓) มีภูมิลำเนาหรือดินที่อยู่เป็นประจำในหมู่บ้านนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่าหกเดือน

(๔) เป็นผู้เลื่อมใสในการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญด้วยความบริสุทธิ์ใจ

(๕) ไม่เป็นภิกษุสามเณร นักพรตหรือนักบวช

(๖) ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพหรือวิกลจริต หรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

หรือศึกษาเสกศีกให้โทษ หรือไม่เป็นโรคตามที่รัฐมนตรีผู้รักษากฎการตามพระราชบัญญัตินี้กำหนด

(๗) ไม่เป็นข้าราชการประจำการ หรือพนักงานเทศบาล หรือครูประชาบาลหรือ

สารวัตรศึกษา

(๔) ไม่เป็นผู้มีชื่อเสียงในทางทุจริตหรือเสื่อมเสียในทางศีลธรรม

(๕) ไม่เป็นผู้เคยถูกละออกหรือปลดออกฐานทุจริตต่อหน้าที่ราชการ ทศบาล หรือ
ประชาบาล หรือต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาโทษจำคุก เว้นแต่คดีสุภาพ หรือคดีความผิด
อันได้กระทำโดยประมาท และยังไม่พ้นกำหนดเวลาสามปี นับแต่วันถูกละออก ปลดออกหรือ
พ้นโทษ

(๑๐) มีความรู้หนังสือไทยอ่านออกเขียนได้ เว้นแต่ท้องถิ่นซึ่งไม่อาจเลือกผู้มีความสมมติ
ดังกล่าวในท้องถิ่น และกระทรวงมหาดไทยอนุญาต"

ครั้งที่ ๓ แก้ไขเพิ่มเติมจากความเดิมมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น
(ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๔๔๕ โดยข้อ ๑ แห่งประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๓๖๔ ประกาศ
ณ วันที่ ๑๓ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๑๕ เป็นดังนี้

"มาตรา ๑๒ ผู้ที่จะได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านต้องมีความสมมติและไม่อยู่ในลักษณะต้อง
ห้ามดังต่อไปนี้

- (๑) เป็นชายเจ้าบ้าน มีสัญชาติไทย
- (๒) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ แต่ไม่เกินหกสิบปีบริบูรณ์
- (๓) มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นประจำในหมู่บ้านนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่าหกเดือน
- (๔) เป็นผู้เลื่อมใสในการปกครองตามรัฐธรรมนูญด้วยความบริสุทธิ์ใจ
- (๕) ไม่เป็นภิกษุ สามเณร นักพรตหรือนักบวช
- (๖) ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพ หรือวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบหรือ

เป็นผู้ศึกษาเสกศีกให้โทษ หรือไม่เป็นโรคตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยประกาศ
กำหนดในราชกิจจานุเบกษา

- (๗) ไม่เป็นข้าราชการประจำหรือข้าราชการส่วนท้องถิ่น หรือพนักงานส่วนท้องถิ่น
- (๘) ไม่เป็นผู้มีชื่อเสียงในทางทุจริตหรือเสื่อมเสียในทางศีลธรรม
- (๙) ไม่เป็นผู้เคยถูกลงโทษไล่ออกหรือปลดออกฐานทุจริตต่อหน้าที่ราชการในองค์การ

บริหารส่วนจังหวัด เทศบาล สุขาภิบาล หรือองค์การบริหารส่วนตำบล และยังไม่พ้นกำหนดเวลาสามปีนับแต่วันถูกไล่ออกหรือปลดออก

(๑๐) ไม่เป็นผู้เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ไต่กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ และยังไม่พ้นกำหนดเวลาสามปีนับแต่วันพ้นโทษ

(๑๑) มีพื้นความรู้ไม่ต่ำกว่าประโยคประถมศึกษาตอนต้น หรือที่กระทรวงศึกษาธิการเทียบไม่ต่ำกว่าประโยคประถมศึกษาตอนต้น"

ครั้งที่ ๘ เพิ่มเติมจากความเดิมข้อ ๑ แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๖๔ โดยมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๑๖ เป็นดังนี้

"(๑๑) มีพื้นความรู้ไม่ต่ำกว่าประโยคประถมศึกษาตอนต้นหรือที่กระทรวงศึกษาธิการเทียบไม่ต่ำกว่าประโยคประถมศึกษาตอนต้น เว้นแต่ในท้องที่ที่ราษฎรไม่อาจเลือกผู้ที่มีความรู้ดังกล่าวได้ ผู้ว่าราชการจังหวัดโดยอนุมัติรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยอาจประกาศในราชกิจจานุเบกษายกเว้นหรือผ่อนผันได้"

ฉ. มาตรา ๑๓ มีการแก้ไขเพิ่มเติมรวม ๒ ครั้ง

ครั้งที่ ๑ ความเดิมตามมาตรา ๑๓ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พระพุทธศักราช ๒๔๘๗ บัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา ๑๓ การเลือกนี้ เจ้าพนักงานซึ่งได้รับอำนาจจากหน่วยงานจะได้อตามความเห็นราษฎรให้พร้อมกันเลือกโดยเปิดเผยก็ได้ หรือเห็นว่าการที่เลือกโดยเปิดเผยจะไม่คล่องใจราษฎรผู้เลือก จะให้มาบอกโดยเงียบ ๆ แค่นี้ละคน มีให้เพื่อนรู้ว่าเลือกผู้ใดก็ได้

แก้ไขเพิ่มเติมจากความเดิมมาตรา ๑๓ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พระพุทธศักราช ๒๔๘๗ โดยมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น (ฉบับที่ 2)

พุทธศักราช 2486 เป็นดังนี้

"มาตรา 13 เมื่อคณะกรรมการได้สอบสวนคัดเลือกผู้ใดจะให้เป็นผู้ไต่สวนแล้ว ให้คณะกรรมการอำเภอรายงานไปยังข้าหลวงประจำจังหวัด เมื่อข้าหลวงประจำจังหวัดพิจารณาเห็นสมควรก็ให้ออกหมายแต่งตั้งผู้นั้นเป็นผู้ไต่สวน"

ครั้งที่ ๒ แก้ไขเพิ่มเติมจากความเดิมมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2486 โดยมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๔๘๘ เป็นดังนี้

"มาตรา ๑๓ การเลือกนั้นให้กรรมการอำเภอเป็นประธานพร้อมด้วยกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นอย่างน้อยหนึ่งคน

วิธีเลือกจะกระทำโดยลับหรือโดยเปิดเผยก็ได้

เมื่อราษฎรส่วนมากที่มาประชุมเลือกผู้ใดแล้ว ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้ใหญ่บ้าน แล้วให้กรรมการอำเภอรายงานไปยังข้าหลวงประจำจังหวัดเพื่อออกหนังสือสำคัญให้ไว้เป็นหลักฐาน ในกรณีผู้รับเลือกมีคะแนนเสียงเท่ากันให้จับสลาก"

ข. มาตรา ๑๔ มีการแก้ไขเพิ่มเติมรวม ๓ ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ ๑ ความเดิมตามมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๘๗ บัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา ๑๔ ถ้าราษฎรที่สมควรเป็นผู้เลือกได้นั้น โดยมากช่วยกันคัดเลือกผู้ใดเป็นผู้ใหญ่บ้าน ให้ถือว่าราษฎรได้เลือกผู้นั้นเป็นผู้ใหญ่บ้านโดยชอบด้วยกฎหมาย

แก้ไขเพิ่มเติมจากความเดิมมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๘๗ โดยมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2486 เป็นดังนี้

"มาตรา 14 ผู้ใหญ่บ้านต้องออกจากตำแหน่งด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้

(1) หากคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่งตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 12

(2) ทาย

- (3) ใ้รับอนุญาตให้ลาออก
- (4) ยุบหนุ่บ้านที่ปกครอง
- (5) ไปเสียจากหนุ่บ้านที่ตนปกครองเกินกว่าสามเดือน
- (6) ต้องรับอาญาจำคุกโดยคำพิพากษาโทษจำคุก เว้นแต่ความผิดในลักษณะฉ้อโกงหรือความผิดอันได้กระทำโดยประมาท
- (7) ต้องถูกปลด หรือไล่ออกจากตำแหน่ง
- (8) ข้ำหลวงประจำจังหวัดสั่งให้ออกจากตำแหน่ง เพราะพิจารณาเห็นว่าบกพร่องทางความประพฤติ หรือความสามารถไม่พอกับตำแหน่ง"

วันที่ ๒ แกไขเพิ่มเติมจากความเดิมมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2486 โดยมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๔๘๕ เป็นต้น

- มาตรา ๑๔ ผู้ใหญ่บ้านต้องออกจากตำแหน่งด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ดังต่อไปนี้
- (๑) ขาคคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่งตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๒ เว้นแต่เรื่องอายุเกินกสิณปีบริบูรณ์ตาม (๒) ไม่เป็นเหตุต้องออกจากตำแหน่ง
 - (๒) ตาย
 - (๓) ใ้รับอนุญาตให้ลาออก
 - (๔) หนุ่บ้านที่ปกครองถูกยุบ
 - (๕) ไปเสียจากหนุ่บ้านที่ตนปกครองเกินสามเดือน
 - (๖) ต้องรับอาญาจำคุกโดยคำพิพากษาโทษจำคุกเว้นแต่ในความผิดฐานลสุโทษ หรือความผิดอันได้ทำขึ้นโดยประมาท
 - (๗) ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านนั้นมีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งจำนวนร้องขอให้ออกจากตำแหน่ง
 - (๘) ข้ำหลวงประจำจังหวัดสั่งให้ออกจากตำแหน่ง เมื่อได้สอบสวนเห็นว่าบกพร่องในทางความประพฤติหรือความสามารถไม่พอกับตำแหน่ง"

ครั้งที่ ๓ แก้ไขเพิ่มเติมจากความเดิมมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๔๘๔ โดยข้อ ๒ แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๖๔ ประกาศ ณ วันที่ ๑๓ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๑๕ เป็นดังนี้

"มาตรา ๑๔ ผู้ใหญ่บ้านต้องออกจากตำแหน่งด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้

- (๑) ซากคุณสมมติหรือเข้าลักษณะต้องห้ามอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา ๑๒
- (๒) ทาย
- (๓) ใ้รับอนุญาติให้ลาออก
- (๔) หนีบ้านที่ปกครองถูกยุบ
- (๕) ไปเสียจากหมู่บ้านที่ตนปกครองเกินสามเดือน
- (๖) ราษฎรมีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านนั้นมีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งจำนวนร้องขอ

ให้ออกจากตำแหน่ง

(๗) ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้ออกจากตำแหน่ง เมื่อได้สอบสวนเห็นว่าบกพร่องในทางความประพฤติ หรือความสามารถไม่เหมาะสมกับตำแหน่ง"

ข. มาตรา ๑๕ มีการแก้ไขเพิ่มเติมรวม ๒ ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ ๑ ความเดิมตามตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๘๓ บัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา ๑๕ ถ้าราษฎรเลือกผู้ใหญ่บ้านถูกยุบของข้อห้ามอย่างใดจะให้เลือกใหม่ก็ได้ แต่ต้องเลือกใหม่เช่นนี้ นายอำเภอต้องแจ้งความต่อผู้ว่าราชการ เมืองให้ทราบเหตุผลจรงทุกรายไป

แก้ไขเพิ่มเติมจากความเดิมมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๘๓ โดยมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2486 เป็นดังนี้

"มาตรา 15 ใ้ผู้โหยบ้านและกำนันท้องที่ร่วมกันพิจารณาคัดเลือกราษฎรซึ่งมีคุณสมบัติซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 16 เป็นผู้ช่วยผู้โหยบ้าน"

ครั้งที่ ๒ แก้ไขเพิ่มเติมจากความเดิมมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2486 โดยมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๔๙๐ เป็นดังนี้

"มาตรา ๑๕ ผู้โหยบ้านและกำนันท้องที่ร่วมกันพิจารณาคัดเลือกราษฎรซึ่งมีคุณสมบัติความมาตรา ๑๖ เป็นผู้ช่วยผู้โหยบ้านฝ่ายปกครองและผู้ช่วยผู้โหยบ้านฝ่ายรักษาความสงบ"

๗. มาตรา ๑๖ มีการแก้ไขเพิ่มเติมรวม ๓ ครั้ง ดังนี้
ครั้งที่ ๑ ความเดิมความมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๓ บัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา ๑๖ เมื่อราษฎรได้เลือกผู้ใดให้เป็นผู้โหยบ้านโดยชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้นายอำเภอรายงานขอหมายตั้งไปยังผู้ว่าราชการเมือง แลให้ผู้ว่าราชการเมืองหาหมายตั้งผู้นั้นเป็นผู้โหยบ้าน และชี้แจงอำนาจหน้าที่ของผู้โหยบ้านให้เข้าใจจงทุกประการ
ราษฎรเลือกผู้ใดเป็นผู้โหยบ้านแล้ว ให้มอบสำเนาโน้ตรวัดและทะเบียนราษฎรในหมู่บ้านนั้นให้ผู้โหยบ้านรักษาไว้

แก้ไขเพิ่มเติมจากความเดิมมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๓ โดยมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2486 เป็นดังนี้

"มาตรา 16 ผู้มีสิทธิจะไ้รับคัดเลือกเป็นผู้ช่วยผู้โหยบ้านต้องมีคุณสมบัติซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 12 เว้นแต่ข้อ 2 ข้อ 8 และเป็นหยิงก็ได้"

ครั้งที่ ๒ แก้ไขเพิ่มเติมจากความเดิมมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2486 โดยมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๔๘๘ เป็นดังนี้

"มาตรา ๑๖ ผู้มีสิทธิจะไ้รับคัดเลือกเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ต้องมีคุณสมบัติดังบัญญัติไว้
ไว้ในมาตรา ๑๖"

ครั้งที่ ๓ แก้ไขเพิ่มเติมจากความเดิมมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่
(ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๔๔๔ โดยมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่
(ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๔๙๐ เป็นดังนี้

"มาตรา ๑๖ ผู้มีสิทธิจะไ้รับคัดเลือกเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง หรือผู้ช่วย
ผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ ต้องมีคุณสมบัติตามมาตรา ๑๖ ยกเว้นคุณสมบัติการเป็นเจ้าของบ้าน"

๗. มาตรา ๑๗ มีการแก้ไขเพิ่มเติมรวม ๓ ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ ๑ ความเดิมตามมาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช
๒๔๔๓ บัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา ๑๗ ผู้ใหญ่บ้านเมื่ออำนาจปกครองบรรดาราชการที่อยู่ในเขตหมู่บ้านของตน
แก้ไขเพิ่มเติมจากความเดิมมาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่

พระพุทธศักราช ๒๔๔๓ โดยมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 2)
พุทธศักราช 2486 เป็นดังนี้

"มาตรา 17 เมื่อผู้ใหญ่บ้านและกำนันพิจารณาคัดเลือกผู้ใดให้เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
แล้ว ให้กำนันรายงานไปยังนายอำเภอ เมื่อนายอำเภอสอบสวนพิจารณาเห็นสมควรก็ให้ออก
หมายแต่งตั้งผู้นั้นเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน"

ครั้งที่ ๒ แก้ไขเพิ่มเติมจากความเดิมมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่
(ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2486 โดยมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่
(ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๔๘๘ เป็นดังนี้

"มาตรา ๑๗ เมื่อผู้ใดไ้รับคัดเลือกเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ให้กำนันรายงานไปยัง
กรมการอำเภอเพื่อออกหนังสือสำคัญให้ไว้เป็นหลักฐาน"

ครั้งที่ ๓ แก้ไขเพิ่มเติมจากความเดิมมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่
(ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2486 โดยมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่
(ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๑๐ เป็นดังนี้

"มาตรา ๑๓ เมื่อผู้ใดได้รับคัดเลือกเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองหรือผู้ช่วย
ผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ ให้กำนันรายงานไปยังนายอำเภอเพื่อออกหนังสือสำคัญไว้เป็น
หลักฐาน และให้ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความ
สงบตั้งแต่วันที่นายอำเภอออกหนังสือสำคัญ"

๓. มาตรา ๑๓ ทวิ

มาตรา ๑๓ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๑๐
ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๑๓ ทวิ

"มาตรา ๑๓ ทวิ ในหมู่บ้านใดมีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ ให้ผู้ช่วย
ผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบอีกตำแหน่งหนึ่งด้วย"

มาตรา ๑๓ ทวิ มีการแก้ไขเพิ่มเติมเพียงครั้งเดียวโดย ข้อ ๒ แห่งประกาศของ
คณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๑๒ ประกาศ ณ วันที่ ๓ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๑๕ เป็นดังนี้

"มาตรา ๑๓ ทวิ ในหมู่บ้านใดมีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ ผู้ว่าราชการ
จังหวัดจะแต่งตั้งให้ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบอีก
ตำแหน่งหนึ่งก็ได้ ส่วนเงินค่าตอบแทนให้เป็นไปตามที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด"

๓. มาตรา ๑๔ มีการแก้ไขเพิ่มเติมรวม ๒ ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ ๑ ความเดิมตามมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช
๒๔๘๓ บัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา ๑๘ ถ้าหากว่าผู้ใหญ่วัยคนใดไม่สมควรอยู่ในตำแหน่งด้วยเหตุที่ว่าต่อไปนี้
อย่างใด ๆ ก็คือ

- ข้อ ๑ ไปอยู่เสียที่ท้องที่หมู่บ้านที่ไต่ถามแล้วเกินกว่า ๖ เดือนขึ้นไป
- ข้อ ๒ ต้องร่ำรวยอย่างใด ๆ แม้แต่ต้องจำคุกขึ้นไป
- ข้อ ๓ ไปมียศตำแหน่งราชการอย่างอื่น ซึ่งจะทำให้การในหน้าที่ผู้ใหญ่วัยนั้นไม่ได้
- ข้อ ๔ กระทำการทุจริตในหน้าที่ หรือผู้ว่าราชการเมืองเห็นว่าความสามารถไม่พอ

แก่ตำแหน่ง

- ข้อ ๕ ลูกบ้านในหมู่บ้านนั้นโดยมากด้วยกับร้องขอให้เปลี่ยน
 - ข้อ ๖ ลูกบ้านอพยพไปอยู่ที่อื่นเสียจนเป็นหมู่บ้านไม่ได้
- ให้ผู้ว่าราชการเมืองมีอำนาจที่จะหมายสั่งเอาผู้ใหญ่วัยนั้นออกเสียจากตำแหน่ง

แก้ไขเพิ่มเติมจากความเดิมมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่

พระราชกฤษฎีกา ๒๔๕๗ โดยมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 2)

พุทธศักราช 2486 เป็นดังนี้

"มาตรา 18 ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านให้หยุดในตำแหน่งได้คราวละสองปี ถ้าตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านว่างลงเพราะเหตุอื่นนอกจากถึงคราวออกตามวาระ ให้ผู้ใหญ่บ้านและกำนันพิจารณาคัดเลือกผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านขึ้นแทนให้เต็มตำแหน่งที่ว่างหยุด แต่ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านที่เข้ามาแทนนั้นให้หยุดในตำแหน่งได้เพียงเท่ากำหนดเวลาของผู้ซึ่งตนแทน

เหตุที่ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านจะต้องออกจากตำแหน่งนอกจากตามกำหนดวาระแล้ว จะต้องออกเพราะเหตุเช่นเดียวกับเหตุที่ผู้ใหญ่บ้านจะต้องออกจากตำแหน่งโดยอนุโลม"

ครั้งที่ ๒ แก้ไขเพิ่มเติมจากความเดิมมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่

(ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2486 โดยมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่

(ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๑๐ เป็นดังนี้

"มาตรา ๑๘ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ

อยู่ในตำแหน่งคราวละห้าปี

นอกจากออกจากตำแหน่งตามวาระ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบต้องออกจากตำแหน่งเพราะขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๑๒ ยกเว้นคุณสมบัติการเป็นเจ้าของบ้าน หรือเพราะเหตุเช่นเดียวกับที่ผู้ใหญ่บ้านต้องออกจากตำแหน่งตามมาตรา ๑๔ (๒) ถึง (๔)

ถ้าตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง หรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบว่างลงให้มีการคัดเลือกผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง หรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบแทน และให้นำความในมาตรา ๑๕ มาตรา ๑๖ และมาตรา ๑๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม
ผู้ซึ่งได้รับคัดเลือกตามวรรคสามอยู่ในตำแหน่งตามวาระของผู้ซึ่งตนแทน"

๕. มาตรา ๑๕ ข้อ ๒ มีการแก้ไขเพิ่มเติมเพียงครั้งเดียว ดังนี้

ความเดิมตามมาตรา ๑๕ ข้อ ๒ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ บัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา ๑๕ ๑๕ ๑๕

ข้อ ๒ ถ้าผู้ใหญ่บ้านหมู่ใดว่างลง ให้กำนันในตำบลนั้นแจ้งต่อนายอำเภอซึ่งเป็นผู้บังคับการในท้องที่มีให้ทราบภายใน ๗ วัน และให้นายอำเภอเป่าระฆังพร้อมด้วยกำนันผู้ใหญ่บ้านเรียกลูกบ้านในหมู่บ้านที่ตำแหน่งว่างนั้นเลือกสรรผู้ใหญ่บ้านขึ้นใหม่ ตามวิธีที่ไต่ถามไว้ในพระราชบัญญัติภายในกำหนด ๗ วัน แต่ให้ทราบความจากกำนัน

แก้ไขเพิ่มเติมจากความเดิมข้อ ๒ มาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ โดยมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๘๖ เป็นดังนี้

"ข้อ ๒ ถ้าผู้ใหญ่บ้านหมู่ใดว่างลง ให้คัดเลือกผู้ใหญ่บ้านขึ้นใหม่ภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันที่ไต่ถามการว่างนั้น การคัดเลือกให้นำความในมาตรา ๑๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม"

ท. มาตรา ๒๑ มีการแก้ไขเพิ่มเติมรวม ๒ ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ ๑ ความเดิมตามมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๓ บัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา ๒๑ ถ้าผู้ใหญ่บ้านคนใดจะทำการในหน้าที่ไม่ได้ในครั้งหนึ่งคราวหนึ่ง เช่นมีกิจธุระไปทางไกล เป็นต้น ให้มอบหน้าที่แก่ผู้ใหญ่บ้านคนใดคนหนึ่ง ในหมู่บ้านที่ใกล้เคียงในตำบลเดียวกัน ให้ทำการแทนกว่าจะกลับแล้วต้องบอกให้กำนันทราบไว้ด้วย

แก้ไขเพิ่มเติมจากความเดิมมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๓ โดยมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2486 เป็นดังนี้

"มาตรา 21 ถ้าผู้ใหญ่บ้านคนใดจะทำการในหน้าที่ไม่ได้ในครั้งหนึ่งคราวหนึ่ง ให้มอบหน้าที่ให้แก่วัยช่วยผู้ใหญ่บ้านคนใดคนหนึ่ง เป็นผู้รักษาสถาการแทนจนกว่าผู้ใหญ่บ้านนั้นจะกลับมา และรายงานให้กำนันทราบ ถ้าการไปนั้นเกินกว่าสิบห้าวัน ให้กำนันรายงานให้นายอำเภอทราบด้วย"

ครั้งที่ ๒ แก้ไขเพิ่มเติมจากความเดิมมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2486 โดยมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๔๙๐ เป็นดังนี้

"มาตรา ๒๑ ถ้าผู้ใหญ่บ้านคนใดจะทำการในหน้าที่ไม่ได้ในครั้งหนึ่งคราวหนึ่ง ให้มอบหน้าที่ให้แก่วัยช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองคนใดคนหนึ่ง เป็นผู้รักษาสถาการแทนจนกว่าผู้ใหญ่บ้านนั้นจะทำการในหน้าที่ได้ และรายงานให้กำนันทราบ ถ้าการมอบหน้าที่นั้นเกินกว่าสิบห้าวัน ให้กำนันรายงานให้นายอำเภอทราบด้วย"

ข. มาตรา ๒๓ มีการแก้ไขเพิ่มเติมเพียงครั้งเดียว ดังนี้

ความเดิมตามมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๓ บัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา ๒๓ ผู้ใหญ่บ้านเป็นหัวหน้าของราษฎรในหมู่บ้านของเทศบาลที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ มีหน้าที่แลอำนาจในทางปกครองแลรักษาความสงบเรียบร้อยของราษฎรทั้งจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

ข้อ ๑ ที่จะรักษาความสงบแลความศุขสำราญ ช่วยป้องกันความทุกข์โศกของลูกบ้านตามสมควร แลที่สามรถจะทำได้ การที่กล่าวนี้ ถ้าสมควรจะต้องปลุกษาหาหรือแลช่วยกันกับเพื่อนผู้ใหญ่บ้านก็กติกกับกำนันนายตำบลก็ ก็เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะต้องปฏิบัติให้สมควรแก่การที่จะรักษาประโยชน์แลความศุขของลูกบ้านซึ่งไต่ขอบไว้ให้เป็นธุระในพระราชบัญญัตินี้

ข้อ ๒ ถ้าความทุกข์โศกเกิดแก่ลูกบ้าน ซึ่งจะต้องขอความป้องกันจากรัฐบาล เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะนำความแจ้งต่อเจ้าพนักงานปกครองตั้งแต่ก่ามัน นายอำเภอเป็นต้นขึ้นไปโดยลำดับ

ข้อ ๓ ถ้ารัฐบาลจะประกาศ หรือจะสั่งราชการอันใดให้ราษฎรทราบ เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะรับข้อความอันนั้นไปแจ้งแก่ลูกบ้านของศนให้ทราบ

ข้อ ๔ เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะทำบาญชีสามโนครวัในหมู่บ้านของศนแลคอยแก้ไขบาญชีนั้นให้ถูกต้องเสมอ

ข้อ ๕ ถ้าผู้ใหญ่บ้านรู้เห็นเหตุการณแปลกปลากอันใดที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านของศน หรือในลูกบ้านของศนซึ่งอาจจะเป็นคนหรือ เป็นโทษแก่ราชการบ้านเมืองก็ ก็แก่ประชาชนในที่นั้นก็ ก็ยกตัวอย่างข้างฝ่ายโทษ ทั้งรู้เห็นว่าผู้คนมีทรัพย์สินของแปลกปลากอันน่าสงไสยว่า เป็นของที่ได้มาโดยทางโจรกรรมก็ ก็ หรือว่าถ้าเห็นผู้คนล้มตาย หรือมีปากแผลอันควรสงไสยว่าจะมีผู้อื่นกระทำเอาโดยทุจริต หรือไปกระทำทุจริตต่อผู้อื่นแล้ว จึงเกิดเหตุขึ้นก็ ก็ เหล่านี้เป็นต้น ให้รีบนำความแจ้งต่อกำมันนายตำบลของศน

ข้อ ๖ ถ้ามีคนจรแปลกหน้านอกสามโนครวัหมู่บ้านนั้นเข้ามาอาไศรย เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านจะต้องไต่ถาม ให้รู้จักตัวแลรู้เหตุการณที่เข้ามาไศรย ถ้าเห็นว่าไม่ได้มาโดยสุจริตให้เอาตัวผู้นั้นส่งก่ามันนายตำบลของศน

ข้อ ๗ ถ้าเกิดเหตุจลาจลก็ ก็ ฆ่ากันตายก็ ก็ ชิงก็ ก็ ปล้นทรัพย์สินก็ ก็ หรือไฟไหม้ก็ ก็

หรือเหตุร้ายสำคัญอย่างใด ๆ ในหมู่บ้านของตน หรือในหมู่บ้านที่ใกล้เคียงอันสมควรจะช่วยให้
 เปรนหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านจะต้องเรียกลูกบ้านของตนออกช่วยต่อสู้ศึกคามจับผู้ร้ายเอาของกลางคืน
 หรือดับไฟหรือช่วยอย่างอื่นที่สมควรโดยเพิ่มกำลัง

ข้อ ๘ ผู้ใหญ่บ้านเห็นลูกบ้านของตนคนใดแสดงความอาชญากรรมร้ายแก่ผู้อื่นก็ดี หรือ
 เป็นคนจรจัดไม่ปรากฏการทำมาหาเลี้ยงชีพ และไม่สามารจรจัดแข็งแรงให้เห็นความบริสุทธิ์ของตน
 ได้ก็ดี ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจที่จะเรียกลูกบ้านคนนั้นมาไต่ถามแล้วกล่าวสั่งสอน ถ้าไม่ฟังให้เอา
 ตัวส่งกำนันจัดการตามความในมาตรา ๕๒ แห่งพระราชบัญญัติ

มีการเพิ่มเติมจากความเดิมตามมาตรา ๒๗ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่
 พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ โดยมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 2)
 พุทธศักราช 2486 เป็นดังนี้

ข้อ 9 ควบคุมดูแลลูกบ้านให้ปฏิบัติหน้าที่ซึ่งจะต้องพึงกระทำตามกฤษฎาหมายหรือระเบียบ
 แบบแผนของทางราชการ

ข้อ 10 ฝึกหัดอบรมให้คนไทยรู้จักหน้าที่และกระทำการในเวลารบ

ข้อ 11 ทำการอบรมสั่งสอน หรือชี้แจงข้อราชการแก่ราษฎร ในกรณีให้เรียก
 ราษฎรมาประชุมได้ตามครั้งคราวที่สมควร

ข้อ 12 บำรุงและส่งเสริมการอาชีพของราษฎรในทางเกษตรกรรม พาณิชยกรรม และ
 อุตสาหกรรม

ข้อ 13 ควบคุมตราและรักษาประโยชน์ในการอาชีพของราษฎร

ข้อ 14 สั่งให้ราษฎรช่วยเหลือในการสาธารณประโยชน์เพื่อนำมาป้องกันอันตรายซึ่ง
 มีมาเป็นสาธารณประโยชน์ และให้ทำการช่วยเหลือกันเหตุทุรดารราษฎรผู้ประสบสาธารณภัย

ข้อ 15 จัดการป้องกันโรคติดต่อหรือโรคระบาดซึ่งเกิดขึ้น หรือจะเกิดขึ้นในหมู่บ้าน
 เพื่อมิให้ติดต่อกันมากไป

ข้อ 16 จัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและคงควยสุลักษณะ

ข้อ 17 จัดให้มีการประชุมกรรมการหมู่บ้าน

ข้อ 18 บัญชีกิจการตามคำสั่งของกำนัน หรือทางราชการ และรายงานเหตุการณ์ซึ่ง
เกิดขึ้นในหมู่บ้านให้กำนันชาม เพื่อให้กำนันรายงานต่อคณะกรรมการอำเภอ

ข้อ 19 กำหนดให้เป็นค้ำหย่างแก่ราษฎรตามที่ทางราชการได้แนะนำ

ณ. มาตรา 28 ทวิ

มาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2486

ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 28 ทวิ

"มาตรา 28 ทวิ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่

ก. ช่วยเหลือผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติกิจการตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน เท่าที่ได้รับมอบ
หมายจากผู้ใหญ่บ้านให้กระทำ

ข. เสนอข้อแนะนำ และให้คำปรึกษาต่อผู้ใหญ่บ้านในกิจการที่ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจ
หน้าที่"

มาตรา 28 ทวิ มีการแก้ไขเพิ่มเติมเพียงครั้งเดียวโดยมาตรา ๑๑ แห่งพระราช-
บัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๑๐ เป็นดังนี้

"มาตรา ๒๕ ทวิ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) ช่วยเหลือผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติกิจการตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน เท่าที่ได้รับมอบ
หมายจากผู้ใหญ่บ้านให้กระทำ

(๒) เสนอข้อแนะนำและให้คำปรึกษาต่อผู้ใหญ่บ้านในกิจการที่ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่
ที่ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) ตรวจตรารักษาความสงบ เรียบร้อยภายในหมู่บ้าน

(๒) ถ้ารู้เห็นหรือทราบเหตุการอันใดเกิดขึ้นหรือจะเกิดขึ้นในหมู่บ้านเกี่ยวกับ
ความสงบเรียบร้อย ให้นำความแจ้งต่อผู้ใหญ่บ้าน

ถ้าเหตุการณ์ตามวรรคหนึ่งเกิดขึ้นหรือจะเกิดขึ้นในหมู่บ้านใกล้เคียง ให้นำความแจ้ง
ต่อผู้ใหญ่บ้านท้องที่นั้นและรายงานให้ผู้ใหญ่บ้านของตนทราบ

(๓) ถ้ามีคนจรเข้ามาในหมู่บ้านและสงสัยว่าไม่ได้มาโดยสุจริตให้นำตัวส่งผู้ใหญ่นาน

(๔) เมื่อมีเหตุร้ายเกิดขึ้นในหมู่บ้าน ต้องระงับเหตุปราบปราม ตักตวงจับผู้ร้ายโดย

เพิ่มกำลัง

(๕) เมื่อตรวจพบหรือตามจับได้สิ่งของโกที่มีไว้ เป็นความผิดหรือโทษหรือมีไว้เพื่อ

ใช้ในการกระทำความผิดหรือโค่นมาโดยการกระทำความผิด ให้รับนำส่งผู้ใหญ่นาน

(๖) เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้ใดได้กระทำความผิดและกำลังจะหลบหนีให้ควบคุมตัวส่งผู้ใหญ่นาน

(๗) ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ใหญ่นาน ซึ่งสั่งการโดยชอบด้วยกฎหมาย

ก. มาตรา 28 ทวิ

มาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2486

ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 28 ทวิ

มาตรา 28 ทวิ ผู้ใหญ่นานและผู้ช่วยผู้ใหญ่นานรวมกันให้มีฐานะเป็นคณะกัมมการหมู่บ้านเพื่อร่วมปรึกษากิจการที่จะปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่นาน ให้ผู้ใหญ่นานเป็นประธานโดยตำแหน่ง ในการประชุมกัมมการหมู่บ้านต้องมีผู้มาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งจำนวน จึงจะเป็นองค์ประชุม

การชี้ขาดข้อพิพาทของคณะกัมมการหมู่บ้าน ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ ถ้ามีเสียงเท่ากัน ให้ผู้เป็นประธานออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด"

มาตรา 28 ทวิ มีการแก้ไขเพิ่มเติมเพียงครั้งเดียวโดยมาตรา ๑๒ แห่งพระราช

บัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๑๐ เป็นดังนี้

มาตรา ๒๕ ทวิ ในหมู่บ้านหนึ่งให้มีคณะกรรมการหมู่บ้านคณะหนึ่ง มีหน้าที่เสนอข้อแนะนำและให้คำปรึกษาต่อผู้ใหญ่นาน เกี่ยวกับกิจการที่จะปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่นาน

คณะกรรมการหมู่บ้านประกอบด้วยผู้ใหญ่นาน ผู้ช่วยผู้ใหญ่นานฝ่ายปกครอง เป็นกรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่ง และผู้ซึ่งราษฎรเลือกตั้งเป็นกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ มีจำนวนตามที่นายอำเภอจะเห็นสมควรแต่ต้องไม่น้อยกว่าสองคน

ในการประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน ต้องมีกรรมการหมู่บ้านมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งจำนวนจริงจะเป็นองค์ประชุม ใ้ผู้ใหญ่บ้านเป็นประธาน การวินิจฉัยชี้ขาดให้ถือเสียงข้างมาก ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานออกเสียงอีกเสียงหนึ่ง เป็นเสียงชี้ขาด

กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีสัญชาติไทย และมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับผู้มีสิทธิที่จะได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านตามมาตรา ๑๒ (๒) ถึง (๑๐)

การเลือกตั้งกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ ให้ราษฎรมีสิทธิเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้เลือกโดยให้นายอำเภอเป็นประธาน หอมค่วยกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นอย่างน้อยหนึ่งคน

วิธีเลือกจะกระทำโดยลับหรือเปิดเผยก็ได้

เมื่อราษฎรส่วนมากที่มาประชุมเลือกผู้ใดแล้ว ให้ถือว่าผู้นั้นเป็นกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิและให้นายอำเภอออกหนังสือสำคัญให้ไว้เป็นหลักฐาน

ในกรณีผู้รับเลือกมีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้จับสลาก

กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในตำแหน่งคราวละห้าปี

นอกจากออกจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิต้องออกจากตำแหน่งเพราะเสียสัญชาติไทยหรือขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๑๒ (๓) ถึง (๑๐) หรือเพราะเหตุเช่นเดียวกับที่ผู้ใหญ่บ้านต้องออกจากตำแหน่งตามมาตรา ๑๔ (๒) ถึง (๔)

ถ้าตำแหน่งกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิว่างลง ให้มีการเลือกตั้งขึ้นแทนให้เต็มตำแหน่งที่ว่าง และให้อยู่ในตำแหน่งตามวาระของผู้ซึ่งแทน

การเลือกตั้งกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้กระทำภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ตำแหน่งนั้นว่าง ถ้าตำแหน่งว่างลงจนถึงกำหนดออกตามวาระไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันจะไม่เลือกตั้งขึ้นแทนก็ได้

ค. มาตรา ๒๔ จัตวา

มาตรา ๑๓ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๑๐

ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๒๔ จัตวา

"มาตรา ๒๘ จักว่า ในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อย ให้
 ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบเรียบร้อยของทางราชการได้
 การเก็บรักษาและการใช้อาวุธปืนให้เป็นไปตามข้อบังคับของกระทรวงมหาดไทย"

๓. มาตรา 29 ทวิ

มาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2486

ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 29 ทวิ

"มาตรา 29 ทวิ ในตำบลหนึ่งให้มีกำนันคนหนึ่ง มีอำนาจหน้าที่ปกครองราษฎรที่อยู่
 ในเขตตำบลนั้น และให้มีคณะกรรมการตำบลมีหน้าที่เสนอข้อแนะนำ และให้คำปรึกษาต่อกำนัน
 กำนันจะได้รับเงินเดือน แต่มิใช่จากเงินงบประมาณประเภทเงินเดือน
 คณะกรรมการตำบลประกอบด้วยกำนันท้องที่ แพทย์ประจำตำบลและครูประชาบาลใน
 ตำบลนั้นหนึ่งคน กับราษฎรผู้ซึ่งคุณสมบัติในตำบล ซึ่งนายอำเภอเป็นผู้คัดเลือก และข้าหลวง
 ประจำจังหวัดเป็นผู้แต่งตั้งมีจำนวนตามที่นายอำเภอจะเห็นสมควร แต่ตำบลหนึ่งต้องมีไม่
 กว่าสองคน กับการซึ่งเป็นครูประชาบาล และกับการที่ดึงจากราษฎรนั้นให้หุ้ในตำแหน่งสองปี
 ถ้าตำแหน่งว่างลงเพราะเหตุอื่นนอกจากถึงคราวออกตามวาระ ให้นายอำเภอคัดเลือกเพื่อให้
 ข้าหลวงประจำจังหวัดแต่งตั้งผู้แทนขึ้นให้เต็มตำแหน่งที่ว่างแต่ผู้แทนนั้นให้หุ้ในตำแหน่งได้เพียง
 เท่ากำหนดเวลาของผู้ที่แทน

ผู้ที่จะเป็นกรรมการตำบลนอกจากกำนันและแพทย์ประจำตำบล ต้องมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับ
 ผู้มีสิทธิที่จะได้รับคัดเลือกเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และเหตุที่ครูประชาบาลและราษฎรผู้ซึ่ง
 คุณสมบัติซึ่ง เป็นกรรมการตำบลจะต้องออกจากตำแหน่งนอกจากออกตามกำหนดวาระแล้ว จะต้อง
 ออกเพราะเหตุเช่นเดียวกับเหตุที่ผู้ใหญ่บ้านจะต้องออกจากตำแหน่งโดยอนุโลม"

มาตรา 28 ทวิ มีการแก้ไขเพิ่มเติมเพียงครั้งเดียวโดยมาตรา 14 แห่งพระราช -
 บัญญัติ ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. ๒๕๑๐ เป็นดังนี้

"มาตรา 29 ทวิ ในคำบลหนึ่งให้มีกำนันคนหนึ่ง มีอำนาจหน้าที่ปกครองราษฎรที่อยู่ในเขตตำบลนั้น กำนันจะได้รับเงินเดือนและมีใช้จากเงินงบประมาณประเภทเงินเดือน

ในคำบลหนึ่งให้มีคณะกรรมการตำบลคณะหนึ่ง มีหน้าที่เสนอข้อแนะนำและให้คำปรึกษาต่อกำนัน เกี่ยวกับกิจการที่จะปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของกำนัน

คณะกรรมการตำบลประกอบด้วยกำนันห้องที่ ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านในตำบลและแพทย์ประจำตำบลเป็นกรรมการตำบลโดยตำแหน่ง และครูประชาบาลในตำบลหนึ่งคน กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิหมู่บ้านละหนึ่งคน เป็นกรรมการตำบลผู้ทรงคุณวุฒิ โดยนายอำเภอเป็นผู้คัดเลือกแล้วรายงานไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อออกหนังสือสำคัญให้ไว้เป็นหลักฐานและให้ถือว่าผู้นั้นเป็นกรรมการตำบลผู้ทรงคุณวุฒิตั้งแต่วันที่ผู้ว่าราชการจังหวัดออกหนังสือสำคัญ

กรรมการตำบลผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในตำแหน่งคราวละห้าปี

นอกจากออกจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการตำบลผู้ทรงคุณวุฒิต้องออกจากตำแหน่งเพราะพ้นจากตำแหน่งครูประชาบาลหรือกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ

ถ้าตำแหน่งกรรมการตำบลผู้ทรงคุณวุฒิว่างลง ให้มีการคัดเลือกขึ้นแทนให้เต็มตำแหน่งที่ว่างและให้อยู่ในตำแหน่งตามวาระของผู้ซึ่งคนแทน

การคัดเลือกกรรมการตำบลผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้กระทำภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ตำแหน่งนั้นว่าง ถ้าตำแหน่งนั้นว่างลงก่อนถึงกำหนดออกตามวาระไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันจะไม่คัดเลือกขึ้นแทนก็ได้"

ท. มาตรา 29 ทวิ

มาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช ๒๔๕๒ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น มาตรา 29 ทวิ

"มาตรา 29 ทวิ ในการประชุมคณะกรรมการตำบล ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งจึงจะเป็นองค์ประชุม ให้กำนันเป็นประธานโดยตำแหน่ง การชี้ขาดข้อปรึกษาหารือเสียงข้างมากเป็นประธาน ถ้ามีเสียงเท่ากัน ให้ผู้เป็นประธานออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

คณะกรรมการตำบลจะเรียกผู้ใหญ่บ้านให้มาชี้แจงสแดงความเห็นในที่ประชุมก็ได้"

มาตรา 29 ตรี มีการแก้ไขเพิ่มเติมเพียงครั้งเดียวโดยมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๑๐ เป็นดังนี้

"มาตรา 29 ตรี ในการประชุมคณะกรรมการตำบลต้องมีกรรมการตำบลมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งจำนวน จึงจะเป็นองค์ประชุม ให้กำหนดเป็นประธาน การวินิจฉัยชี้ขาดให้ต้องเสียงข้างมากถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานออกเสียงอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด"

ข. มาตรา ๓๐ มีการแก้ไขเพิ่มเติมรวม ๓ ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ ๑ ความเดิมตามมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ บัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา ๓๐ ให้นายอำเภอจกัให้มีการเลือกกำนัน โดยรับสมัครจากผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้น ผู้มีสิทธิเลือกกำนันต้องมีคุณสมบัติและไม่อยู่ในลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๑

เมื่อราษฎรที่มาลงคะแนนเสียงส่วนมากเลือกผู้ใดแล้วให้ถือว่าผู้นั้นเป็นกำนัน และให้นายอำเภอรายงานไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อออกหนังสือสำคัญให้ไว้เป็นหลักฐาน

ในกรณีที่ได้รับเลือกมีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้จับฉลาก

วิธีเลือกกำนัน ให้เป็นไปตามระเบียบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

แก้ไขเพิ่มเติมจากความเดิมมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่

พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ โดยมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๒)

พุทธศักราช 2486 เป็นดังนี้

"มาตรา 30 ให้คณะกรรมการอำเภอแต่งตั้งคณะกรรมการไม่น้อยกว่าสามนาย โดยนายอำเภอเป็นประธานมีหน้าที่สอบสวนคัดเลือกผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้น เพื่อเป็นกำนันคนหนึ่ง เมื่อคณะกรรมการสอบสวนคัดเลือกผู้ใดจะให้เป็นกำนันแล้ว ให้คณะกรรมการอำเภอรายงานไปยังข้าหลวงประจำจังหวัด เมื่อข้าหลวงประจำจังหวัดพิจารณาเห็นสมควรก็ให้ออกหมายแต่งตั้งให้ผู้นั้นเป็นกำนัน"

ครั้งที่ ๒ แก้ไขเพิ่มเติมจากความเดิมมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่

(ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2486 โดยมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่

(ฉบับที่ ๑) พ.ศ. ๒๔๘๕ เป็นดังนี้

มาตรา ๓๐ ให้กรรมการอำเภอเป็นประธานประชุมผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้น เลือกผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งในตำบลนั้นขึ้นเป็นกำนัน เมื่อผู้ใหญ่บ้านส่วนมากที่มาประชุมเลือกผู้ใดแล้ว ถือว่าผู้นั้นเป็นกำนัน ให้กรรมการอำเภอรายงานไปยังข้าหลวงประจำจังหวัดเพื่อออกหนังสือสำคัญให้ไว้เป็นหลักฐาน

ในกรณีที่ผู้รับเลือกมีคะแนนเสียงเท่ากันให้จับฉลาก วิธีเลือกจะกระทำโดยลับหรือเปิดเผยก็ได้"

ครั้งที่ ๓ มีการแก้ไขเพิ่มเติมจากความเดิมมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่

(ฉบับที่ ๑) พ.ศ. ๒๔๘๕ โดยข้อ ๓ แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๖๔ ประกาศ ณ

วันที่ ๑๓ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๑๕ เป็นดังนี้

มาตรา ๓๐ ให้นายอำเภอจัดให้มีการเลือกกำนัน โดยรับสมัครจากผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้น ผู้มีสิทธิเลือกกำนันต้องมีคุณสมบัติและไม่อยู่ในลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๑

เมื่อราษฎรที่มาลงคะแนนเสียงส่วนมากเลือกผู้ใดแล้ว ให้ถือว่าผู้นั้นเป็นกำนัน และให้นายอำเภอรายงานไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อออกหนังสือสำคัญให้ไว้เป็นหลักฐาน

ในกรณีที่ผู้ได้รับเลือกมีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้จับฉลาก
วิธีเลือกกำนัน ให้เป็นไปตามระเบียบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด"

น. มาตรา ๓๑ มีการแก้ไขเพียงครั้งเดียว ดังนี้

ความเดิมตามมาตรา ๓๑ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๘๓ บัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา ๓๑ เหตุที่กำนันจะต้องออกจากตำแหน่งนายตำบลมี ๓ ประการ คือ
ข้อ ๑ ถ้าต้องออกจากผู้ใหญ่บ้านเป็นต้องออกจากกำนันด้วย

- ข้อ ๒ ถ้าผู้ใหญ่นอนในตำบลนั้นโดยมากด้วยก็ร้องขอให้เอาออกจากตำแหน่งกำนัน
- ข้อ ๓ ถ้าผู้ว่าราชการเมืองเห็นว่าความสามารถไม่พอแก่ตำแหน่งและสมุหเทศา -

ภิบาลเห็นชอบด้วย

กำนันที่ต้องออกจากตำแหน่งนายตำบลด้วยเหตุข้อ ๒ หรือข้อ ๓ ไม่ชาคจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านที่เบนอนอยู่

แก้ไขเพิ่มเติมจากความเดิมมาตรา ๓๑ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ โดยมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 2)

พุทธศักราช 2486 เป็นดังนี้

มาตรา 31 กำนันต้องออกจากตำแหน่งด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (1) เมื่อต้องออกจากผู้ใหญ่บ้าน
- (2) ใ้รับอนุญาตให้ลาออก
- (3) ขมตำบลที่ปกครอง
- (4) เมื่อข้าหลวงประจำจังหวัดสั่งให้ออกจากตำแหน่งเพราะพิจารณาเห็นว่าบกพร่อง

ในทางความประพฤติ หรือความสามารถไม่พอแก่ตำแหน่ง

(5) ต้องถูกปลดหรือไล่ออกจากตำแหน่ง

การออกจากตำแหน่งกำนันนั้นให้ออกจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านด้วย เว้นแต่การออกตาม

(2) (3) และ (4) ไม่ต้องออกจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน"

บ. มาตรา ๓๒ มีการแก้ไขเพิ่มเติมรวม ๒ ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ ๑ ความเดิมตามมาตรา ๓๒ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ บัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา ๓๒ ถ้าตำแหน่งกำนันว่างลงเมื่อใด ให้กรรมการอำเภอเรียกประชุมผู้ใหญ่บ้านทั้งปวงในตำบล ให้นายอำเภอหนึ่งเป็นประธานเลือกกำนันใหม่ภายใน ๑๕ วัน

แก้ไขเพิ่มเติมจากความเดิมมาตรา ๓๒ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ โดยมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๒)

พุทธศักราช 2486 เป็นดังนี้

"มาตรา 32 ถ้าตำแหน่งกำนันว่างลง ให้คัดเลือกกำนันขึ้นใหม่ภายในกำหนดสามวันนับแต่วันที่โฆษณาการวางนั้น การคัดเลือกใหม่ให้ความในมาตรา 30 มาใช้บังคับโดยอนุโลม" ครั้งที่ ๒ แก้ไขเพิ่มเติมจากความเดิมมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2486 โดยข้อ ๔ แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๖๔ ประกาศ ณ วันที่ ๑๓ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๑๕ เป็นดังนี้

"มาตรา ๓๒ ถ้าตำแหน่งกำนันว่างลง ให้เลือกกำนันขึ้นใหม่ภายในกำหนดหกสิบวันนับแต่วันที่นายอำเภอได้ทราบการวางนั้น การเลือกกำนันใหม่ให้ความในมาตรา ๓๐ มาใช้บังคับ" ป. มาตรา 34 ทวิ

มาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2486 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 34 ทวิ

"มาตรา 34 ทวิ นอกจากอำนาจหน้าที่ที่กล่าวโดยเฉพาะให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกำนันให้กำนันมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ใหญ่บ้านด้วย"

ผ. ข้อตอน ๔ มีการแก้ไขเพิ่มเติมเพียงครั้งเดียว ดังนี้

ความเดิมข้อตอน ๔ หมวดที่ ๓ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๘๓ บัญญัติไว้ดังนี้

ตอน ๔ หน้าที่และอำนาจของผู้ใหญ่บ้าน

แก้ไขเพิ่มเติมจากความเดิมข้อตอน ๔ หมวดที่ ๓ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๘๓ โดยมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๑๐ เป็นดังนี้

"ตอน ๔

หน้าที่และอำนาจของผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน"

ผ. มาตรา ๔๖ มีการแก้ไขเพิ่มเติมเพียงครั้งเดียว ดังนี้

ความเดิมมาตรา ๔๖ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๘๓ บัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา ๔๖ วิธีเลือกแพทย์ประจำตำบล ให้ทำเหมือนเลือกแลตั้งกำนันฉนั้น แต่ผู้ที่
 เป็นแพทย์ประจำตำบลนั้นจะเลือกผู้ที่เป็นผู้ใหญ่บ้านอยู่แล้ว หรือยังไม่ได้เป็นผู้ใหญ่บ้านก็ได้
 เหมือนกัน ห้ามแถมให้เลือกผู้ที่อยู่ในท้องที่ตำบลอื่น เว้นแต่ที่เป้นแพทย์ประจำตำบลที่ใกล้เคียง
 กันอยู่แล้ว แลเขาขอมจะทำการรวมเป็น ๒ ตำบลถ้าผู้ว่าราชการเมืองเห็นเป็นการสมควรแล้ว
 ก็เป็นได้

แก้ไขเพิ่มเติมจากความเดิมมาตรา ๔๖ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่
พระพุทธศักราช ๒๔๕๓ โดยมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 2)
พุทธศักราช 2486 เป็นดังนี้

"มาตรา 46 การแต่งตั้งแพทย์ประจำตำบล ให้ข้าหลวงประจำจังหวัดแต่งตั้งจาก
 บุคคลผู้มีสัญชาติไทย และต้องแต่งตั้งจากผู้ที่มีถิ่นที่อยู่ในตำบลนั้น เว้นแต่ผู้ที่เป้นแพทย์ประจำ
 ตำบลที่ใกล้เคียงกันอยู่แล้ว และขอมจะทำการรวมเป็นสองตำบล ถ้าข้าหลวงประจำจังหวัด
 เห็นสมควรก็แต่งตั้งได้"

พ. ชื่อความตอน ๕ มีการแก้ไขเพิ่มเติม ๒ ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ ๑ ความเดิมชื่อตอน ๕ หมวดที่ ๔ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธ-
 ศักราช ๒๔๕๓ บัญญัติไว้ดังนี้

ตอน ๕ การประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านแพทย์ประจำตำบล

แก้ไขเพิ่มเติมจากความเดิมชื่อตอน ๕ หมวดที่ ๔ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครอง
ท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๓ โดยมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่
(ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช 2486 เป็นดังนี้

"ตอน 5

การประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กำนันตำบล กำนันหมู่บ้าน

แพทย์ประจำตำบล และวินัยของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

แพทย์ประจำตำบล

ครั้งที่ ๒ แก้ไขเพิ่มเติมจากความเดิมข้อตอน 5 หมวดที่ 4 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครอง
ท้องที่ (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2486 โดยมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครอง
ท้องที่ (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๑๐ เป็นดังนี้

“ตอน ๕
การประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการตำบล
กรรมการหมู่บ้าน แพทย์ประจำตำบล
และวินัยของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล
และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน”

๗. มาตรา ๕๑ มีการแก้ไขเพิ่มเติมเพียงครั้งเดียว ดังนี้

ความเดิมตามมาตรา ๕๑ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช
๒๔๘๓ บัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา ๕๑ ให้กำนันเลือกผู้ใหญ่บ้านตั้งปวง แลแพทย์ประจำตำบลมาประชุมพร้อมกัน
เดือนละครั้งเสมอไป เพื่อปฤกษาหารือการที่จะรักษาน้ำที่ในตำบลให้เรียบร้อย

แก้ไขเพิ่มเติมจากความเดิมมาตรา ๕๑ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่
พระพุทธศักราช ๒๔๘๓ โดยมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 2)
พุทธศักราช 2486 เป็นดังนี้

“มาตรา 51 ให้กำนันเรียกผู้ใหญ่บ้านและแพทย์ประจำตำบลมาประชุมเพื่อปฤกษา
หารือการที่จะรักษาน้ำที่ในตำบลให้เรียบร้อย ไม่น้อยกว่าเดือนหนึ่งครั้ง

ให้ผู้ใหญ่บ้านเรียกประชุมคณะกรรมการหมู่บ้านตามครั้งคราวที่เห็นสมควร หรือเมื่อ
กรรมการมีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งรองขอให้มีการประชุม แต่เมื่อรวมมีหนึ่งจะต้องมีการประชุม
ไม่น้อยกว่าหกครั้ง

ให้กำนันเรียกประชุมคณะกรรมการตำบลไม่น้อยกว่าเดือนหนึ่งครั้ง”

ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 61 ทวิ

"มาตรา 61 ทวิ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และแพทย์ประจำตำบลต้องรักษาวินัยโดยเคร่งครัดทุกอยู่เสมอ ผู้ใดฝ่าฝืนให้ถือว่าผู้นั้นกระทำความผิดต้องได้รับโทษ

วินัยและโทษผิดวินัยให้ใช้กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนโดยอนุโลม
อำนาจการลงโทษ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และแพทย์ประจำตำบลให้เช่นไปดังนี้

- (1) กำนันมีอำนาจลงโทษภาคทัณฑ์ผู้ใหญ่บ้าน
- (2) นายอำเภอมีอำนาจลงโทษกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และแพทย์ประจำตำบลดังนี้
- (ก) ลกอนันต์เงินเดือนไม่เกินหนึ่งอันันต์

(ข) ตักเงินเดือน โดยเทียบในสถานะเช่นผู้บังคับบัญชาชั้นหัวหน้าแผนกกับผู้อยู่ทำ
ชั้นเสมียนพนักงาน ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน

- (ค) ลงโทษภาคทัณฑ์

เมื่อกำนันผู้ใหญ่บ้านคนใดถูกฟ้องในคดีอาญา เว้นแต่คดีความผิดในลักษณะฐานสุโท
หรือความผิดอันใดกระทำโดยประมาท หรือมีกรณีที่ต้องการว่าทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงถูกสอบสวน
เพื่อไล่ออกหรือปลดออก ถ้านายอำเภอเห็นว่าคงให้หยุดในตำแหน่งจะเป็นการเสียหาย
ราชการจะสั่งให้พักหน้าที่ก็ได้ แล้วรายงานให้ข้าหลวงประจำจังหวัดทราบ การสั่งให้กลับเข
รับหน้าที่ตลอดถึงการวินิจฉัยว่าจะควรมีจ่ายเงินเดือนระหว่างพักให้เพียงใดหรือไม่ ให้ข้าหลวง
ประจำจังหวัดเป็นผู้พิจารณาสั่งอนุโลมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน

(3) ข้าหลวงประจำจังหวัดมีอำนาจลงโทษกำนันผู้ใหญ่บ้านและแพทย์ประจำตำบลใน
ทุกสถาน ในกรณีการลกอนันต์และตักเงินเดือน ให้เทียบข้าหลวงประจำจังหวัดในสถานะเช่น
ผู้บังคับบัญชาชั้นหัวหน้ากอง และกำนันผู้ใหญ่บ้านแพทย์ประจำตำบลเป็นชั้นเสมียนพนักงานตาม
ที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน

โดยเฉพาะโทสปลก หรือไลออล ถ้าก่ามันผู้ใหญ่บ้านและแพทย์ประจำตำบลถูกลง
โทสเห็นว่าตนไม่ได้รับความเป็นอัน ก็มีสิทธิร้องทุกข์ต่อกระทรวงมหาดไทย

การร้องทุกข์ให้ทำคำร้องลงลายมือชื่อยื่นก่อนายอำเภอภายในกำหนดสิบห้าวัน นับแต่
วันไ้ชามคำสั่งการลงโทส เพื่อนายอำเภอจักได้เสนอต่อไปยังข้าหลวงประจำจังหวัดและกะ
กระทรวงมหาดไทยตามลำดับ ภายในกำหนดสิบห้าวัน นับแต่วันได้รับคำร้องสั่งการลงโทสหรือลคโทส"

ม. มาตรา ๖๐ ทวี กิ่งนี้

มาตรา ๖๓ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๔๙๐

ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๖๐ ทวี

"มาตรา ๖๐ ทวี ให้เพิ่มความในมาตรา ๖๐ ทวี เฉพาะที่เกี่ยวกับผู้ใหญ่บ้านมาใช้
บังคับแก่ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบโดยอนุโลม"

ย. มาตรา ๖๕ มีการแก้ไขเพิ่มเติมเพียงครั้งเดียว กิ่งนี้

ความเดิมตามมาตรา ๖๕ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช
๒๔๕๓ บัญญัติไว้ กิ่งนี้

มาตรา ๖๕ นอกจากกรรมการอำเภอในอำเภอ ๑ ให้มีตำแหน่งเสมียนพนักงานอยู่
ในบังคับกรรมการอำเภออีกมากน้อยตามสมควรแก่ราชการ

แก้ไขเพิ่มเติมจากความเดิมมาตรา ๖๕ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่

พระพุทธศักราช ๒๔๕๓ โดยมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 2)

พุทธศักราช 2486 เป็นดังนี้

"มาตรา 69 ในอำเภอหนึ่ง นอกจากมีกรรมการอำเภอให้มีตำแหน่งเสมียนพนักงาน
อยู่ในบังคับบัญชากรรมการอำเภออีกมากน้อยตามสมควรแก่ราชการ ก็มีปลัดอำเภอประจำตำบล
บนซึ่งมีอำนาจบังคับบัญชาเหนือก่ามันผู้ใหญ่บ้านและแพทย์ประจำตำบลในตำบลนั้น

ปลัดอำเภอประจำตำบลมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับกรรมการอำเภอซึ่งมีหน้าที่ตามกหนดหมาย
ว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ แต่รับผิดชอบในกิจการเฉพาะตำบลที่ตนมีหน้าที่ประจำอยู่"

ร. มาตรา ๔๓ วรรค ๒ มีการแก้ไขเพิ่มเติมเพียงครั้งเดียว ดังนี้

ความเดิมตามมาตรา ๔๓ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ บัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา ๔๓ กรมการอำเภอต้องตรวจตราและจัดการปกครองตำบลแลหมู่บ้านให้เป็นไปไค้จริงดังพระราชบัญญัตินี้

เพิ่มเติมจากความเดิมมาตรา ๔๓ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ เป็นมาตรา ๔๓ วรรคสอง โดยมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2486 เป็นดังนี้

"นอกจากอำนาจหน้าที่ที่กล่าวโดยเฉพาะให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมการอำเภอ ให้กรมการอำเภอมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับกำนันผู้ใหญ่บ้านด้วย"

จ. มาตรา ๑๐๕ (ยกเลิกทั้งมาตรา)

ความเดิมตามมาตรา ๑๐๕ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ บัญญัติไว้ดังนี้

"มาตรา ๑๐๕ ความผิดอย่างใด ๆ อันต้องตามประมวลกฎหมายอาญา หรือกฎหมายอื่นกำหนดโทษทัณฑ์ ความผิดลงโทษพระราชมัญญัติภาษีอากร อันเบี่ยงปรับกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติไม่เกิน ๒๐๐ บาทก็ เมื่อกรมการอำเภอได้ส่วนเห็นว่าจำเลยมีโทษ ให้กรมการอำเภอมีอำนาจที่จะเปรียบเทียบให้ตกลงกันได้ถ้าไม่ตกลงกันได้ก็ หรือกรมการอำเภอเห็นว่าโทษของจำเลยเกินกว่าปรับ ๒๐๐ บาท หรือเป็นโทษทั้งปรับทั้งจำ หรือโทษจำอย่างเดียวกันก็ ก็ให้ส่งคดีเรื่องนั้นไปยังเมือง"

มาตรา ๑๐๕ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ถูกยกเลิกโดยมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติการเปรียบเทียบคดีอาญา พุทธศักราช ๒๔๕๑ ซึ่งบัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา ๓ โหยงเลิกมาตรา ๑๐๘ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่
 พุทธศักราช ๒๔๕๓ และพระราชบัญญัติให้คำวินิจฉัยกรณีอำนาจเปรียบเทียบคดีอาญา พุทธ-
 ศักราช ๒๔๕๐

บันทึกบทเฉพาะกาล

บันทึกบทเฉพาะกาล

ในการแก้ไขเพิ่มเติมตั้ง ๑ ครั้ง มีเพียง ๒ ครั้งเท่านั้นที่มีบัญญัติบทเฉพาะกาลเกี่ยวกับการดำรงตำแหน่งของกำนันผู้ใหญ่บ้าน คือ

- ๑. พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๔๖
- ๒. พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๔๔๘

นอกจากนี้แล้วยังมีอีก ๒ ครั้งที่ไม่ใช่บทเฉพาะกาล แต่มีบทบัญญัติว่าด้วยการดำรงตำแหน่งของกำนันผู้ใหญ่บ้านไว้ และมีใ้คงอยู่ในบทเฉพาะกาล คือ

- ๑. พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๔๕๐
 - ๒. ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๖๔ ประกาศ ณ วันที่ ๑๓ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๑๔
- สาระสำคัญของบทบัญญัติว่าด้วยการดำรงตำแหน่งของกำนันผู้ใหญ่บ้านทั้ง ๔ ฉบับ มีดังนี้

ก. พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๔๖

"บทเฉพาะกาล

มาตรา ๑๘ กำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีอายุไม่เกินหกสิบปีซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันขึ้นพระราชนิพนธ์ให้คงอยู่ในตำแหน่งต่อไป แต่ข้าราชการประจำจังหวัดเห็นว่าผู้ใดไม่สามารถที่จะบริหารราชการได้ ตามอำนาจหน้าที่ในพระราชนิพนธ์นี้ ก็ให้ข้าราชการประจำจังหวัดสั่งให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่ง"

๑๑๑

ข. พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๔๔๘

"บทเฉพาะกาล

มาตรา ๕ กำนันผู้ใหญ่บ้านและตุลาการผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันขึ้นพระราชนิพนธ์ให้คงอยู่ในตำแหน่งต่อไป

๑๑๑

ค. พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๑๐

"ตอน ๕

การประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการตำบล
กรรมการหมู่บ้าน แพทย์ประจำตำบล
และวินัยของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล
และ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน"

๓๓๑

"มาตรา ๔๘ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้
เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง และให้อยู่ในตำแหน่งตามวาระของตำแหน่งเดิม"

๓๓๑

ง. ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๖๔/๒๕๑๔

๓๓๑

"ข้อ ๕ ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล และ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านซึ่งดำรงตำแหน่ง
อยู่ในวันที่ประกาศของคณะปฏิวัตินี้ใช้บังคับ คงอยู่ในตำแหน่งต่อไป เว้นแต่ผู้ที่มิอายุเกินหกสิบ
ปีบริบูรณ์"

๓๓๑

บทบัญญัติเกี่ยวกับการดำรงตำแหน่งดังกล่าวทั้ง ๔ ฉบับ มีข้อแตกต่างกันดังนี้

ก. พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๑๖ บัญญัติไว้ในมาตรา ๔
พอสรุปได้ดังนี้

๑. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่มีอายุไม่เกินหกสิบปี ดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้
ใช้คงอยู่ในตำแหน่งต่อไป

๒. ข้าหลวงจังหวัดมีอำนาจสั่งให้ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ไม่สามารถที่จะบริหารราชการ
พ้นจากตำแหน่งได้

๒. ข้าราชการจังหวักมีอำนาจสั่งให้ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ไม่สามารถที่จะบริหารราชการ
พ้นจากตำแหน่งได้

ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ไม่มีข้อยกเว้น เกี่ยวกับการดำรงตำแหน่งของ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

ข. พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๔๘๕ บัญญัติไว้ในมาตรา ๕ ดังนี้
กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้
คงอยู่ในตำแหน่งต่อไป

ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ไม่มีการกำหนดอายุของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

ค. พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๔๙๐ บัญญัติไว้ในมาตรา ๕ ดังนี้
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ ยังคง ให้เป็นผู้ช่วย
ผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง และให้อยู่ในตำแหน่งตามวาระของตำแหน่งเดิม

ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ไม่มีการบัญญัติถึง กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน

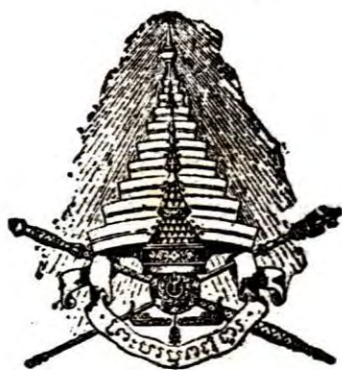
ง. ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๖๔ ประกาศ ณ วันที่ ๓๑ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๙๔
บัญญัติไว้ในข้อ ๕ ดังนี้

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวัน
ที่ประกาศของคณะปฏิวัตินี้ ยังคง คงอยู่ในตำแหน่งต่อไป เว้นแต่ผู้ที่มิอายุเกินหกสิบปี
บริบูรณ์

ดังนั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ตามกฎหมาย
ลักษณะปกครองท้องที่ ที่ ยังคง อยู่ในปัจจุบัน จะดำรงตำแหน่งได้จนถึงอายุครบ ๖๐ ปี
บริบูรณ์ ทั้งนี้เพราะประกาศของคณะปฏิวัติฉบับ ๓๖๔/๒๔๙๔ ยังมีผลใช้บังคับอยู่

ภาคผนวก

ผนวก ๑



พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่

พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

มี พระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระมกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้าฯ ให้ประกาศทราบทั่วกันว่า เมื่อในรัชกาล แห่ง สมเด็จพระบรมชนกนาถ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ขึ้นเมื่อ พระพุทธศักราช ๒๔๔๐ แต่ได้ใช้พระราชบัญญัตินั้นเป็น แบบแผน วิธี ปกครอง ท้องที่ พระราชอาณาจักร อันอยู่ภายนอกจังหวัด กรุงเทพฯ มาจน บัดนี้ พระราชบัญญัติ อื่น ๆ อันเนื่องด้วยวิธี ปกครอง ราษฎร ซึ่งตั้งขึ้น ภายหลัง ต่อมา ได้ยึดพระราชบัญญัติลักษณะ ปกครอง ท้องที่ นี้ เป็น หลัก อีก เป็น อัน มาก เพราะ ฉะนั้น พระราชบัญญัติ ลักษณะ ปกครอง ท้องที่ นี้ นับว่า เป็น พระราชบัญญัติ สำคัญ ในการปกครอง พระราชอาณาจักร อย่าง ๑

ตั้งแต่ได้ตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ใน พระพุทธศักราช ๒๔๔๐ มา วิธีปกครอง พระราชอาณาจักร ได้จัด การ เปลี่ยนแปลง คำเนิน มาโดยลำดับ หลาย อย่าง ทรง พระราชดำริเห็นว่า ถึงเวลาอันสมควรที่จะแก้ไข พระราชบัญญัติ ลักษณะ ปกครอง ท้อง ที่ให้ตรงกับ วิธี การ ปกครอง ที่ เป็น อยู่ ทุกวันนี้ จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้แก้ไข พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ ของเดิม แห่งใดที่ยังใช้ ได้ ให้คงไว้ แห่งใด ที่เก่าเกิน กว่า วิธี ปกครอง ทุกวันนี้ ก็แก้ไขให้ตรงกับ เวลา รวบรวม ตราเป็น พระราชบัญญัติไว้ ดังต่อไปนี้

หมวดที่ ๑

ว่าด้วยนาม แต่ การใช้ พระราชบัญญัติ

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ ตั้งแต่ วัน ประกาศ แล้วให้ ใช้ ทุก มณฑล เว้น แต่ใน จังหวัด กรุงเทพรฯ ขึ้นใน แต่เมื่อใช้ พระราชบัญญัตินี้แล้วให้ยกเลิกพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ เดิมที่ใช้พระราชบัญญัตินี้ แทน ดังต่อไปนี้

มาตรา ๓ บรรดา พระราชกำหนดกฎหมายแต่ก่อน บทใด ข้อความขัด กับ พระราชบัญญัตินี้ ให้ยกเลิกกฎหมาย บท นั้น ตั้งแต่ วันที่ได้ ใช้ พระราชบัญญัตินี้ไป

มาตรา ๔ อำนาจหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ซึ่งกล่าวต่อไปใน พระราชบัญญัตินี้ ส่วนใน มณฑลกรุงเทพฯ ให้เป็น อำนาจหน้าที่ของเสนาบดีกระทรวงนครบาล หรือข้าราชการผู้ใหญ่ใน กระทรวงนครบาล ซึ่งเสนาบดีกระทรวงนครบาล จะได้รับพระราชทาน พระบรมราชานุญาตให้มีอำนาจหน้าที่เฉพาะ การ นั้น ๆ อีกประการ ๑ ความที่กล่าวต่อไปใน พระราชบัญญัตินี้ แห่งใด มีใจความว่า สมเด็จพระสังฆราช จะทำได้ด้วยอนุมัติ ของเสนาบดี ใจความ อันนี้ไม่ต้องใช้ ใน ส่วน มณฑลกรุงเทพฯ เพราะ หน้าที่สมเด็จพระสังฆราช แลเสนาบดี ใน ส่วน มณฑลกรุงเทพฯ รวม อยู่ใน ตำแหน่ง เสนาบดี กระทรวงนครบาล

มาตรา ๕ ให้เสนาบดีผู้บัญชาการ ปกครองท้องที่มีอำนาจที่จะตั้งกฎข้อบังคับ สำหรับจัดการ ให้เป็นไปตาม พระราชบัญญัตินี้ ถ้า กฎนั้น ได้รับพระราชทาน พระบรมราชานุญาต แลประกาศใน หนังสือราชกิจจานุเบกษาแล้ว ก็ให้ ถือว่าเป็นเหมือน ส่วน ๑ ใน พระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๖ ในการที่จะกำหนด เขตหมู่บ้าน แลตำบล ที่ปวารณา หัวเมืองใด ให้ผู้ว่าราชการ เมืองนั้น เมื่อได้ อนุมัติ ของ สมเด็จพระสังฆราชแล้ว มีอำนาจที่จะ กำหนดได้ แล การที่จะ กำหนด เขตอำเภอ นั้น ก็ให้ สมเด็จพระสังฆราช มีอำนาจที่จะ กำหนดได้ เมื่อได้รับ อนุมัติ ของเสนาบดี กระทรวงมหาดไทย แล้ว ฉะนั้น ส่วน มณฑลกรุงเทพฯ เสนาบดี กระทรวงนครบาล กำหนดได้เด็ด ขาด

หมวดที่ ๒

ว่าด้วยวิธีอธิบายศัพท์ที่ใช้ในพระราชบัญญัติ

มาตรา ๗ ศัพท์ว่า บ้าน แด เจ้านั้น ซึ่งกล่าวในพระราชบัญญัตินี้ ให้พึงเข้าใจดังนี้ คือ

ข้อ ๑ ศัพท์ว่า บ้าน นั้น หมายความว่า เรือนหลังเดียวก็ตาม หลายหลังก็ตาม ซึ่งอยู่ในเขตที่มีเจ้าของเป็นอิสระ ส่วน ๑ นั้น ในพระราชบัญญัตินี้ว่า บ้าน ๑ ห้องแถว แด แพ หรือเรือจ้างซึ่งจอดประจำอยู่ที่ใด ถ้ามีเจ้าของหรือผู้เช่าครอบครองเป็นอิสระต่างหาก ห้อง ๑ หลัง ๑ ลำ ๑ หรือหมู่ ๑ ในเจ้าของหรือผู้เช่าคน ๑ นั้น ก็นับว่าบ้าน ๑ เหมือนกัน

ข้อ ๒ ศัพท์ว่า เจ้านั้น หมายความว่าผู้อยู่ปกครองบ้าน ซึ่งได้เข้ามาแล้วในข้อก่อน จะครอบครองด้วยเป็นเจ้าของก็ตาม ด้วยเป็นผู้เช่าก็ตาม ด้วยเป็นผู้เช่าโดยชอบด้วยกฎหมายก็ตาม นับตามพระราชบัญญัตินี้ว่าเป็นเจ้านั้น

ข้อ ๓ วัด โรงพยาบาล โรงทหาร โรงเรียน เรือนจำ ที่ทำการไปรษณีย์ สถานที่รถไฟ สถานที่ต่าง ๆ ของรัฐบาล อยู่ในความปกครองของหัวหน้าในที่นั้น ไม่นับเป็นบ้านตามพระราชบัญญัตินี้

หมวดที่ ๓

ว่าด้วย ธรรมนูญปกครอง หมู่บ้าน

ตอน ๑ การตั้งหมู่บ้าน

มาตรา ๘ บ้านหลายบ้าน อยู่ในท้องที่อันหนึ่ง ซึ่งควรอยู่ในความปกครองอันเดียวกันได้ ให้จัดเป็นหมู่บ้าน ๑ ธรรมนูญที่กำหนดหมู่บ้าน ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือความสะดวกแก่การปกครองเป็นประมาณ คือ

ข้อ ๑ ถ้าเป็นที่มีคนอยู่รวมกันมาก ถึงจำนวนบ้านน้อย ให้ถือเข้าจำนวนคนเป็นสำคัญ ประมาณราว ๒๐๐ คนเป็นหมู่บ้าน ๑

ข้อ ๒ ถ้าเป็นที่ผู้คนตั้งบ้านเรือนอยู่ห่างไกลกัน ถึงจำนวนคนจะน้อย ถ้าแต่จำนวนบ้านไม่ต่ำกว่า ๕ บ้านแล้ว จะจัดเป็นหมู่บ้านก็ได้

ตอน ๒ การตั้งผู้ใหญ่บ้าน แลผู้ใหญ่บ้าน ออกจากตำแหน่ง

มาตรา ๙ ในหมู่บ้าน ๑ ให้ราษฎร ชาย หญิง ซึ่งตั้งบ้านเรือน หรือจุดเรือแพประจำอยู่ในหมู่บ้านนั้น ประชุมกันเลือกเจ้าบ้าน ผู้เป็นที่นับถือ ของคนเป็นผู้ใหญ่บ้านคน ๑ แลการที่เลือกผู้ใหญ่บ้านให้ทำตั้งกำหนดใน มาตราต่อไป

มาตรา ๑๐ ให้นายอำเภอ ซึ่งได้จูงกล่าวท้องที่นั้น นับเป็นประธานพร้อมด้วยกำนัน แลผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้น

มาตรา ๑๑ ราษฎร ชาย หญิง ที่จะ เป็นผู้เลือกผู้ใหญ่บ้านได้นั้น

(๑) ต้องเป็นคนใน มัคคุ้ยดยาม

(๒) ต้องบรรพชาวาส มีอายุ แต่ ๒๖ ปีขึ้นไป

มาตรา ๑๒ ผู้ที่จะเป็นผู้ใหญ่บ้านได้นั้น ต้อง มีวุฒิ ตามความ
ที่ได้กล่าวไว้ ในมาตรา ๑๑ แต่ต้อง เป็น ชายเจ้าบ้าน และมีใช้เป็นคนใช้
หรือลูกจ้าง ของผู้อื่น และมีใช้เป็น ทหารใน กอง ประจำการ

มาตรา ๑๓ การเลือกนี้ เจ้าพนักงาน ซึ่งได้รับอำนาจ อำนวยการ จะ
ไต่ถาม ความเห็น ราษฎร ให้พร้อมกัน เลือกโดย เปิดเผยก็ได้ หรือ เห็น
ว่า การ ที่เลือกโดยเปิดเผย จะไม่ คัดล่องใจ ราษฎร ผู้เลือก จะให้มาบอก
โดยลับๆ แต่ที่ละ คน มิให้เพื่อน รู้ว่าเลือกผู้ใด ก็ได้

มาตรา ๑๔ ถ้าราษฎร ที่สมควร เป็น ผู้เลือกได้นั้น โดยมาก ด้วยกัน
ได้เลือกผู้ใดเป็นผู้ใหญ่บ้าน ให้ ถือว่า ราษฎร ได้เลือกผู้ นั้น เบน
ผู้ใหญ่บ้าน โดย ชอบด้วย กฎหมาย

มาตรา ๑๕ ถ้าราษฎร เลือกผู้ใหญ่บ้าน ถูกผู้ต้อง ข้อห้าม อย่างใด
จะให้เลือกใหม่ก็ได้ แต่ถ้าต้อง เลือกใหม่เช่นนี้ นายอำเภอต้อง แจ้ง
ความ ค่อผู้ว่าราชการ เมือง ให้ทราบ เหตุ ผล จึง ทุก รายไป

มาตรา ๑๖ เมื่อ ราษฎร ได้เลือกผู้ใด ให้เป็นผู้ใหญ่บ้าน โดย ชอบ
ด้วยกฎหมาย มิให้นาย อำเภอ รายงาน ขอ หมาย ตั้งไป ยังผู้ว่าราชการ
เมือง แต่ให้ ผู้ว่าราชการเมือง ทำ หมาย ตั้งผู้ นั้น เป็น ผู้ใหญ่บ้าน แต่
ชี้แจง อำนาจ แลหน้าที่ ของผู้ใหญ่บ้าน ให้ เข้าใจ จึง ทุก ประการ

ราษฎร เลือคนผู้ใด เป็นผู้ใหญ่บ้าน แล้ว ให้มอบสำเนาโน้ตวิญญู
ทะเบียน ราษฎรใน หมู่บ้าน นั้น ให้ผู้ใหญ่บ้าน รักษาไว้

มาตรา ๑๗ ผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจปกครอง บรรดา ราษฎร ที่ อยู่ใน
เขต หมู่บ้าน ของ คน

มาตรา ๑๘ ถ้าหากว่าผู้ใหญ่บ้าน คนใด ไม่สมควร อยู่ใน ตำแหน่ง
ด้วยเหตุดัง ว่าต่อไปนี้ อย่างใด ๆ คือ

- ข้อ ๑ ไปอยู่เสียพัน ที่ หมู่บ้าน ที่ได้ ว่ากล่าว เกินกว่า ๖ เดือนขึ้นไป
- ข้อ ๒ ต้อง ราชทัณฑ์ อย่างใด ๆ นับแต่ต้อง จำคุก ขึ้นไป
- ข้อ ๓ ไปมียศ แต่ตำแหน่ง ราชการ อย่างอื่น ซึ่ง จะทำการ ใน นาม
ที่ผู้ใหญ่บ้าน ไม่ได้

ข้อ ๔ กระทำการทุจริต ใน นาม ที่ หรือ ผู้ว่า ราชการ เมือง เห็น ว่า
ความสามารถ ไม่ พอ แก่ ตำแหน่ง

- ข้อ ๕ ถูกบ้าน ใน หมู่บ้าน นั้น โดย มาก ด้วย กัน ร้อง ขอให้ เปลี่ยน
- ข้อ ๖ ถูกบ้าน อพยพ ไป อยู่ ที่อื่น เสีย จน เป็น หมู่บ้าน ไม่ได้
ให้ ผู้ว่า ราชการ เมือง มี อำนาจ ที่ จะ หมายถึง เอา ผู้ใหญ่บ้าน นั้น ออก
เสีย จาก ตำแหน่ง

มาตรา ๑๙ การ ที่ ต้อง เลือคน ผู้ใหญ่ บ้าน ขึ้น ใหม่ นั้น อาศัย ระเบียบ
๒ ประการ คือ

ข้อ ๑ ถ้า ถูกบ้าน ใน หมู่บ้าน ไต ทิว ขึ้น จะ เป็น ด้วย ผู้คน เกิด
ก็ ตาม หรือ อพยพ มา แต่ ที่อื่น ก็ ตาม เมื่อ กำหนด นาย ตำบล แล ผู้ใหญ่ บ้าน

ใญ่ตำบลนั้น ปรากฏกัน เห็น ว่า จำนวน คนใน หมู่บ้านใดเกิน กว่า ความ
 ตามครุท ใน ผู้ใหญ่บ้าน คนเดียว จะดูแลปกครองให้เรียบร้อยได้ ให้
 กำหนด นำความ แจ้ง ต่อ กรมการ อำเภอ ให้ พิจารณา ด้วย อีก ชั้น ๑ แล้ว
 ให้ กรมการ อำเภอ บอก เข้า ไปยัง ผู้ว่าราชการ เมือง เมื่อ ผู้ว่า ราชการ
 เมือง เห็น สมควร แล้ว ก็ ให้ ตั้ง หมู่บ้าน ขึ้น ใหม่ แล เลือคน ผู้ใหญ่ บ้าน
 เพิ่มเติม ขึ้น ใหม่ ได้

ข้อ ๒ ถ้า ผู้ใหญ่ บ้าน หมู่ใด ว่าง ลง ให้ กำหนด ใน ตำบล นั้น แจ้ง
 ต่อ นาย อำเภอ ซึ่ง เป็น ผู้บังคับการ ใน ท้อง ที่ นั้น ให้ ทราบ ภายใน ๗ วัน แล
 ให้ นาย อำเภอ เป็น ประธาน พร้อมด้วย กำหนด ผู้ใหญ่ บ้าน เรียก ลูกบ้าน
 ใน หมู่บ้าน ที่ ตำแหน่ง ว่าง นั้น เลือคน ผู้ใหญ่ บ้าน ขึ้น ใหม่ ตาม วิธี ที่ได้
 ว่า ไว้ ใน พระราชบัญญัติ ภายใน กำหนด ๗ วัน แต่ ได้ ทราบ ความ จาก กำหนด

มาตรา ๒๐ เมื่อ ผู้ใหญ่ บ้าน ต้อง ออก จาก ตำแหน่ง ด้วย เหตุ ประการ
 ใด ๆ เป็น น้ำที่ ของ กำหนด นาย ตำบล นั้น จะต้อง เรียก หมายถึง แล
 ดำเนิน ครวั ทะเบียน ราษฎร ที่ได้ ทำ ขึ้น ไว้ ใน น้ำที่ ผู้ใหญ่ บ้าน นั้น คิน มา
 รักษาไว้ เมื่อ ผู้ใด รับ ตำแหน่ง เป็น ผู้ใหญ่ บ้าน แทน ก็ ให้ มอบ
 ดำเนิน ครวั แล ทะเบียน ราษฎร ที่ ปรอง ให้ แต่ หมายถึง นั้น กำหนด ต้อง รับ
 ส่ง ให้ กรมการ อำเภอ อนึ่ง การ ที่จะ เรียก คิน หมายถึง แล ดำเนิน ครวั
 ทะเบียน ราษฎร ที่ได้ กล่าว มา ใน ข้อ นี้ ถ้า ชาติ ของ ประการใด กำหนด
 ต้อง รับ แจ้ง ความ ต่อ กรมการ อำเภอ

มาตรา ๒๑ ถ้าผู้ใหญ่บ้านคนใด จะทำการในหน้าที่ ไม่ได้ ใน ครึ่ง
หนึ่ง คราวหนึ่ง เช่น มีกิจ ธุระไป ทางไกล เป็นต้น ให้มอบหน้าที่แก่
ผู้ใหญ่บ้านคนใดคนหนึ่ง ใน หมู่บ้าน ที่ใกล้เคียงใน ตำบลเดียวกัน ให้
ทำการแทน กว่าจะ กลับ แล ต้อง บอกให้ท่านั้น ทราบไว้ด้วย

ตอน ๓ การ คึง หมู่บ้าน ชั่วคราว

มาตรา ๒๒ ถ้า ในท้องที่ อำเภอใด มีราษฎร ไปตั้งชุมชนทำการหา
เลี้ยงชีพ แต่ ใน บาง ตูๆ ถ้าแต่จำนวนราษฎร ซึ่ง ไปตั้งทำการ อยู่มาก
พอสมควร จะจัด เป็น หมู่บ้าน ได้ตาม พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่
เพื่อความ สดวก แก่ การ ปกครอง ก็ ให้ นาย อำเภอ ประชุมราษฎร
ใน หมู่ นั้น เลือก ว่า ผู้ใหญ่บ้าน คน ๑ หรือ หลาย คน ตาม ควร แก่ กำหนด
ที่ไว้ ใน พระราชบัญญัติ ลักษณะ ปกครอง ท้อง ที่นั้น

มาตรา ๒๓ ผู้ซึ่ง สุ่มควร จะว่า ผู้ใหญ่บ้าน ในที่เช่นนั้น ต้องมี
คุณสมบัติ ตามที่ ได้ว่า ไว้ ใน มาตรา ๑๒ แห่ง พระราชบัญญัตินั้น เว้นไว้
แต่ ข้อที่ ตาม พระราชบัญญัติ บังคับไว้ ว่า ต้อง เป็น เจ้าบ้าน เพราะเหตุที่
เป็น ตำแหน่ง ชั่ว ครึ่ง หนึ่ง คราว หนึ่ง แต่คนที่ ไปตั้ง ทำการ เป็น ครั้ง เป็น
คราว เช่นนี้ ไม่มี บ้าน ชอง เป็น ภูมิ ดำเนา ใน ท้อง ที่นั้น ถึงผู้ที่จะ ได้รับ
เลือก เป็น ผู้ใหญ่บ้าน ไม่ใช่ เจ้าบ้าน ก็ เป็น ได้

มาตรา ๒๔ ผู้ใหญ่บ้าน เช่นนี้ ให้เรียกว่า ว่า ผู้ใหญ่บ้าน
เพราะเหตุที่ เป็น ตำแหน่ง ชั่ว ครึ่ง หนึ่ง คราว หนึ่ง แต่ มีอำนาจ แล หน้าที่

เจ้าผู้ใหญ่มั่นทุกประการ ถ้าราษฎรเดือดร้อนผู้หนึ่งผู้ใด อันสมควรจะ
จะขึ้นใหญ่บ้านได้ ก็ให้รายงาน ขอหมายดังต่อไปนี้ว่า ราชการ เมือง

มาตรา ๒๕ หมายถึงว่าที่ผู้ใหญ่มั่นนี้ ให้ผู้ว่าราชการ เมือง
ทำหมายพิเศษขึ้น เพื่อให้ปรากฏว่าผู้หนึ่งว่าที่ผู้ใหญ่มั่น ตั้งแต่เดือน
นี้เพียงเดือนนั้น เป็นที่สุด ตามกำหนด ฤกษ์ กาลที่ราษฎร จะตั้งชุมนุม
กัน อยู่ในที่นั้น เมื่อราษฎร อพยพ แยกย้ายกัน ไปแล้ว ก็ให้เป็น อันสิ้น
ตำแหน่ง แลหน้าที่ เมื่อถึงฤกษ์ใหม่ก็ ให้เลือกตั้งใหม่ อีกทุกคราวไป

มาตรา ๒๖ หมู่บ้านที่จัดขึ้นชั่วคราวนี้ ให้รวมอยู่ในกำนัน
นายตำบลซึ่ง ได้ว่ากล่าว ท้องที่นั้น แต่เดิม เว้นไว้แต่ถ้าท้องที่เป็น
ท้องที่ป่าเปลี่ยว ห่างไกลจากกำนัน เมื่อมีจำนวน คนที่ไปตั้ง อยู่มาก
ผู้ว่าราชการ เมือง เห็นจำเป็น จะต้องมีกำนันขึ้นต่างหาก ก็ให้เลือก
ตั้งว่าที่กำนันได้ โดยท่านเอง ตั้งว่าที่ผู้ใหญ่มั่นตามที่ได้กล่าวมาแล้ว

ตอน ๔ หน้าที่แก่อำนาจของผู้ใหญ่มั่น

มาตรา ๒๗ ผู้ใหญ่มั่นเป็นหัวหน้าของราษฎรในหมู่บ้านของ
คนตามที่กำหนดไว้ใน พระราชบัญญัตินี้ มีหน้าที่แก่อำนาจในทาง
ปกครอง แล รักษาความสงบเรียบร้อย ของราษฎร ดังจะ กล่าวต่อไปนี้ คือ

ข้อ ๑ ที่จะรักษาความสงบแลความสุข ดำรงช่วยบ่มองกันความ
ทุกข์โศกของลูกบ้าน ตามสมควร แลที่สามารรถจะทำได้ การที่กล่าว
นี้ ถ้าสมควรจะ ต้อง ปรึกษาหารือ แลช่วยกัน กับเพื่อนผู้ใหญ่มั่นที่

ถนัดกันนั้น นายตำบลก็ดี ก็เป็นหน้าที่ของผู้อยู่ใหญ่บ้านที่จะต้องปฏิบัติให้สมควรแก่การที่จะรักษาประโยชน์และความสุขของลูกบ้านซึ่งได้มอบไว้ให้เป็นธุระในพระราชบัญญัตินี้

ข้อ ๒ ถ้าความทุกข์โดยเกิดแก่ลูกบ้าน ซึ่งจะต้องขอความบอกรับจากรัฐบาล เป็นหน้าที่ของผู้อยู่ใหญ่บ้านที่จะนำความแจ้งต่อเจ้าพนักงานปกครอง ตั้งแต่กำนัน นายอำเภอเป็นต้นขึ้นไปโดยลำดับ

ข้อ ๓ ถ้ารัฐบาลจะประกาศ หรือจะสั่งราชการอันใดให้ราษฎรทราบ เป็นหน้าที่ของผู้อยู่ใหญ่บ้านที่จะรับข้อความอันนั้นไปแจ้งแก่ลูกบ้านของตนให้ทราบ

ข้อ ๔ เป็นหน้าที่ของผู้อยู่ใหญ่บ้านที่จะทำบัญชีสำมะโนครัวในหมู่บ้านของตน แลคอยแก้ไขบัญชีนั้นให้ถูกต้องเสมอ

ข้อ ๕ ถ้าผู้อยู่ใหญ่บ้านรู้เห็นเหตุการณ์แปลกปลาด อันใดที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านของตน หรือในลูกบ้านของตน ซึ่งอาจจะเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ราชการ บ้านเมืองก็ดี แก่ประชาชนในที่นั้นก็ดี ยอหรืออย่างข้างฝ่ายโทษ ตั้งรู้เห็นว่าผู้คน มีทรัพย์สินของแปลกปลาดอันน่าสงสัยว่า เป็นของที่ได้มาโดยทางโจรกรรมก็ดี หรือว่าถ้าเห็นผู้คน ต้มตาย หรือมีบาดแผลอันควรสงสัยว่าจะมีผู้อื่นกระทำเอาโดยทุจริต หรือไปกระทำทุจริตต่อผู้อื่นแล้ว จึงเกิดเหตุขึ้นก็ดี เหล่านี้เป็นต้น ให้รับนำความแจ้งต่อกำนัน นายตำบลของชุมชน

ข้อ ๖ ถ้ามีคนจร แผลงหน้านอก ถ้ามโนครวั หมูบ้าน นั้น เข้ามา
 อาศัยอยู่ เช่น น้ำที่ ของ ผู้ใหญ่บ้าน จะต้องได้ ตาม ให้รู้จักตัว แด
 รัเหตุกรรม ที่มา อาศัยอยู่ ถ้าเห็นว่า ไม่ได้ มา โดยสุจริต ให้เอาตัวผู้
 นั้นส่ง กำนัน นายตำบล ของ คน

ข้อ ๗ ถ้าเกิด เหตุฉาจกก็ดี ฆ่ากันตายก็ดี ศีชิงก็ดี ปล้นทรัพย์
 กดี หรือไฟไหม้ก็ดี หรือเหตุร้าย สำคัญ อย่าง ไตๆ ใน หมูบ้าน
 ของ คน หรือ ใน หมูบ้าน ที่ไกลเคียง อัน สัมควร จะ ช่วย ได้ เช่น น้ำที่
 ของ ผู้ใหญ่บ้าน จะต้อง เรียก ลูกบ้าน ของ คน ออก ช่วย ค่อสู้คดี ตามจับ
 ผู้ร้าย เขา ของ กลาง คืน หรือ ตบไฟ หรือ ช่วย อย่าง อื่น ที่ สัมควร โดย
 เต็ม กำลัง

ข้อ ๘ ผู้ใหญ่บ้าน เห็น ลูกบ้าน ของ คน คนใด แสดง ความ อาฆาต
 มครร้าย แก่ผู้ อื่น กดี หรือ เป็น คน จร จัด ไม่ปรกฏ ทร ทำมา หา เดียง
 ชีพ แด ไม่สามารถ จะ ชี้แจง ให้เห็น ความ บริสุทธิ์ ของ คนใด กดี ผู้
 ใหญ่บ้าน มี อำนาจ ที่ จะ เรียก ลูกบ้าน คน นั้น มาได้ ตาม แด ว่ากล่าว สั่งสอน
 ถ้า ไม่ฟัง ให้เอาตัว ส่ง กำนัน จัดการ ตาม ความ ใน มาตรา ๕๒ แห่ง พระราช
 บัญญัตินี้

มาตรา ๒๘ ผู้ใหญ่บ้าน มีหน้าที่ แด อำนาจ ใน การ ที่ เกี่ยว ด้วย ความ
 อาณาตัง ค่อไป นี้ คือ

ข้อ ๑ เมื่อทราบข่าวว่ามี การ กระทำผิด กฎหมาย เกิด ขึ้น หรือ
สงสัยว่า ได้เกิด ขึ้น ใน หมู่บ้าน ของ ตน ต้อง แจ้ง ความ ต่อ กำนัน นาย
ตำบล ให้ทราบ

ข้อ ๒ เมื่อทราบข่าวว่ามี การ กระทำผิด กฎหมาย เกิด ขึ้น หรือ
สงสัยว่า ได้เกิด ขึ้น ใน หมู่บ้าน ที่ ใกล้ เคียง ต้อง แจ้ง ความ ต่อ ผู้ใหญ่
บ้าน หมู่ บ้าน นั้น ให้ทราบ

ข้อ ๓ เมื่อ ตรวจ พบ ของ กลาง ที่ ผู้ ที่ กระทำผิด กฎหมาย มี อยู่ ก็
หรือสิ่ง ของ ที่ สงสัย ว่า ได้ มา โดย การ กระทำผิด กฎหมาย หรือ เป็น สิ่ง
ของ สำหรับ ใช้ ใน การ กระทำผิด กฎหมาย ก็ ต้อง ให้จับสิ่ง ของ นั้น ไว้
แต่รีบ นำส่ง ต่อ กำนัน นายตำบล

ข้อ ๔ เมื่อ ปรากฏว่า ผู้ใด กำลัง กระทำผิด กฎหมาย ก็ ต้อง หรือ มี
เหตุควร สงสัย ว่า เป็น ผู้ ที่ ได้ กระทำผิด กฎหมาย ก็ ต้อง ให้จับตัว
ผู้นั้น ไว้ แต่รีบ นำส่ง ต่อ กำนัน นายตำบล

ข้อ ๕ ถ้า มี หมาย หรือ มี คำสั่ง ตาม หน้า ที่ ราชการ ให้จับ ผู้ใด
ใน หมู่บ้าน นั้น เป็น หน้า ที่ ของ ผู้ใหญ่ บ้าน ที่จะจับ ผู้นั้น แต่รีบ ส่ง
ต่อ กำนัน หรือ กรรมการ อำเภอ ตาม สัมควร

ข้อ ๖ เมื่อ เจ้าพนักงาน ผู้มี หน้า ที่ ออก หมาย สั่ง ให้คน หรือ ให้ ยึด
ผู้ใหญ่ บ้าน ต้อง จัด การ ให้เป็น ไป ตาม หมาย

หมวดที่ ๔

ว่าด้วยลักษณะปกครองตำบล

ตอน ๑ การตั้งตำบล

มาตรา ๒๙ ราษฎรหมู่บ้านรวมกันราว ๒๐ หมู่บ้าน ให้จัดเป็นตำบล ๑ แต่เมื่อสมุหเทศาภิบาลเห็นชอบด้วยแล้ว ให้ผู้ว่าราชการเมืองกำหนดหมายเขตตำบลนั้นให้ทราบได้ โดยชัดว่าเพียงใดทุกตำบล ถ้าที่หมายเขตไม่มีตัวห้วย, หนอง, คลอง, บึง, บาง หรือสิ่งใดเป็นสำคัญ ก็ให้จัดให้มีหลักปักหมายเขตไว้เป็นสำคัญ

ตอน ๒ การตั้งกำนัน แยกกำนัน ออกจากตำแหน่ง

มาตรา ๓๐ ให้ผู้ใหญ่บ้าน ทั้งปวงในตำบลนั้น เลือกกันเป็นกำนัน นายตำบลคน ๑ แลการเลือกกำนันนี้ นายอำเภอซึ่งได้ว่ากล่าวท้องที่ต่อนั้น เป็นประธาน เมื่อผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลนั้น เห็นพร้อมกัน หรือโดยมากด้วยกันว่าผู้ใหญ่บ้านคนใดสมควรจะเป็นกำนัน ก็ให้ นายอำเภอพาตัวผู้รับเลือกนั้นเข้าไปยังศาลากลางเมือง ที่จะได้รับหมายตั้งจากผู้ว่าราชการเมือง แล้วให้มอบสำเนาโน้ตวิญญู และทะเบียนราษฎรในตำบลนั้น ให้กำนันผู้นั้นรักษาไว้

มาตรา ๓๑ เหตุที่กำนันจะต้องออกจากตำแหน่ง นายตำบล มี ๓ ประการ คือ

ข้อ ๑ ฝ่าฝืนต้องออกจากผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้องออกจากกำนันด้วย

ข้อ ๒ ถ้าผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้น โดยมากด้วยกันร้องขอให้เอา
ออกจากราชการ

ข้อ ๓ ถ้าผู้ว่าราชการเมืองเห็นว่า ความสามารถไม่พอแก่ตำแหน่ง
แต่สมหุเทศาภิบาลเห็นชอบด้วย

กำหนด ที่ต้อง ออกจากตำแหน่ง นายตำบลด้วยเหตุข้อ ๒ หรือข้อ ๔
ไม่ขาด จากตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้าน ที่เป็น อยู่

มาตรา ๓๒ ถ้าตำแหน่งกำหนดว่างลงเมื่อใด ให้กรรมการ อำเภอ
เรียกประชุมผู้ใหญ่บ้าน ทั้งปวงในตำบล ให้นายอำเภอ นั่ง เป็น ประธาน
เลือกกำนัน ใหม่ภายใน ๑๕ วัน

มาตรา ๓๓ ถ้ากำนัน ทำการในหน้าที่ ไม่ได้ ในชั่วครวญเวลาใด
เช่น ไป ทางไกล เป็นต้น ให้มอบอำนาจหน้าที่ไว้แก่ผู้ใหญ่บ้าน คน
ใดคนหนึ่ง ซึ่ง อยู่ในตำบลเดียวกันให้ทำการแทน แต่ให้ผู้แทน
มีอำนาจเต็ม ที่ในตำแหน่งกำนัน แต่การที่กำนัน จะ มอบหมายหน้าที่
ให้แก่ผู้ใหญ่บ้าน ทำการแทน เช่นนี้ ให้บอกผู้ใหญ่บ้าน ทั้งหลายใน
ตำบลเดียวกัน แต่บอกกรรมการ อำเภอ ให้ทราบไว้ด้วย

ตอน ๓ หน้าที่และอำนาจของกำนัน

มาตรา ๓๔ บรรดาการที่จะตรวจตรา รักษาความปกติเรียบร้อย
ในตำบล คือ การที่จะว่ากล่าวราษฎรในตำบลนั้น ให้ประพฤติตาม
พระราชกำหนด กฎหมายที่ดี หรือ การที่จะป้องกันภัยอันตราย และ รักษา

ศนวนคู่ตัวราชู ของ ราชูกร ใน ค่ำบด นั้น ก็ดี หรือการที่จะ รับ กิจคู่
 ทุกข์ ของ ราชูกร ใน ค่ำบด นั้น ขึ้น ร้อง เวียน ต่อ ผู้ว่า ราชการ เมือง กรมการ
 อำเภอ แต่ จะ รับ ข้อ ราชการ มา ประการศ์ แก่ ราชูกร ใน ค่ำบด นั้น ก็ดี
 หรือที่ จะ จัด การ ตาม พระราชกำหนด กฎหมาย เช่น การ ตรวจ แคน้ำ
 เกษษาศาสตร์ อากร ใน ค่ำบด นั้น ก็ดี การ ทั้ง นั้น อยู่ใน น่ำที่ ของ กำนัน ผู้เฒ
 ขวย ค่ำบด ผู้ใหญ่ บ้าน ทั้งปวง ใน ค่ำบด นั้น แต่ แพทย์ ประจำ ค่ำบด
 จะ ต้อง ช่วย กัน เอะ เป็น ขู่ระ จัด การ ให้ เรียบ ร้อย ได้ ตาม สมควร แก่ น่ำที่
 มาตรา ๓๕ กำนัน มี น่ำที่ แด อำนาจ ใน การ ที่ เกี่ยว ด้วย ความ อาญา
 ดิจ คือ ไป นี้ คือ

ข้อ ๑ เมื่อ ทราบ ข่าว ว่า มี การ กระทำผิด กฎหมาย เกิด ขึ้น หรือ
 สงโดย ว่า ได้ เกิด ขึ้น ใน ค่ำบด ของ ตน ต้อง แจ้ง ความ ต่อ กรมการ อำเภอ
 ให้ ทราบ

ข้อ ๒ เมื่อ ทราบ ข่าว ว่า มี การ กระทำผิด กฎหมาย เกิด ขึ้น หรือ สง
 โดย ว่า ได้ เกิด ขึ้น ใน ค่ำบด ที่ ใกล้ เคียง ต้อง แจ้ง ความ ต่อ กำนัน นาย ค่ำบด นั้น
 ให้ ทราบ

ข้อ ๓ เมื่อ ปรากฏ ว่า ผู้ใด นำส่ง กระทำผิด กฎหมาย ก็ดี หรือ มี
 เหตุควร สงโดย จำเป็น ผู้ที่ ได้ กระทำผิด กฎหมาย ก็ดี ให้ จับ ผู้นั้น ไว้ แต่
 รับ นำส่ง ต่อ กรมการ อำเภอ

ข้อ ๔ ถ้า มีหมาย หรือ มีคำ สง ตาม น่ำที่ ราชการ ให้ จับ ผู้ใด ใน ค่ำบด นั้น
 เป็น น่ำที่ ของ กำนัน ผู้เฒ จะ จับ ผู้นั้น แลจ รับ ส่ง ต่อ กรมการ อำเภอ ตาม สมควร

ข้อ ๕ เมื่อเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ออกหมายสั่งให้คน หรือให้ ชี้
กำนัน ต้องจัด การให้เป็นไปตาม หมาย

ข้อ ๖ ถ้ามีผู้มา ร้องอายัดตัวคน หรือ สิ่งของ กิจหรือผู้ต้อง ใจกรรม จะ
ทำกฎหมาย ตราขึ้น หรือมีผู้ จะขอ ทำชั้นผู้ คร บาดแผล กิจ ^{๕๕๐} ให้
กำนัน ชี้บส่วน พังข้อ ความแล้ว รีบ นำตัวผู้ ร้องและ ผู้ต้องอายัด แลทรัพย์สิน
สิ่งของ บรรดาที่จะพาไป ด้วยนั้น ไปยัง กรมการ อำเภอ ถ้า สิ่งของอย่าง
ใดจะพาไปไม่ ได้ ก็ให้กำนันชั้นผู้ คร ให้รู้เห็น แล้วนำความ ไปแจ้ง
ต่อ กรมการ อำเภอ ในขณะนั้น

มาตรา ๓๖ ถ้ากำนัน รู้เห็น เหตุทุกข ร้อน ของ ราษฎร หรือการ
แปลง ปลดเกิดขึ้น ใน ตำบล ต้องรีบ รายงาน ต่อ กรมการ อำเภอ ให้ทราบ

มาตรา ๓๗ ถ้าเกิดจลาจล กิจ ชักกัน ตาย กิจ จึงทรัพย์ กิจ
ปล้น ทรัพย์ กิจ ไฟไหม้ กิจ หรือเหตุร้าย สำคัญอย่างใด ๆ ในตำบล
ของคน หรือใน ตำบลที่ โท่ด เคียงอัน สมควร จะช่วย ได้ กิจ หรือมี
ผู้ รวย แต่ที่อื่น มามั่ว สุ่ม ในตำบล นั้น กิจ หรือ มีเหตุ ควร ส่ง โดย ว่าถูก
บ้าน ใน ตำบลนั้น บางคน จะเกี่ยว ซึ่ง เป็น ใจผู้ ร้าย กิจ ^{๕๕๐} ของ
กำนัน จะต้อง เรียกผู้ ใหญ่บ้าน แล ลูกบ้าน ในตำบล ออกช่วย ต่อ สัก คัดตาม ใจผู้ ร้าย
หรือ คัด ตาม เขาของ กลาง คั้น หรือ คับไฟ หรือช่วย อย่างอื่น ตามควร
แก่ การ โดย เต็ม กำลัง

มาตรา ๓๘ ให้กำนันดูแลคนเดินทาง ซึ่งไม่มีเหตุควรส่งโดย
จึ่งจะเป็นผู้ร้าย ให้ ใดมีที่พักตามควร

มาตรา ๓๙ ถ้าผู้เดินทางด้วยราชการ จะต้อง การคน นำทาง หรือ
ขาดขาดคนพาหระเลียบอาหาร ลงใน ระหว่าง ทาง และจะร้อง ขอต่อกำนัน
ให้ช่วยส่งเคราะห์ กำนันต้องช่วยจัดหาให้ตามที่จะทำได้ ถ้าหากว่าการที่จะ
ช่วยเหลือจึ่งต้องออกราคาค่าจ้างเพียงใด ให้ กำนันเรียกเอา แก่ผู้เดิน
ทาง นั้น

มาตรา ๔๐ กำนันต้องตรวจจัดการรักษาสิ่งซึ่งเป็นสาธารณประโยชน์
อันอยู่ในตำบลนั้น เช่น สระน้ำ ศาลาอาไศรย ที่ตั้งปลงศพ เป็นต้น

มาตรา ๔๑ กำนันต้องรักษาบัญชีสำมะโนครัว และทะเบียนราษฎร
ของรัฐบาลในตำบลนั้น แลคอยแก้ไขเพิ่มเติมให้ถูกต้อง กับราษฎรของ
ผู้ใหญ่บ้าน

มาตรา ๔๒ กำนันต้อง ทูลราษฎร สิ่งของ ซึ่งต้อง ภาษีอากร ในแขวง
นั้น ยื่นต่อ กรมการ อำเภอด่าน ราษฎร ไปเสีย ภาษีอากร ตามพระราชบัญญัติ
ภาษีอากร

มาตรา ๔๓ กำนัน กระทำการ ตามหน้าที่ จะเรียก ผู้ใดมาหาหรือให้ช่วย
ก็ได้

มาตรา ๔๔ ในตำบล ๑ ให้มีตำรวจสำหรับเป็นผู้ช่วยแลรับใช้
ตำรวจของกำนัน ๒ คน ผู้ที่จะเป็นตำรวจนี้แล้ว แต่กำนันจะขอร้องให้
ผู้ใดเป็น แต่ต้องได้รับความเห็นชอบ ของผู้ว่าราชการ เมืองด้วย จึงเป็น
ได้ แต่กำนัน มีอำนาจ เปลี่ยนตำรวจได้

ตอน ๔ แพทย์ประจำตำบล การตั้งแต่วันที่

มาตรา ๕๕ ในตำบล ๑ ให้กำหนดผู้ใหญ่บ้าน ประชุมพร้อมกันเลือก
ผู้ที่มีความรู้ในวิชาแพทย์ เป็นแพทย์ประจำตำบลคน ๑ สำหรับ
จัดการ บ้องกัน ไข้เจ็บ ของราษฎรใน ตำบลนั้น

มาตรา ๕๖ วิชัเลือกแพทย์ประจำตำบล ให้ทำเหมือนเลือกตั้ง
กำหนดนั้น แต่ผู้ที่เป็นแพทย์ประจำตำบลนั้น จะเลือกจากผู้ใหญ่
บ้านอยู่แล้ว หรือยังไม่ได้เป็นผู้ใหญ่บ้านก็ได้เหมือนกัน ห้ามแต่ให้เลือก
ผู้ที่อยู่ในท้องที่ตำบลอื่น เว้นแต่ที่ เป็นแพทย์ประจำตำบล ที่เกิดเคยกัน
อยู่แล้ว แต่เขาจะมาทำการรวมเป็น ๒ ตำบลถ้าผู้ว่าราชการ เมือง
เห็นเป็น การสมควรแล้วก็ เป็นได้

มาตรา ๕๗ เหตุที่ แพทย์ ประจำตำบลจะต้อง ออก จากตำแหน่ง นั้น
เหมือนกับ เหตุที่กำหนด จะต้องออก จากตำแหน่ง ทุกประการ

มาตรา ๕๘ แพทย์ประจำตำบล มีหน้าที่ดังต่อไปนี้ คือ
ข้อ ๑ ที่จะช่วยกำหนดผู้ใหญ่บ้าน คิด อ่าน แดงจัด การ วิชาความสงบ
เรียบร้อยในตำบล ดังกล่าวไว้ในมาตรา ๓๖ แด ๕๒ แห่งพระราช
บัญญัตินี้

ข้อ ๒ ที่จะคอยสังเกตตรวจตรา ไข้เจ็บที่เกิดขึ้นแก่ ราษฎร ใน
ตำบลนั้น แดตำบลที่เกิดไข้เจ็บ ถ้าเกิด โรคไทยร้ายแรงเช่นอหิวาตกโรค
กัก กายโรคกัก ใช้ทรพิษกัก ต้องคิดบ้องกัน ด้วยผู้ว่า

กำหนดผู้ใหญ่บ้านให้ตั้งราษฎรให้จัดการป้องกันโรค เช่น ทำความสะอาดถนน
คัน แลแพทย์ประจำตำบลต้องเที่ยวตรวจตราชี้แจงแก่ราษฎร ด้วย

ข้อ ๓ การป้องกันโรคโดยในตำบลนั้น เช่น ปลูกทรพิษขึ้น บ่อน
กันไร่ทรพิษ กัด ที่จะมียาแก้ โรคไว้สำหรับตำบล กัด ๕ แต่อย่าให้
ในตำบลนั้นมีสิ่งใดโคจรกันเป็นเชื้อโรค กัด การเหล่านี้ อยู่ในหน้าที่แพทย์
ประจำตำบล ๆ จะต้องคิด อานกับแพทย์ประจำเมือง แต่กำหนดผู้ใหญ่บ้าน
ในตำบลนั้นให้สำเร็จ ตลอดไป

ข้อ ๔ ถ้าโรคโดยร้ายกาจ เช่น อหิวาตกโรค กาฬโรค
ไร่ทรพิษ โรคระบาดทั่วไป กัด เกิดขึ้นในตำบลนั้น แพทย์
ประจำตำบลต้องรีบรายงาน ยักรมการ อานเออ ให้ทราบโดยทันที แล
ต่อไปเมือง ๆ จนกว่าจะสงบโรค

มาตรา ๔๙ แพทย์ประจำตำบล มี สังกัด ขึ้น อยู่ในแพทย์ประจำเมือง
แพทย์ประจำเมือง มีหน้าที่ จะต้องตรวจตราแนะนำการงาน ในหน้าที่แก่แพทย์ประจำ
ตำบลในเมืองนั้น กัดไป

ตอน ๕ การประชุมกำหนด ผู้ใหญ่ บ้านแลแพทย์ ประจำตำบล

มาตรา ๕๐ เมื่อกำหนดเห็นว่ามีการอื่นใดเนื่อง ในการรักษาความปรกติ
เรียบร้อยในตำบล สภาจะปลุกษาหารือกัน ใน ระหว่าง กำหนดผู้ใหญ่ บ้าน
ทั้งปวง แลแพทย์ประจำตำบล กำหนดก็มี อานาจที่จะเรียกมาประชุม
ปลุกษาหารือกัน แลให้เขาเสียงที่เห็น พร้อมกัน โดยมากเป็นที่ ๕ ชาติตกลง
ในการที่ ปลุกษาหารือกัน นั้น

มาตรา ๕๑ ให้กำนันเรียกผู้ใหญ่บ้าน ทั้ง ปวง และแพทย์ ประจำ
ตำบล มาประชุม พร้อมกัน เคียงละ ครั้ง เดิมต่อไป เพื่อปลุกเสกหรือการที่จะ
รักษาหน้าที่ใน ตำบลให้ เรียบร้อย

มาตรา ๕๒ ถ้า มีเหตุสงสัยว่าผู้ใดใน ตำบลนั้น แสดง ความ
อาชญา มากร้าย แก่ผู้อื่นก็ดี หรือเป็น คน จรจัดไม่ ปรากฏ การ ทำ
มาหา เดียงชีพ แต่ไม่ สามารถ จะ ชี้แจง ความ บริสุทธิ์ ของ ตนได้ ก็ให้
ให้กำนัน เรียกประชุม ผู้ใหญ่บ้าน สืบสวน ถ้า มี หลัก ตาม ควร เชื่อ
ว่าเป็น ความจริง ก็ให้เอาตัว ผู้ นั้น ส่ง กรมการ อำเภอลง ไป พ้อง ร้องเอา
โทษ ตามมาตรา ๓๐ แห่ง ประมวลกฎหมาย อาญา

มาตรา ๕๓ เมื่อ มีผู้ ใหญ่บ้าน นำคน จรแปลก หน้า นอกด่าน ในหัว
ตำบล มาส่ง กำนัน ตาม ความใน มาตรา ๒๗ ข้อ ๖ ให้กำนัน ปลุกเสก
หาหรือกับ ผู้ ใหญ่บ้าน เมื่อเห็น ส่มควร จะ จับได้ คน ผู้ นั้น ออกไปเสีย
จาก ท้อง ที่ ตำบล นั้น ก็ ได้

มาตรา ๕๔ ถ้า ลูกบ้าน ผู้ ใด ไปตั้ง ทับ กระโจม หรือ เรือน โรง ของ
โน ที่ เบียดขย ใน ตำบลนั้น ซึ่ง น่า กดว จะ เป็น อันตราย ด้วยใจ ผู้ร้าย
หรือ นำ สงสัยว่า จะ เป็น สำนักโจร ผู้ร้าย การ อย่าง นี้ ให้กำนัน กับผู้
ใหญ่บ้าน ใน ตำบล นั้น ประชุม ปลุกเสก กัน ดู เมื่อเห็น เป็น การ ส่มควร
แล้ว จะ มีกับ ให้ ลูกบ้าน คน นั้น ย้าย เข้ามา อยู่ เสีย ใน หมู่ บ้านราชฎ ก็ ได้ แต่
ให้ นำ ความ แจ้ง ต่อกรมการ อำเภอลง ด้วย

มาตรา ๕๕ ถ้าราษฎรคนใด ทั้งให้บ้านเรือน ชำรุด รุ่งรัง หรือ
 ปล่อยให้ ได้ใครก่อดมม อาจจะเป็นเหตุให้เกิด อันตรายแก่ ผู้ อยู่ ใน ที่ นั้น
 หรือผู้ ที่ อยู่ ใกล้ เคียง กัน หรือผู้ ที่ ไป มา หรือ ให้ เกิด อัคคีภัย
 หรือโรคภัย ให้กำหนด ผู้ ใหญ่ บ้าน แล แพทย์ ประจำ ตำบล ปลูกษา กัน
 ถ้าเห็น ควร จะ บังคับ ให้ผู้ ที่ อยู่ ใน ที่ นั้น แก้ ไข เสีย ให้ ดี ก็ บังคับ ได้
 ถ้าผู้ นั้น ไม่ ทำ ตาม บังคับ ก็ ให้ กำหนด นำ ความ ร้อง เรเรียน ต่อ กรม การ
 อำเภอ

มาตรา ๕๖ ในเวลาใดจะมี อันตรายแก่ การทำมาหากินของลูกบ้าน
 ในตำบลนั้น เช่น มีเหตุโรคภัยไข้เจ็บติดต่อกันขึ้น หรือ น้ำ มาก
 หรือ น้ำ น้อย กิน ไป เปน ต้น ให้กำหนด ผู้ ใหญ่ บ้าน แล แพทย์ ประจำ
 ตำบล ปลูกษา หาวีอกัน ใน การ ที่ จะ บังคับ กัน แก้ ไข เสีย วย ภัย อันตราย ด้วย
 อาการ ที่ แนะนำ ลูก บ้าน ให้ ทำ อย่างใด หรือ ลง แรง ช่วย กัน ได้ ระวัง การ
 ใด กำหนด มี อำนาจ ที่ จะ บังคับ การ นั้น ได้ ถ้า เห็น เปน การ เหลือ ก่า ตั้ง
 ให้ ร้อง เรเรียน ต่อ กรม การ อำเภอ . แล ผู้ ว่า ราชการ เมือง ขอ ก่า ตั้ง
 รัฐบาล ช่วย

มาตรา ๕๗ ใน การ ที่ จะ สำรวจ ดำเนิน โครว์ แล ทะเบียน ภาษี ต่าง ๆ
 เพื่อ ประโยชน์ ใน ราชการ เช่น การ ที่ จะ สำรวจ ดำเนิน โครว์ แล ทำ
 ภาษี ไร่ นา แล สิ่ง ของ ต้อง พัก ภาษี อาการ ใน ตำบล นั้น กำหนด จะ เรียกผู้

ใหญ่บ้าน ทั้งบวง ประชุมกัน ตรวจ ทำ บัญชี ให้ถูกต้อง แต่ให้ตั้งชื่อ
พร้อมกัน เป็น พยาน ใน บัญชี ที่จะ ยื่น ต่อ เจ้าพนักงาน ก็ได้

มาตรา ๕๕ ในกรณีที่ จะทำ รายงานประจำ หรือ รายงานจร อย่างใด ๆ
ยื่น ต่อ กรมการ อำเภอ ท่านั้น จะ เรียกประชุม ผู้ใหญ่บ้าน แด แพทย์
ประจำ ตำบล ใน ตำบลนั้น พร้อมกัน ตรวจ ศึกษาก่อน แต่จะ ให้ตั้งชื่อ
เป็น พยาน ใน รายงาน นั้นก็ได้

มาตรา ๕๕ ในเวลาที่ ผู้ว่า ราชการ เมือง หรือ กรมการ อำเภอ
มี หมายให้ ประกาศ ข้อ ราชการ อันใด แก่ ราษฎร ท่านั้นจะ เรียกประชุม
ผู้ใหญ่บ้าน ใน ตำบลนั้นพร้อมกันชี้แจง ให้เป็นที่เข้าใจ ข้อราชการ อันนั้นแล้ว
ให้รับ ข้อ ราชการ ไป ประกาศ แก่ ราษฎร อีก ชั้น หนึ่ง ก็ได้

มาตรา ๖๖ ในเวลาใด มีการ นัดชักตักษ์ หรือ ประชุมชน เช่น
การใหญ่ใน ตำบล นั้น ท่านั้น จะ เรียกผู้ใหญ่บ้าน แด แพทย์ ประจำ
ตำบล พร้อมกัน มา ช่วย พิทักษ์ รักษา ความเรียบร้อย ใน ที่ นั้น ถ้า
แต่เห็น เป็น การ จำเป็น แล้ว จะ ขอ แร่ง ราษฎร มา ช่วย ด้วย ก็ได้

มาตรา ๖๑ เวลาเข้า ราชการ ผู้ใหญ่ หรือ ผู้บังคับบัญชา โดยตรง มา
ตรวจ ราชการ ใน ที่ซึ่ง ท่านั้น จะ เรียกผู้ใหญ่บ้าน แด แพทย์ ใน ตำบล
ประชุม พร้อม กัน เพื่อ แจง ข้อ ราชการ หรือ พัง ราชการ ก็ได้

หมวดที่ ๕

ว่าด้วยลักษณะปกครองอำเภอตอน ๓ การตั้งอำเภอแต่ถึงอำเภอ

มาตรา ๑๒ ท้องที่ หาดย ตำบล อันสมควร อยู่ใน ความปกครอง อัน
เคยจัดได้ ให้จัดเป็น อำเภอ ๑

มาตรา ๑๓ ลักษณะ การ ตั้ง อำเภอ ให้สัมฤทธิ์ผลตามลำดับ
ดังนี้ คือ

ข้อ ๑ ให้กำหนด เขต ท้องที่ อำเภอ มีเครื่องหมาย แวดเขต
อำเภออื่น ทัดกัน อย่าให้ มีที่ว่างเปล่าอยู่ นอกเขตอำเภอ

ข้อ ๒ ให้กำหนด จำนวน ตำบล ที่รวมเข้าเป็น อำเภอ แต่ให้กำหนด
เขตตำบลให้ตรงกับเขตอำเภอ ถ้ามีที่ว่างเปล่า เช่น ทุ่ง
หรือป่าเป้นต้น อยู่ไกลเคียง ท้องที่ อำเภอใด หรือจะตรวจตราปกครองได้
สะดวกจากอำเภอใด ก็ให้สัมฤทธิ์ผลตามกำหนด ที่ว่างนั้น เป็นที่ว่าง
ใน อำเภอ นั้น

ข้อ ๓ ให้ กำหนด ที่ตั้ง ที่ว่าการ อำเภอ ให้อยู่ใน ที่ซึ่ง จะ ทำการ
ปกครอง ราษฎร ใน อำเภอ นั้นได้สะดวก

ข้อ ๔ ให้สัมฤทธิ์ผลตาม ข้อกำหนด เหล่านี้ เข้ามา ยัง เสนาบดี
ในเวลาที่ จะจัดตั้งอำเภอใหม่ เมื่อได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาต
แล้ว จึง ประกาศตั้ง อำเภอได้

มาตรา ๖๔ อำเภอใดท้องที่กว้างขวาง กรมการอำเภอจะไปตรวจ
ตราให้คัดออกท้องที่ได้ โดยยาก แต่หากในท้องที่นั้นผู้คนไม่มากมาย
พอแก่จะตั้งขึ้นเป็นอำเภอ ๑ ตำบลหากก็ดี หรือในท้องที่อำเภอใด
มีที่ประชุมชนมากอยู่ห่างไกลจากที่ว่าการอำเภอ กรมการอำเภอจะ
ไปตรวจการไม่ได้ตั้งสมควร แต่จะตั้งที่ประชุมชนแห่งนั้นขึ้นเป็น
อำเภอต่างหาก ท้องที่จะเลิกไปก็ดี ถ้าความชัดของการ
ปกครองมีขึ้นอย่างใดตั้งว่ามา นี้ จะแบ่งท้องที่นั้น ออกเป็นกิ่งอำเภอ
เพื่อให้สะดวกแก่การปกครองก็ได้ ให้พึงเข้าใจว่าการที่ตั้งกิ่งอำเภอ
นั้น ให้ตั้งชื่อเมื่อมีความจำเป็นในการปกครอง คำขอ ๑ จะที่
กิ่งอำเภอเดียวหรือหลายกิ่งอำเภอก็ได้

มาตรา ๖๕ การจัดตั้งกิ่งอำเภอใด ก็เสมอตั้งที่ว่าการอำเภอ
นั้นเองขึ้นอีกแห่ง ๑ เพื่อความสะดวกแก่การปกครอง การที่จะกำหนด
เขตต้องกำหนดแต่ว่าตำบลใด ๆบ้าง ที่จะต้องอยู่ในปกครองของกิ่ง
อำเภอ เมื่อสมเหตุสมผลสมควรได้รับอนุญาตของเสนาบดีแล้ว ก็จัด
ตั้งกิ่งอำเภอได้

ตอน ๒ การจัดตั้งกรมการอำเภอ

มาตรา ๖๖ อำเภอ ๑ ให้มีพนักงานปกครองคณะ ๑ เรียก
รวมกันว่า กรมการอำเภอ ๆ แยกเป็นรายตำแหน่ง ดังนี้ คือ

(๑) นายอำเภอ หรือ ถ้าเป็นตำแหน่งพิเศษ เรียกว่าผู้ว่าราชการอำเภอ เป็นหัวหน้าการปกครองทั่วไปในอำเภอ และขึ้นตรงต่อผู้ว่าราชการเมือง มีอำเภอละคน ๑

(๒) ปลัดอำเภอเป็นผู้ช่วยแต่ผู้แทน นายอำเภอ อยู่ในบังคับบัญชาอำเภอ อำเภอ ๑ มีจำนวนปลัดอำเภอ มากน้อย ตามสมควร แก่ราชการ

(๓) สุ่มห์มาญซึ่งอำเภอ คือ ข้าราชการ มีสังกัดใน กรมสรรพากร มีหน้าที่เป็นผู้ช่วยนายอำเภอ ในการเก็บภาษีอากรแสดงผลประโยชน์แผ่นดิน อยู่ในบังคับบัญชาอำเภอ

มาตรา ๒๖ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ สุ่มห์มาญซึ่ง รวมเรียกกันว่า กรมการอำเภอ นี้ แม้มีตำแหน่ง ต่างกัน ย่อมมีหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกันในการที่จะให้การบริการของอำเภอนั้นเรียบร้อย แต่เมื่อตำแหน่งใดการ มากเหลือมือ หรือว่าว่าง พนักงาน กรมการ อำเภอ แม้อยู่ในตำแหน่งอื่น ต้องช่วยแต่ต้อง ทำแทนกัน จะถือว่าเป็น พนักงาน ต่างกันนั้นไม่ได้

มาตรา ๒๗ นายอำเภอ มีอำนาจในส่วน ข้าราชการ ฝ่ายพลเรือนเหนือ ข้าราชการ พลแพนที่ ประจำ รักษาราชการ ใน อำเภอ นั้น อำนาจที่ว่านี้ ไม่มีแก่ อำเภอ ที่ตั้ง ที่ว่า การเมือง หรือที่ว่าการ มณฑล

มาตรา ๒๘ นอกจากกรมการ อำเภอใน อำเภอ ๑ ให้มีตำแหน่ง เสมือนพนักงานอยู่ในบังคับกรมการอำเภออีกมากน้อยตามสมควรแก่ราชการ

มาตรา ๗๐ พนักงานปกครองกิ่งอำเภอ จะมีกรมการ อำเภอ
 รองแต่ นายอำเภอตำแหน่งใด อยู่ประจำการ แต่จะ มีเสมีน พนักงาน
 อยู่ประจำทำการ ที่กิ่งอำเภอเท่าใด ทั้งนี้ แล้วแต่จะสมควรแก่
 ราชการ แต่ผู้ ที่ เชนใหญ่ อยู่ประจำทำการ ที่กิ่งอำเภอต้อง อยู่ใน
 บัณฑิต นายอำเภอ แต่ทำการ ใน น้ในที่ใน เวลาที่ นายอำเภอมิ ได้มาอยู่
 ที่กิ่งอำเภอ เหมือน เชน ผู้แทน นายอำเภอ นั้น

มาตรา ๗๑ อำเภอใดมีกิ่งอำเภอ การ อย่างใด จะ ควร แยก
 เชน ด่วนไป สำหรับ กิ่งอำเภอ แต่การ อย่างใด ควร รวมทำ แต่ในที่
 ทำการ อำเภอ แห่งเดียว ทั้งนี้ ผู้ว่า รักษการ เมือง มี อำนาจที่จะ กำหนด
 ได้ โดย อนุมัติ ของ สุ่มเทศาภิบาล

มาตรา ๗๒ การเลือกตั้งย้าย ดอน นายอำเภอ ให้ สุ่มเทศาภิบาล มี
 อำนาจที่จะ ทำได้ โดย อนุมัติ ของ เสนาบดี

มาตรา ๗๓ การเลือกตั้งย้าย ดอนปลัดอำเภอ สุ่มหมานู้อำเภอ ให้
 ผู้ว่าราชการ เมือง มี อำนาจที่จะ ทำได้ โดย อนุมัติ ของ สุ่มเทศาภิบาล
 สุ่มเทศาภิบาล ต้อง บอก เจ้า มา ยัง เสนาบดี ให้ทราบ จงด้วย ทุก คราว

มาตรา ๗๔ การเลือกตั้ง ย้าย ดอน เสมียน พนักงาน ใน อำเภอ ให้
 ผู้ว่า รักษการ เมือง มี อำนาจที่จะ ทำได้ ต้อง บอกให้ สุ่มเทศาภิบาล
 ทราบ ด้วย จง ทุก คราว

มาตรา ๗๕ เจตนาแห่ง ปลัดอำเภอ หรือ สมุหบาญชี อำเภอว่าง
ให้นายอำเภอมีอำนาจที่จะจัดผู้หนึ่งผู้ใดในระกรมการอำเภอ หรือ
เจ้านาย พนักงานคนใดคนหนึ่งได้เข้าทำการในตำแหน่งนั้น ๆ ได้ชั่วคราว
แต่ต้องรีบบอกไปยังผู้ว่าราชการเมือง แต่ให้ผู้นั้นทำการในตำแหน่ง
นั้นไปกว่าจะได้รับคำสั่งจากเจ้าพนักงานผู้ใหญ่ให้เป็นประการใด

เจตนาแห่งเจ้านาย พนักงาน ใน อำเภอว่าง ให้นายอำเภอมีอำนาจ
ที่จะจัดคนเข้าทำการ ในตำแหน่งนั้น ๆ ได้ชั่วคราว แต่ต้อง บอกขอ
อนุมัติของผู้ว่าราชการเมือง ภายใน เดือน ๑ แล้วแต่ผู้ว่าราชการเมือง
จะตั้งผู้นั้น หรือผู้อื่น ให้เป็น แทน ใน ตำแหน่ง ที่ ว่าง

มาตรา ๗๖ บรรดาข้าราชการ ซึ่งมี สังกัด ทำราชการ อยู่ใน ที่ว่าการ
อำเภอ นายอำเภอมีอำนาจที่จะให้ลา ได้ชั่วคราว จะไม่เกิน ๑๕ วัน

มาตรา ๗๗ ถ้าแต่ผู้ใด มีเหตุอัน นายอำเภอเห็นว่า จะ ให้ทำราชการ
อยู่ในตำแหน่ง จะเสียราชการ นายอำเภอ จะ ให้ผู้นั้น พักราชการ เสีย
ชั่วคราวก็ได้ แต่ในการที่สั่ง ให้พักราชการ นี้ ต้อง บอก ให้ผู้ว่า
ราชการเมือง ทราบภายใน ๑๕ วัน คำตัดสินเป็นเด็ดขาด ใน เรื่องนั้น
ให้เป็นหน้าที่ ของผู้มีอำนาจที่จะตั้ง ตำแหน่ง ที่ เกิดเหตุ นั้น

มาตรา ๗๘ ให้มีดวงตราประจำตำแหน่ง นายอำเภอ แดดวงตรา
สำหรับนายกิ่ง อำเภอ สำหรับ ประทับ กำกับ ด้ายมือ ที่ลงชื่อ ใน หนังสือ
สำคัญต่าง ๆ บรรดาหนังสือที่ทำ ในนามแต่หน้าที่ กรมการ อำเภอ ห้ามมิ
ให้ ใช้ตราอื่น ประทับ แดดวงตราประจำตำแหน่ง นี้ ในเวลาผู้ใดทำการ
แทน หรือ รังตำแหน่ง นั้น ก็ให้ ใช้ได้

มาตรา ๗๙ ในเวลาตำแหน่ง นายอำเภอว่างก็ดี หรือ นายอำเภอ จะทำการ ในหน้าที่ ไม่ได้ชั่วคราวก็ดี ถ้าแต่ สมุหเทศาภิบาล หรือ ผู้ว่าราชการเมือง ไม่ได้ มี คำตั้งแบบ อย่าง ขึ้นแล้ว ให้กรรมการ อำเภอซึ่ง มีชื่อ ดังกล่าวผู้ ขึ้น เป็น ผู้ แทน

มาตรา ๘๐ ผู้แทน มีอำนาจ นำที่ แยกความ รับผิดชอบ ของ ตำแหน่ง ที่ แทน นั้น ทุก อย่าง เว้น ไว้ แต่ อำนาจ อัน เป็น ส่วน บุคคล หรือ ที่ มี ข้อ ห้าม ไว้ โดย เฉพาะ มิ ให้ ผู้ แทน ทำ ได้

มาตรา ๘๑ นำที่ กรรมการ อำเภอ ที่ ก่อตั้ง ไว้ ใน พระราชบัญญัติ นี้ กติ หรือ ใน ที่อื่น ก็ ดี ถ้า มิ ได้ ระบุว่า เช่น นำที่ เฉพาะ นายอำเภอ หรือ เฉพาะ ตำแหน่ง ใด ใน กรรมการ อำเภอ ไซ้ ให้ พึง เข้าใจ ว่าเป็น นำที่ แยก รับผิดชอบ รวม กัน นายอำเภอ เป็น หัว หน้า จะ ทำ การ นั้น เอง หรือ จะ มอบ หมาย ให้ กรรมการ อำเภอ คน ใด ทำ โดย อนุมัติ ของ นาย อำเภอ ก็ ได้ แต่ นายอำเภอ จะ หลีก ความ รับผิดชอบ ใน การ ทั้ง ปวง เพราะ เหตุ ที่ อ้าง ว่า ได้ ให้ ผู้ ขึ้น ทำ แทน นั้น ไม่ได้

มาตรา ๘๒ ใน การ ที่ จะ พัง มังคัม บัญชา ราชการ หัว ไป กรรมการ อำเภอ อยู่ใน มังคัม บัญชา ผู้ว่า ราชการ เมือง โดย ตรง จะ ลง ตั้ง คำ ตั้ง ผู้ว่า ราชการ เมือง ได้ แต่ ผู้ ดำรง ราชการ มณฑล หรือ เจ้าเมือง เจ้าพระ ทรวง ใน กรุง เทพ ฯ ผู้ บัญชา การ นั้น ๆ แ่ การ โดย ปรกติ ซึ่ง ห่อน มี ข้าราชการ เป็น เจ้า พันธ จาก เมือง หรือ มณฑล ไป ตรวจ การ เฉพาะ พันท ใน

~~ทวิ~~ ~~การ~~ ~~อำเภอ~~ ถ้าแลผู้ตรวจนั้นกระทำการ ตามคำสั่ง แล รับอำนาจไป
 จากผู้ว่าราชการ เมือง หรือผู้สำเร็จ ราชการ มณฑลหรือเจ้ากระทรวง กรม
 การ อำเภอ ต้อง เชื่อ พ้องเหมือนคำสั่งผู้ว่าราชการเมืองผู้สำเร็จราชการมณฑล
 แลเจ้ากระทรวง ที่ ใช้มานั้น ถ้าหากว่าผู้ตรวจ การ นั้น มาโดยคำพิง
 นำที่ของ คน จะสั่ง ให้จัดการ ใน แขนงนี้ ๆ ประการ ไต กรมการอำเภอ
 ควร ทำตาม คือเมื่อคำสั่ง ไม่ขัด กับคำสั่ง ผู้ว่าราชการ เมือง แล นาย
 อำเภอ เห็น ชอบด้วย ถ้ามีเจ้าพนักงาน มา สั่ง การ ประการ ไต ๆ กรมการ
 อำเภอ ต้อง รายงาน ให้ผู้ว่าราชการ เมือง ทราบด้วย จง ทุก คราว

ตอน ๓ หน้าถัดอำนาจของ กรมการ อำเภอ

ก. การ ปลดรอง ท้อง ที่

มาตรา ๘๓ กรมการ อำเภอ ต้อง ตรวจตราแลจัดการปกครองตำบล แล
 หมู่บ้าน ให้เป็น ไป ได้จริง ดัง พระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๘๔ กรมการ อำเภอ ต้อง เอา ใจ ใส่ สงเคราะห์ให้คนยากกับกำนัน
 ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบลเป็นที่ปรึกษาหารือ แลเป็นผู้รับช่วย
 แก้ไขความขัดข้อง ให้แก่เขา

มาตรา ๘๕ ให้กรมการ อำเภอ เรียกประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์
 ประจำตำบลพร้อมกัน หรือเรียกประชุม แต่เฉพาะ ตำแหน่ง มีประชุม
 กำนัน เป็น ต้น ในเวลา ที่การจะตั้งปลุกษาหรือตั้งอำนวยการต้องตั้งตามสมควร

มาตรา ๘๖ กรมการ อำเภอ รับผิดชอบที่จะรักษาสถานที่ว่าการอำเภอ
สรรพหนังสือ แด ราษฎร ตลอดจน บริเวณ ที่ว่าการอำเภอให้เรียบร้อย

มาตรา ๘๗ กรมการ อำเภอ ต้อง ให้ราษฎร ที่มีกิจ ชะระ หาได้ ทุกเมื่อ
ถ้าราษฎร มาร้องทุกข์อย่างใด ซึ่ง กรมการ อำเภอ ควร ช่วยได้ ต้องช่วย
ตามสมควร

มาตรา ๘๘ กรมการ อำเภอ ต้อง หมั่น ตรวจ ท้อง ที่ใน เขต อำเภอ ของ
คน แด ท้อง ที่ อำเภอ อื่น ที่ติด ต่อ กัน ให้ รู้ ความ เบน ไป ใน ท้อง ที่ นั้น ๆ

มาตรา ๘๙ บรรดา หนังสือ สำคัญ ที่ ต้อง ทำ ตาม กฎหมาย ถ้า
กฎหมาย แด ข้อ บังคับ มิได้ ระบุ ไว้ว่า เป็น น่วย ของ พนักงาน อื่น ทัวแล้ว ให้
เป็น น่วย ของ กรมการ อำเภอ ที่ จะ ทำ สำหรับ คลาร ใน อำเภอ นั้น

มาตรา ๙๐ กรมการ อำเภอ เป็น พนักงาน ทำหนังสือ เดินทาง สำหรับ
ราษฎร ใน ท้อง ที่ อำเภอ นั้น จะ ไป มา ค้า ขาย ใน ที่ อื่น

มาตรา ๙๑ น่วย ของ กรมการ อำเภอ ใน การ ทำ ทะเบียน ราษฎร นั้น คือ
ทำ บัญชี ดำโน โครวั แด ทะเบียน ทุก ๆ อย่าง บรรดา ที่ ต้อง การ ใช้
ใน ราชการ

มาตรา ๙๒ รายงาน ราชการ ที่ กรมการ อำเภอ จะ ต้อง ทำ นั้น จำแนก
เป็น กิจ ต่าง ๆ ดังนี้ คือ

ข้อ ๑ กรมการ อำเภอ เป็น หุ เปน ตา ของ รัฐบาล ต้อง เอาใจ ได้ ครอบ
ครา ดี บ่ ส่วน ความทุกข์ คับ ของ ราษฎร แด เหตุการณ์ ที่ เกิด มี ใน ท้อง

ที่ของตน การอันใดที่รัฐบาลควรรู้เพื่อความสุขของราษฎร แต่ประโยชน์ของราษฎร กรมการอำเภอต้องถือเป็นหน้าที่ ๆ จะรายงานให้รัฐบาลทราบความตามที่ เป็นจริง

ข้อ ๒ โดยปรกติให้กรมการอำเภอรายงาน ต่อผู้ว่าราชการเมืองของตน แต่ถ้ามีคำสั่งโดยเฉพาะ ให้รายงาน การอย่างใด ต่อผู้ใด ก็ดี หรือว่าเหตุการณ์อันใดเกิดขึ้น กรมการอำเภอเห็นว่าจะรายงานต่อผู้ว่าราชการเมืองของตนก่อน จะไม่ทัน ประโยชน์ของราชการ จะรายงานไปยังที่แห่งนั้น ๆ ซึ่งเห็นว่าจะเป็นประโยชน์อย่างดีแก่ราชการ ก็ได้ แต่ต้องบอกให้ผู้ว่าราชการเมืองของตนทราบจงทุกคราว

ข้อ ๓ รายงานประจำบอกเหตุการณ์ แต่ข้อราชการ บรรดาที่มีในอำเภอ ควรยื่นต่อผู้ว่าราชการเมืองไม่น้อยกว่าเดือนละครั้ง ๑ รายงาน การ จร นั้น แลแต่กำหนดในข้อบังคับ หรือเหตุการณ์อันควรรายงาน ส่วนรายงานด่วนบอกเหตุสำคัญ ซึ่งเป็นปัจจุบันทันด่วนเกิดขึ้นนั้น ต้องรีบรายงานทันที แลส่งโดยโทรเลข หรือโทรศัพท์อย่างรวดเร็วที่สุดที่จะส่งได้

ข. การ บังคับ วิทยนตรา ยของ ราษฎร แล รักษาความสงบในท้องที่

มาตรา ๙๓ เวลามีการ ประชุมชน มากในที่ใด เช่นในเวลามีการ นักจัดฤกษ์ เปนต้น กรมการอำเภอ กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลนั้น ต้องจัดการ รักษาความเรียบร้อยในที่ ประชุมชน

มาตรา ๕๔ กรมการอำเภอต้องคอยตรวจตราตักเตือนกำนันผู้ใหญ่บ้านให้ มีเครื่อง สัญญา เรียก ลูกบ้าน ช่วยกัน คืบไฟ หรือ ระวัง เหตุภัยอันตราย อย่าง อื่น หรือ จับโจร ผู้ ร้าย ทุก หมู่บ้าน

มาตรา ๕๕ เมื่อ กรมการ อำเภอ ได้ ปรากฏ กำนัน ผู้ใหญ่ บ้าน ใน ท้อง ที่ นั้น แล้ว เห็น ว่า หมู่ บ้าน ไต อยู่ใน ที่ ซึ่ง สมควร จะ จัดการ ถ่อม รั้ว บ้อง กัน โจร ได้ ให้ กรมการ อำเภอ นำ เสนอ ต่อ ผู้ ว่า ราชการ เมือง เมื่อ ผู้ ว่า ราชการ เมือง เห็น ชอบ ด้วย แล้ว ก็ ให้ กรมการ อำเภอ ชี้แจง แด่ ผู้ใหญ่ บ้าน แด่ ราษฎร ใน หมู่ บ้าน นั้น ทำ รั้ว ถ่อม รอบ หมู่ บ้าน มี ประตู เป็น ทาง เข้า ออก ก็ แห่ง แล้ว แต่ ชาว บ้าน นั้น จะ เห็น ควร เวลา กลาง คืน ให้ ผู้ใหญ่ บ้าน จัด ราษฎร ผลัด เปลี่ยน กัน รักษา ประตู บ้อง กัน โจร ผู้ ร้าย ให้ ทั้ง หมู่ บ้าน

มาตรา ๕๖ หมู่ บ้าน ไต ตั้ง อยู่ ใกล้ ฝ้า พง อัน เป็น เชื้อไฟ เมื่อ ถึง ฤดู พง แห้ง ให้ กรมการ อำเภอ สั่ง ราษฎร ใน หมู่ บ้าน นั้น ให้ ช่วย กัน ถาง พง ให้ เตียน ออก ไป ห่าง บ้าน เรือน บ้อง กัน อย่า ให้ เป็น อัก คิ โทษ แก่ หมู่ บ้าน นั้น

มาตรา ๕๗ เมื่อ กำนัน ตำบล ไต รายงาน มา ว่า เจ้า ของ หรือ ผู้ ที่ อยู่ ใน เย้า เรือน แห่ง ไต ที่ ว่าง หรือ ทรุก โทรม ไม่ กระทำ การ ตาม คำ สั่ง ให้ จัด การ ซ่อมแซม รักษา เรือน นั้น ให้ ดี ตาม ความ ที่ กล่าว ไว้ ใน มาตรา ๕๕

ผู้ใดจะนำเอาของใด ๆ มาฝากกับตามความแก่การ ถ้าไม่ทำตามบังคับ
ในวรรคนี้ ผู้นั้นจะถือว่าผิดเงื่อนไขได้ แต่เรียกเอาค่าหรือแก่เจ้าของ

มาตรา ๙๖ ราษฎร ยอมไปปลดเรือน อยู่ในที่เปลี่ยว อันน่ากลัว
อันควรด้วยโรคร้ายแล้ว หรือ น่ากลัวจะเป็นที่ของ ของโรคร้าย
กึ่ง - เมื่อ सरकार ยอมได้ปลดจากกับกำหนดใน ท้อง ที่ นั้น เห็น ด้วย กับ
แล้ว ถ้าให้บังคับให้ผู้นั้น ย้ายเข้ามา อยู่ เสีย ใน หมู่ บ้าน

มาตรา ๙๗ ในเวลา อัดคัก อาหาร ให้กรรมการ อำเภอ ประกาศ
คักคั้นรวมราษฎร ให้เก็บรักษาเอาไว้ ให้พอ บริโภค

มาตรา ๑๐๐ ถ้าแห่งใดเข้าไม่พอแก่ราษฎรในเวลา อัดคัก ให้กรม
การ อำเภอรับรายงาน และ กระ ประมาณจำนวน เข้าที่ขาด อันราษฎร จะ
ไม่หจจนขายหาเองได้ แจ้ง ต่อผู้ว่า รงการ เมือง ถ้า แลรัฐบาล
จัดตั้งเข้า หลวง ภา แก้อัดคักไซ้ เป็น นำที่ ของ กรมการ อำเภอ ที่จะ
จัดการ จำหน่าย เข้าตาม วิธี ที่สมควร คือ

- (๑) ผู้ใดมีทุนพอซื้อ ให้ผู้นั้น ซื้อได้เท่าราคาทุน
- (๒) ผู้ใดทำนาได้ยังไม่ได้ผล ให้ผู้นั้น ยืมโดยสัญญาส่งเงินเมื่อ
ขายเข้าใหม่ได้เท่าราคาทุนที่รับเข้าไปในเวลานั้น หรือใช้ด้วยเข้าใหม่
เมื่อทำได้ คิด คืนราคาเข้าใหม่ใน เวลานั้น เท่า ทุนที่รัฐบาลให้ ยืมไป

(๓) ผู้ใด ทำการเพาะ ปลอก หรือหาสิ่งค้าขายอื่น อาจจะได้หาสิ่งค้า
มาแต่คนเขี้ยวได้ ก็ยอมรับสิ่งค้าจากผู้นั้น แลกเงิน โดยที่คิดราคาตาม
สมควร แลกพอใจ ทั้ง ๒ ฝ่าย

(๔) ผู้ใด อาจจะทำ การได้แต่ด้วยแรง ที่หรืองานอื่น ประทับ
ด้วยเงาธารณ ประโยชน์ เช่น ขุด สระ น้ำ ทำถนน หรือซ่อมแซมสถานที่
ทำราชการ เป็นต้น ให้ผู้นั้นรับจ้าง ทัดคิดเข้าให้ตามราคาคนเป็น ค่า
จ้าง โดยอัตราสูง กว่าที่เขาจ้าง กัน ทำการในที่นั้น ๑ ใน ๕ ส่วน คือ
ถ้าอัตราค่าจ้าง เขาจ้าง กันโดยปรกติ วันละบาท ๑ ให้ ให้เข้าทำราคา
วันละ ๑ บาท ๒๕ สตางค์ เป็นต้น

(๕) ห้ามมิให้ ๗ เข้าแก่ผู้ที่ยัง สามารถกระทำ การแลกเปลี่ยน ประ
การใด ๆ แต่ผู้ซึ่งไม่ สามารถกระทำ การ แลกได้จริง ๆ เช่น คน เจ็บไข้
ชราทุพพลภาพ หรือ ทารกนั้น ควรให้ ได้รับ เข้า ของ ห่วง พ้อ สมควร
แต่ที่จะเลี้ยง ชีวิต ในเวลา อีกคิด นี้

ข. การ ที่เกี่ยวข้อง ด้วย ความ พัง แด ความ อาญา

มาตรา ๑๐๑ หน้าที่ แด อำนาจ ของ กรมการ ข้าเถอ. ใน การ ที่เกี่ยวข้อง ด้วย
ความ อาญานั้น มีดัง ต่อไปนี้ คือ

ข้อ ๑ บรรดา อำนาจ ซึ่ง กฎหมาย กำหนด ไว้ สำหรับ ผู้ใหญ่ บ้านเมือง
ทำนั้น นี้ ให้ กรมการ อื่น เกอ ใช้ ได้ ทุก อย่าง

ข้อ ๒ ความอาญาเกิดขึ้นในท้องที่อำเภอใด หรือตัวจำเลยมา
อาศรัยอยู่ในท้องที่อำเภอใด ให้กรรมการ อำเภอ มีอำนาจที่จะสั่งให้
จับผู้ต้องหามาได้ ส่วนคดีเรื่องนั้นในชั้นต้น

ข้อ ๓ ในการได้ ส่วนในชั้นต้น กัก หรือจัดการ ตามหมาย อย่าง
ใด ๆ หรือตามคำสั่งของศาล หรือคำสั่งในทางราชการ อย่างใด ๆ
กัก ให้กรรมการ อำเภอ มีอำนาจที่จะ ออกหมาย เรียกตัวคน มา ดำเนินการ
เช่น หมายค้น บ้านเรือน หรือ หมาย ยึด สิ่ง ของได้

ข้อ ๔ ในการค้นบ้านเรือน หรือยึด สิ่ง ของนั้น ถ้า นาย อำเภอ
ไปค้น หรือ ยึด เองไม่ต้อง มี หมาย ถ้า จะ แต่ง ให้ผู้ อื่นไป ค้น หรือ ยึด
ก็ให้ นาย อำเภอ มี หมาย สั่ง เจ้าพนักงาน ผู้ ถือหมาย มีอำนาจ ที่จะ ค้น และ ยึด
ได้ตาม หมาย

ข้อ ๕ ตัวผู้ ต้อง หาในคดี อาญา ซึ่งได้ตัว มาต่อ หน้ากรรมการ
อำเภอ นั้น โดย ปรกตินาย อำเภอ ควรยอม ให้ มี ประกัน แต่ถ้านายอำเภอ
เห็นว่า มี เหตุการณ์ อย่าง หนึ่ง อย่างใด ที่ จะ ก่อตัว ใน มาตรา นี้ ก็ให้เอา
ตัวไว้ คือ

(ก) เป็นคดี ฉุกเฉิน ที่ ต้อง ด้วยโทษ จำคุก ตั้งแต่ ๑๐ ปีขึ้นไป อย่าง
๑ หรือ

(ข) ถ้าผู้ ต้องหาหลบหนี จะ จับได้ โดย ยาก อย่าง ๑ หรือ

(ค) เห็นได้ ว่า ถ้า ปลดปล่อย หนีไป จะ ทำให้เกิด เหตุ อันตราย อย่าง ๑

หรือ

(ง) ถ้าปล่อยไป จะขัดข้อง หรือลำบากแก่ การได้ ส่วน คดีใน ชั้น ต้น
อย่าง ๑

ข้อ ๖ การได้ ส่วน คดีใน ชั้น ต้น นั้น ต้อง ลง มือ ภายใน ๔๘ ชั่วโมง ตั้งแต่ เวลา ที่ จับ ผู้ ต้อง หา นายอำเภอ ต้อง รับ จัดการ โดย เร็ว ที่ จะ ทำ ได้ แต่ ส่ง ตัว ผู้ ต้อง หา ยัง เมือง ให้ ส่ง ต่อ ไป ยัง ศาล ซึ่งมี นำ ท พิจารณา คดี นั้น โดย วิ ชี ที่ กล่าว ต่อ ไป นี้

ถ้า เป็น คำ บัด ที่ มี ศาล ซึ่งมี อำนาจ แต่ ที่ ว่า การ อำเภอ ตั้ง อยู่ ด้วย กัน ให้ ส่ง ตัว ผู้ ต้อง หา ต่อ ศาล ภายใน ๔๘ ชั่วโมง ตั้งแต่ เวลา ที่ ผู้ ต้อง หา ได้ ตก มา อยู่ ใน ความ ควบคุม ของ กรมการ อำเภอ

ถ้า เป็น ที่ อื่น ให้ ส่ง ตัว ผู้ ต้อง หา ยัง ศาล โดย เร็ว ที่ จะ ทำ ได้ แต่ ห้าม มิ ให้ กัก ขัง ตัว ไว้ ที่ ๆ ว่า การ อำเภอ เกิน กว่า ๔๘ ชั่วโมง โดย ไม่มี เหตุ จำ เปน

ถ้า เมื่อ ส่ง ผู้ ต้อง หา ไป ยัง ศาล นายอำเภอ ทำ การ ได้ ส่วน คดี ใน ชั้น ต้น ยัง ไม่ สำ เร็จ ก็ ให้ เจ้า พนักงาน เมือง ร้อง ค่อ ศาล ขอ ผัด ให้ มี ฤ คา ได้ ส่วน ต่อ ไป ตาม สมควร

ข้อ ๗ ใน การ ได้ ส่วน ความ อาญา ถ้า นายอำเภอ เห็น ว่า ไม่มี หลั ก ตาม ข้าง ฝ่าย โจทก์ ให้ ปล่อย ตัว ผู้ ต้อง หา ไป ถ้า ผู้ ต้อง หา คดี ด้วย หมาย สั่ง จับ ของ ศาล อยู่ แล้ว ก็ ให้ เจ้า พนักงาน เมือง ร้อง ค่อ ศาล ให้ ส่ง ปล่อย ตัว ผู้ ต้อง หา

มาตรา ๑๐๒ กรมการ ข้าเสข ต้อง จัด พนักงาน ออก ตรวจ ตรวจ
รักษาความเรียบร้อย และคอย ดับจับโจร ผู้ร้าย ใน ท้อง ที่ ของ คน

มาตรา ๑๐๓ เมื่อมีเหตุ ผู้คนถูก กระทำร้ายตายลงใน ท้องที่อำเภอใด
ก็ดี พกฆ่า หรือ มีบาดเจ็บ แผลเจ็บ บวม ต่ำหัด ก็ดี ผู้ที่ถูก กระทำร้าย
หรือ มีบาดเจ็บ แผลมาขอ ให้ ชินด์คร ก็ดี เป็น น้า ที่ ของกรมการ
อำเภอที่จะ ตรวจ ชินด์คร หรือ พดิก ค์พตาม พระราชบัญญัติ แลจุด คำ
ให้การ พร้อม ด้วยพยาน แลทำ หนังสือ ชินด์ครไว้เป็น หลัก ตาม

มาตรา ๑๐๔ เมื่อเกิดเหตุ เสียทรัพย์ แก่ผู้หนึ่ง ผู้ใด เช่น ถูก
โจรไทย เป็น คดี เป็น น้า ที่ ของ กรมการ อำเภอที่จะ ทำ คำตราสืบ ตาม คำ
ขอรับ ของ เจ้าทรัพย์ หรือ เพื่อ หลัก ตาม ใน ราชการ

มาตรา ๑๐๕ ความผิด อย่างใด ๆ อัน ต้อง ตาม ประมวลกฎหมาย
อาญา หรือกฎหมายอื่น กำหนด เป็น โทษ ก็ดี ความผิด ดัง
เดิมคดี พระราชบัญญัติ ภาษี อากร อัน เบียดปรับ กำหนดไว้ ใน พระราชบัญญัติ
ไม่เงิน ๒๐๐ บาท ก็ดี เมื่อ กรมการ อำเภอใด ส่วน เห็น ว่าจำเลย
มีเหตุ ให้กรมการ อำเภอ มีอำนาจ ที่จะ เปรียบเทียบ ให้ตก ลง กันได้
ก็ไม่ต้อง ลง กันได้ ก็ดี หรือ กรมการ อำเภอ เห็น ว่าโทษ ของจำเลย
เกินกว่าปรับ ๒๐๐ บาท หรือเป็น โทษ ทั้ง ปรับ ทั้ง จำ หรือโทษ จำ
อย่างเดียวกัน ก็ให้ส่ง คดี เรื่อง นั้น ไปยัง เมื่อ

มาตรา ๑๐๖ ถ้ามีผู้ ขอ รับ ภาษี คิว คน หรือ สิ่ง ของ โดย ซอม

คดีแพ่งหมิ่นประมาท เป็นหน้าที่ของ กรมการ อำเภอนั้นที่จะรับ หมายคดี แต่ทำหนังสือหลักฐานในการ หมายคดีนั้น

มาตรา ๑๐๗ เงินกลาง หรือของกลาง ในคดีที่จะต้อง รักษาไว้ ใน อำเภอนั้น หรือจะต้อง นำส่งไป ยัง เมือง เป็น หน้าที่ของ กรมการ อำเภอนั้นที่จะจัดการ รักษาแต่ นำส่ง

มาตรา ๑๐๘ กรมการ อำเภอนั้นมีอำนาจฝ่าย ตลาการ ในทาง ความแพ่งดังต่อไปนี้ คือ

ข้อ ๑ ความแพ่งอย่างใด ๆ ราคาไม่เกิน ๒๐๐ บาท ซึ่งเกิดขึ้น ใน อำเภอนั้น ก็ดี หรือจำเลย อยู่ใน อำเภอนั้น ก็ดี ถ้าฝ่ายโจทก์มา ร้องขอต่อกรมการ อำเภอนั้นให้เรียกจำเลย มา ว่ากล่าว เปรียบเทียบเป็นความ เท่าแก่ให้แล้ว แก่กัน โดยไม่ต้องไป ร้อง ฟ้อง ยัง โรง ศาล ก็ให้กรมการ อำเภอนั้นมีอำนาจที่จะ หมาย เรียกจำเลย มา ว่ากล่าว เปรียบเทียบได้

ข้อ ๒ ถ้ากรมการ อำเภอนั้นเปรียบเทียบ โจทก์จำเลยไม่ตกลงกัน ก็ให้ยกเลิกคดีเรื่องนั้น ให้เขาไปฟ้องร้องกัน ยัง โรง ศาล

ข้อ ๓ ในการ เปรียบเทียบความแพ่งที่ ว่ามาใน ข้อก่อน ถ้า โจทก์จำเลย สัญญา จะ ยอม ตกลง ตาม คำ พยาน หรือคำชี้ขาด ของ ผู้ใด ให้กรมการ อำเภอนั้นมีอำนาจที่จะ หมาย เรียก ผู้นั้น มา เบิก ความ หรือชี้ขาดให้คดีเรื่องนั้นเป็นอันแล้ว แก่กันได้

ข้อ ๔ ในการ เปรียบเทียบความแพ่งนี้ ถ้ายอมกันแล้ว ให้ กรมการ อำเภอนั้นเขียน ข้อ ความที่ตกลงกัน แลให้ทั้งสอง ฝ่ายกับกรม

กรมการเมืองเช่นชื่อใด ไม่ยอมนั้น แต่มอบให้ทั้ง ๒ ฝ่ายถือไว้ ถ้า
ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ทำตามยอม ให้ อีกฝ่ายหนึ่ง มีอำนาจที่จะเอาใบ
ยอมนั้นไปร้องยังโรงศาล ขอให้ศาลบังคับตามยอม

ข้อ ๕ คดีที่กรรมการ อำเภอบริเวณเดียวกันแล้ว ให้ถือ
ว่าเหมือนคดีที่อนุญาตโดยศาลได้ พิพากษาเป็นเด็ดขาด ฝ่ายใดจะ
เอาคดีนั้น กลับไปร้องฟ้องอีกไม่ได้

ข้อ ๖ ในกา เปรียบเทียบความแพง ให้เรียกค่า ชกรรมเนียม
ดังนี้ ค่าหมาย แะ ค่าเขียนคำร้อง รวมกัน บาท ๑ ค่าทำใบยอม ๒ บาท
ค่าชกรรมเนียมนี้ควร เรียกแก่ผู้แพ้ แต่ถ้า ๒ ฝ่ายเขายินยอม จะช่วยกัน
เสียก็ให้เรียกตามยอม หากผู้จะต้องเสียไม่มีเงินจะเสีย ก็ให้กรม
การ อำเภอมี่อำนาจ ที่จะยกค่า ชกรรมเนียม อันเป็นส่วน ของ หดวงให้ ได้

ค. การ บ้อง กัน โรค ร้าย

มาตรา ๑๐๙ กรมการ อำเภอดัง คอยระวัง อย่าให้ โรค ร้าย แพร่
หายไป ใน ประชุมชน ต้อง คอยดูแล บ้อง กัน หรือ เมื่อ โรค เกิด ขึ้น
ก็ต้อง จัดการ รักษา อย่าให้ ติด ต่อ ตก ตาม มาก ไป

มาตรา ๑๑๐ เพราะเหตุที่ ได้ โครก เป็น แตน เกิด ของ โรค ร้าย คือ
อหิวาตกโรค แล กฬโรค เป็นต้น กรมการ อำเภอดัง คอย ตรวจ
ตรา ว่า ก่อ ว่า คน ใน อึ่ง ที่ อย่าให้ ทอด ทั้ง หรือ ปล่อยให้ เกิด ความ ได้ โครก
อัน จะ แพร่ เหตุ ให้ เกิด โรค ไทย ใช้ เจ็บ แก่ ประชา ชน

มาตรา ๑๑๑ กรมการอำเภอต้องเอาแบบุระตรวจตราออก หนุน ให้แพทย์ประจำตำบลดูแลการ รักษาพยาบาล คือ ทรู ปลุก ทรพิศม์ แลจำหน่าย ยา หดวง เป็นต้น แลให้ราษฎรได้รับความ บ้อง กัน แล รักษาโรคตาม สมควร แก่ การ ที่ จะ เป็น ได้

มาตรา ๑๑๒ ในเวลาเกิดโรค ร้าย ติด ต่อ ขึ้น ใน อำเภอ นั้น หรือ ใน ท้อง ที่ อำเภอ อื่น ซึ่ง อาจ จะ ถูก ตาม มา ถึง อำเภอ นั้น ให้กรม การ อำเภอ ประกาศ ตก เตือน แก่ราษฎร ให้จัดการ บ้อง กัน แล รักษาโรค ถ้า หาก ว่า จะ ควร จัด การ บ้อง กัน ได้ อย่างไร หรือ ว่า ควร จะ รับ ร้อง เรียง ต่อ ผู้ใหญ่ ขอ กำ ลัง ออก หนุน ประการใด ก็ ให้กรมการ อำเภอ จัดการ ตาม สมควร

มาตรา ๑๑๓ ถ้าเกิดโรค ร้าย ที่ ติด ต่อ ขึ้น ใน อำเภอใด ให้กรม การ อำเภอ นั้น รับ บอก ข่าว โดย ทาง อย่าง เร็ว ที่ สุด ที่ จะ บอก ได้ ให้ผู้ใหญ่ เห็นชอบทราบ แล ให้รายงาน เหตุ ความ ใช้นั้น ต่อ ไป เนื่อง ๆ จะ กว่าโรค จะ สงบ

ค. บำรุง การ ทำนา คำขาย ไร่ ไร่ แด ทาง ไป มา ต่อ กัน

มาตรา ๑๑๔ กรมการอำเภอต้องตรวจให้รู้ ทำ เล ที่ ทำมาหาเลี้ยงชีพ ของราษฎรใน อำเภอ นั้น คือ ที่นา ที่สวน ที่จับสัตว์น้ำ เป็นต้น

โดยต้อง ตอบสวนไว้ว่าที่เหตุนี้ นั้น อาศัยรย สาย น้ำ ทาง โต ควร ทำ
บางรัฐมี ทะเบียนไว้ ใน ที่ว่าการ อำเภอ

มาตรา ๑๑๕ การ บำรุง ผลประโยชน์ ใน การ หาเลี้ยงชีพ ของราษฎร
ก็ดี การ บ่อ ำน ภัยอันตราย มิให้ เกิด แก่ การ หาเลี้ยงชีพ ของ ราษฎรก็ดี
อันต้อง การ ความ ร่วมเพียร ช่วยกัน ใน หมู่ ราษฎร ยกตัว อย่าง ดัง
บางคราว จะ ต้อง ทำ ท่อ ขุด เบ็ดน้ำ บางคราว ต้อง ระบาย น้ำ สำหรับ การ
เพาะปลูก การ เลี้ยง นี้ เป็น น้ำ ที่ ของ กรมการ อำเภอ จะ ต้อง เอาใจ ได้
คอยตรวจตรา แล ปลูกขากำ เน้น ผู้ใหญ่ บ้าน ถ้า มี การ สงมควร จะ ต้อง
ทำ เพื่อให้ เจริญผล ประโยชน์ แก่ ราษฎร ก็ดี หรือ เพื่อ บ่งกัน ความ
เสียหาย แก่ ผล ประโยชน์ นั้น ก็ดี ให้ กรมการ อำเภอ เรียก ราษฎร ช่วยกัน
ทำ การ นั้น ๆ ให้ สำเร็จ ฤๅ ฤๅ ฤๅ

มาตรา ๑๑๖ การ รักษา ผลประโยชน์ ใน การ หาเลี้ยงชีพ ของ ราษฎร
เช่น การ บ่ ต่ ี่ ผล ระบาย น้ำ เช่น ถั่ว มา ใน มาตรา ก่อน เป็น ต้น
ตลอดจน อย่าง อื่น ๆ ถ้า เกิด เกิด เกี่ยวแก่ กัน ใน ประโยชน์ ที่ จะ พึง ได้
ยกตัว อย่าง ดัง เช่น ชาว นา ต้อง การ ให้ บ่ ต่ น้ำ ชาว เรือ ต้อง การ ให้ เบ็ดน้ำ
ให้ เรือ เติม เปน ต้น ให้ กรมการ อำเภอ เรียก กำเนั้น ประชุม ปลูก ขา หา
วิธี ที่ จะ รักษา ประโยชน์ ทั้ง ๒ ฝ่าย หรือ ถ้า จะ ให้ ได้ ประโยชน์
ไม่ ได้ ทั้ง ๒ ฝ่าย ก็ ให้ รักษา ประโยชน์ ใหญ่ โดยยอม ทั้ง ประโยชน์
น้อย ด้วย ความ จำเป็น

เมื่อเห็น ด้วยกัน โดย มาก ประการใด ก็ให้กรมการ อำเภอดำเนินการ
ตาม นั้น

มาตรา ๑๑๗ หัวๆ ของ แดงน้ำต่าง ๆ ย่อม เป็นของ ที่
รัฐบาล ปกป้อง รักษา เป็นหน้าที่ ของ กรมการ อำเภอก็ ต้อง ตรวจตราอย่า
ให้เสีย แต่อย่าให้ ผู้ใด ทำให้เสีย สาธารณ ประโยชน์ ถ้า จะ ต้องซ่อม
แซม ตก แต่ง ให้ กรม การ อำเภอยุ่ เรียก ราษฎร ช่วยกัน ทำอย่าง กัน ปัดน้ำ นั้น

มาตรา ๑๑๘ กรมการ อำเภอนี้ หน้าที่ จะ ต้อง ตรวจตรา แดงน้ำ
รักษาทางบก ทาง น้ำ อัน เป็นของ ที่ ราษฎร ไป มา ค้าขาย ให้ ไป มา
โดย สดวก ตาม ที่ จะ เป็น ได้ ทุก ๆ จุด การ อัน นี้ ถ้า จะ ต้อง ทำการ
ซ่อมแซม หรือ แก้ไข ความ ขัดข้อง ให้ กรมการ อำเภอยุ่ เรียก ราษฎร
ช่วย กัน ทำ อย่างว่า มา แล้ว

มาตรา ๑๑๙ กรมการ อำเภอก็ ต้อง ตรวจตรา รักษาป่าไม้ ซึ่ง รัฐบาล
หวงห้าม ตาม ข้อ บัญชี การ ป่าไม้

มาตรา ๑๒๐ ที่วาง ซึ่ง รัฐบาล อนุญาต ให้ ราษฎร ทำการ ขุด
เป็น หน้าที่ ของ กรมการ อำเภอก็ จะ ต้อง ตรวจตรา จัดการ บังคับ การ เก็บของ
ในระหว่าง ราษฎร ที่ ไป ตั้ง ทำการ เพาะปลูก ก่อน ได้ รับ โฉนด

มาตรา ๑๒๑ ที่น้ำ อัน เป็น ที่ รักษา พันธุ์สัตว์น้ำ เป็น หน้าที่ ของ
กรมการ อำเภอก็ จะ ตรวจตรา รักษา บังคับ กัน มิ ให้ พืช พันธุ์ สัตว์น้ำ สูญ ไป

มาตรา ๑๒๒ ที่อื่นเป็นสาธารณประโยชน์ คือ ที่เลี้ยงปลัดสัตว์
ที่จัดไว้สำหรับราษฎรไปรวมเลี้ยงด้วยกัน เป็นคน ตลอดจนถนนหนทาง
แต่คืออย่างอื่น ซึ่งเป็นของกลางให้ราษฎรใช้ได้ด้วยกัน เป็นหน้าที่ของ
กรมการอำเภอจะต้องคอยตรวจตรารักษาอย่าให้ผู้ใดเบียดเบียน เขาไปเป็น
อาณัติประโยชน์แต่เฉพาะตัว

มาตรา ๑๒๓ ที่วัด หรือกุศลสถานอย่างอื่น ซึ่งเป็นของกลาง
สำหรับมหาชน ก็ให้อยู่ในหน้าที่กรมการอำเภอจะต้องคอยตรวจตรา
อุดหนุน ผู้ปกครองรักษาอย่าให้ผู้ใดเบียดเบียนที่อื่นนั้น

ม. บำรุง การ ศึกษา

มาตรา ๑๒๔ กรมการอำเภอต้องไปศึกษาด้วยกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
และผู้อุปการะ การศึกษาในท้องที่ มีพระภิกษุสงฆ์เป็นต้น ช่วยกัน
แนะนำและจัดให้มีสถานที่เล่าเรียนให้พอแก่เด็กในอำเภอนั้น

มาตรา ๑๒๕ กรมการอำเภอต้องตรวจตราไปศึกษาด้วยกำนัน
ผู้ใหญ่บ้าน และผู้อุปการะ การศึกษาในท้องที่ จัดบำรุง การสั่งสอนอย่า
ให้เสื่อมทราม

มาตรา ๑๒๖ กรมการอำเภอต้องคอยชี้แจงตักเตือนแก่กำนัน ผู้ใหญ่
บ้าน บิณฑบาต และผู้ปกครองเด็กให้ส่งบุตรหลานไปเล่าเรียน

ง. การเก็บภาษีอากร

มาตรา ๑๒๗ บรรดาภาษีอากร ซึ่งมีได้มีกฎหมายหรือข้อบังคับให้พนักงานอื่นเก็บแล้ว เป็นหน้าที่ของ กรมการ อำเภอที่จะจัดการเก็บใน อำเภอ นั้น

มาตรา ๑๒๘ ในการเก็บภาษีอากร กรมการ อำเภอต้องคอยตรวจตราเวลาเกิด อุบัติเหตุ หรือ เป็น เวลาราชการ อดัดขัด ขัดสน เมื่อถึงกำหนดที่จะเก็บภาษีอากร นั้น ๆ ให้รู้แต่ รายงาน พร้อมทั้ง ความเห็น ที่ควร จะจัดการ ผ่อนผัน อย่างไร ให้ผู้ว่าราชการ เมือง ทราบ

มาตรา ๑๒๙ เงิน หดวงที่เก็บภาษีอากรได้ก็ดี หรือที่ได้จากประเภทอื่น ก็ดี ซึ่ง จะ ต้อง นำส่ง พระคลัง เป็น หน้าที่ ของ กรมการ อำเภอที่จะ รักษา แด นำส่ง ถึง พระคลัง

จ. หน้าที่เบ็ดเสร็จ

มาตรา ๑๓๐ ใน หน้าที่ ของ กรมการ อำเภอที่จะจัดการ ทั้งปวง ใน อำเภอให้เรียบร้อย นั้น ถ้าหากว่า กรมการ อำเภอเห็น วิธีการงาน อย่างไร ยังบกพร่อง ให้รายงานชี้แจง ความเห็น ต่อผู้ว่าราชการ เมือง ขอ อนุญาต แก่ ไซ ตามที่คิดเห็น ว่า เป็น อย่างไร

มาตรา ๑๓๑ กรมการ อำเภอมีหน้าที่ จะ ต้อง ช่วยราชการ ของ อำเภออื่นที่ใกล้เคียง แม้ต่าง เมือง กัน แต่ใน การ ที่ช่วย นี้ไม่ จำ จะ ต้อง รออน

อำเภอ นั้น ขอให้ช่วย ถ้ารู้เหตุการณ์ซึ่ง เห็น ว่าคน ควร จะ ช่วยเหลือ
 จึง จะ เป็น ประโยชน์ แก่ ราชการ ต้อง ช่วยเหลือ ที่เดียว

มาตรา ๑๓๒ นำที่ของ กรมการ อำเภอ นอกจาก ที่ ก่อไว้ ใน พระ
 ราชบัญญัติ ลักษณะ ปกครอง ท้อง ที่นี้ ยี่ ต้อง ทำตาม ความ ซึ่ง กำหนด
 ไว้ ใน พระ ราชกำหนด กฎหมาย อย่าง อื่น ๆ อัน กำหนด ไว้ ว่า เป็น นำที่
 ของ กรมการ อำเภอ แม้ พระ ราชกำหนด กฎหมาย ใด มิ ได้ ระบุ ไว้ ใน
 พระ ราชกำหนด กฎหมาย นั้น ๆ ว่า เป็น นำที่ ของ ผู้ใด ก็ ให้ พึง เข้าใจ ว่า
 เป็น นำที่ ของ กรมการ อำเภอ ที่ จะ รักษาการ ให้ เป็น ไป ตาม พระ ราชบัญญัติ นั้น ๆ

ประกาศ มา ณ วันที่ ๔ กรกฎาคม พระพุทธศักราช ๒๔๕๗
 เป็น วันที่ ๑๓๓๒ ใน รัชกาล บัณฑิต

ถ่ายจากหนังสือราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๓๑ วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๔๕๗

ผนวก ๒



พระราชบัญญัติ
การเปรียบเทียบคดีอาญา
พุทธศักราช ๒๔๘๑

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล
คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
(ตามประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎร
ลงวันที่ ๔ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๘๐)
อาทิตยทิพอรภา
พล. อ. เจ้าพระยาพิชเชนทรโยธิน
ตราไว้ณวันที่ ๓๑ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๘๑
เป็นปีที่ ๕ ในรัชกาลปัจจุบัน

โดยที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติว่า สมควรปรับปรุง
กฎหมายในเรื่องการเปรียบเทียบคดีอาญาให้เหมาะสมแก่
กาลสมัย

จึงมีพระบรมราชโองการให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดย
คำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า “พระราชบัญญัติ
การเปรียบเทียบคดีอาญา พุทธศักราช ๒๔๘๑”

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน
พุทธศักราช ๒๔๘๒ เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกมาตรา ๑๐๕ แห่งพระราชบัญญัติ
ลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช ๒๔๕๗ และพระราช
บัญญัติให้ตำรวจภูธรมีอำนาจเปรียบเทียบคดีอาญา พุทธ
ศักราช ๒๔๘๐

มาตรา ๔ ในคดีลหุโทษ หรือคดีที่มีโทษปรับสถานเดียว
อย่างสูงไม่เกินสองร้อยบาท ให้พนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจ
ทำการสอบสวนคดีนั้น มีอำนาจเปรียบเทียบได้ตามความใน
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓๘

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีหน้าที่
รักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
พิบูลสงคราม
นายกรัฐมนตรี

ถ่ายจากหนังสือราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๖ วันที่ ๑ เมษายน ๒๔๘๒

พระราชบัญญัติ

การเปรียบเทียบคดีอาญา (ฉบับที่ ๒)

พ.ร.บ. ๒๕๕๕

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๕

เป็นปีที่ ๑๑ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการเปรียบเทียบคดีอาญา

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร กังค่อมไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติการเปรียบเทียบคดีอาญา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕"

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติการเปรียบเทียบคดีอาญา พุทธศักราช ๒๔๘๑ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"มาตรา ๔ ในคดีความผิดที่เป็นลหุโทษ หรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษ หรือคดีที่มีโทษปรับสถานเดียวอย่างสูงไม่เกินสองพันบาท ให้พนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจทำการสอบสวนคดีนั้น มีอำนาจเปรียบเทียบได้ ตามความในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓๔"

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ป. พิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรี

(๓๓ ร.จ. ๑๖๕๔ ตอนที่ ๑๐๓ ลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๔๘๘)

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่ถ้าบทบัญญัติความผิดคดีอาญาที่จะเปรียบเทียบได้ ตามพระราชบัญญัติการเปรียบเทียบคดีอาญา พ.ศ. ๒๔๘๑ ยังอยู่ สมควรที่จะได้แก้ไขให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจเปรียบเทียบได้มากขึ้น เพื่อประโยชน์แก่ราษฎรที่ต้องหาคดีอาญา ในอันที่จะไม่ต้องถูกฟ้องร้องยังโรงศาล

ผนวก ๓



พระราชบัญญัติ
 ลักสนะปกครองท้องถิ่น (ฉบับที่ 2)
 พุทธศักราช 2486

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล
 คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
 (ตามประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎร
 ลงวันที่ 4 สิงหาคม พุทธศักราช 2480
 และวันที่ 16 ธันวาคม พุทธศักราช 2484)
 อาทิกย์พิพตภา
 ปรีดี พนมยงค์
 คราวนี้ ณ วันที่ 26 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2486
 แห่งปีที่ 10 ในรัชกาลปัจจุบัน

โดยที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติว่า สมควรมแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 เพื่อให้เหมาะสมแก่สถานการณ์และความเจริญของบ้านเมือง

จึงมีพระบรมราชโองการให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร ดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า “พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2486”

มาตรา 2 ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา 3 ให้ยกเลิกข้อความตอน 2 ของหมวดที่ 3 และยกเลิกความในมาตรา 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, และ 18 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

• “ ตอน 2

การแต่งตั้งผู้ไต่บ้าน ผู้ช่วยผู้ไต่บ้าน

การออกจากตำแหน่งของผู้ไต่บ้าน และผู้ช่วยผู้ไต่บ้าน

“ มาตรา 9 ในหมู่บ้านหนึ่ง ให้มีผู้ไต่บ้านคนหนึ่ง และมีผู้ช่วยผู้ไต่บ้าน สุดแต่จะอำเภอจะเห็นสมควร แต่ต้องไม่น้อยกว่าหมู่บ้านละสองคน

ผู้ไต่บ้านจะได้รับเงินเดือน แต่มิใช่จากเงินงบประมาณ ประเภทเงินเดือน ”

“ มาตรา 10 ผู้ไต่บ้าน มีอำนาจหน้าที่ปกครองบังคับราษฎรที่อยู่ในเขตหมู่บ้าน ”

“ มาตรา 11 ให้คณะกรรมการอำเภอตั้งกัมการไม่น้อยกว่าสามนาย โดยนายอำเภอเป็นประธาน มีหน้าที่สอบสวนคัดเลือกราษฎรซึ่งมีคุณสมบัติดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 12 เป็นผู้ไต่บ้าน ”

“ มาตรา 12 ผู้มีสิทธิจะได้รับการคัดเลือกเป็นผู้ไต่บ้านต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- (1) เป็นชายมีสัญชาติไทย
- (2) เป็นหรือเคยเป็นทนาย หรือตำหรวด

ถ้าในท้องที่ใดไม่อาดเลือกผู้ที่เป็น หรือเคยเป็นทหาน
หรือตำหรวดได้ ก็ให้เลือกบุคคลอื่นซึ่งมิใช่เป็นคนไข้หรือ
ถูกจ้าง

(๓) บันลุนิติภาวะแล้ว และมีอายุไม่เกินหกสิบปีบริบูรณ์

(๔) มีภูมิลำเนา หรือถิ่นที่อยู่เป็นประจำในหมู่บ้านนั้น
มาแล้วไม่น้อยกว่าหกเดือน เว้นแต่ผู้ที่เป็นทหานหรือตำหรวด

(๕) เป็นผู้เลื่อมใส ในการปกครองระบอบรัถธรรมนูญ
ด้วยศรัทธาบริสุทธิ์ใจ

(๖) ไม่เป็นภิกษุสามเณร นักพรต หรือนักบวช

(๗) ไม่เป็นผู้มีกายทพลภาพ หรือไร้ความสามารถ หรือ
จิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือติดยาเสพติดให้โทษ หรือ
ไม่เป็นโรคตามที่รัฐมนตรีผู้รักษาสถาการ ตามพระราชบัญญัติ
กำหนด

(๘) ไม่เป็นข้าราชการประจำการ หรือพนักงาน
เทศบาล หรือครูประชาบาล หรือสารวัดศึกษา เว้นแต่
ผู้ที่เป็นทหานหรือตำหรวด

(๙) ไม่เป็นผู้บกพร่องในสติสัมปชัญญะ

(10) ไม่เป็นผู้เคยถูกล่าออกหรือปลดออกจากราชการ
ถานทุจริตต่อหน้าข้าราชการ หรือต้องรับอาญาจำคุกโดยคำ
พิพากษาโทษจำคุก เพราะกระทำความผิดฐานใช้อำนาจและ
ตำแหน่งหน้าที่ในทางทุจริต ถานปล้นทรัพย์ ชิงทรัพย์ หรือ
ลักทรัพย์ โดยยังไม่พ้นกำหนดเวลาสามปี นับแต่วันถูกล่า
ออก ปลดออก หรือพ้นโทษ

(11) มีความรู้หนังสือไทยอ่านออกเขียนได้”

“ มาตรา 13 เมื่อคนระกัมการได้สอบสวนคัดเลือกผู้ใด
จะให้เป็นผู้ไหย่บ้านแล้ว ให้คนระกัมการอำเภอรายงานไป
ยังข้าหลวงประจำจังหวัด เมื่อข้าหลวงประจำจังหวัดพิจารณา
เห็นสมควรก็ให้ออกหมายแต่งตั้งผู้นั้นเป็นผู้ไหย่บ้าน ”

“ มาตรา 14 ผู้ไหย่บ้านต้องออกจากตำแหน่งด้วยเหตุใด
เหตุหนึ่งดังต่อไปนี้

- (1) ขาดคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่ง ตามที่บัญญัติไว้ใน
มาตรา 12
- (2) ตาย
- (3) ได้รับอนุญาตให้ลาออก
- (4) ขุนหมั้นบ้านที่ปกครอง

(5) ไปเสียจากหมู่บ้านที่ตนปกครองเกินกว่าสามเดือน

(6) ต้องรับอาญาจำคุกโดยคำพิพากษาโทษจำคุก เว้นแต่ความผิดในลักษณะฐานละหุโทษ หรือความผิดอันได้กระทำโดยประมาท

(7) ต้องถูกปลด หรือไล่ออกจากตำแหน่ง

(8) ข้ำหลวงประจำจังหวัดสั่งให้ออกจากตำแหน่ง เพราะพิจารณาเห็นว่าบกพร่องในทางความประพฤติ หรือความสามารถไม่พอกับตำแหน่ง ”

“ มาตรา 15 ให้ผู้ใหญ่บ้านและกำนันท้องถิ่นร่วมกันพิจารณาคัดเลือกราษฎรซึ่งมีคุณสมบัติ ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 16 เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ”

“ มาตรา 16 ผู้มีสิทธิจะได้รับคัดเลือกเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านต้องมีคุณสมบัติดังบัญญัติไว้ใน มาตรา 12 เว้นแต่ข้อ 2 ข้อ 8 และเป็นหญิงก็ได้ ”

“ มาตรา 17 เมื่อผู้ใหญ่บ้านและกำนันพิจารณาคัดเลือกผู้ใดจะให้เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านแล้ว ให้กำนันรายงานไปยังนายอำเภอ เมื่อนายอำเภอสอบสวนพิจารณาเห็นสมควรก็ให้ออกหมายแต่งตั้งผู้นั้นเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ”

“ มาตรา 18 ผู้ช่วยผู้ไต่สวนให้หยุดในตำแหน่งได้คราวละสองปี ถ้าตำแหน่งผู้ช่วยผู้ไต่สวนว่างเพราะเหตุอื่นนอกจากถึงคราวออกตามวาระ ให้ผู้ไต่สวนระดับชั้นที่อาวุโมาดเลือกผู้ช่วยผู้ไต่สวนชั้นแทนให้เต็มตำแหน่งที่ว่างหยุด แต่ผู้ช่วยผู้ไต่สวนที่เข้ามาแทนนั้น ให้หยุดในตำแหน่งได้เพียงเท่ากำหนดเวลาของผู้ซึ่งตนแทน

เหตุที่ผู้ช่วยผู้ไต่สวนจะต้องออกจากตำแหน่งนอกจากความกำหนดวาระแล้ว จะต้องออกเพราะเหตุเช่นเดียวกับเหตุที่ผู้ไต่สวนจะต้องออกจากตำแหน่งโดยอนุโลม ”

มาตรา 4 ให้ยกเลิกความในมาตรา 19 ข้อ 2 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ ข้อ 2 ถ้าผู้ไต่สวนหมู่ใดว่างลง ให้คัดเลือกผู้ไต่สวนชั้นใหม่ภายในกำหนดสิบห้าวัน นับแต่วันที่ได้ทราบการว่างนั้น การคัดเลือกให้นำความในมาตรา 11 มาใช้บังคับโดยอนุโลม ”

มาตรา 5 ให้ยกเลิกความในมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ มาตรา 21 ถ้าผู้ไต่ถามคนใดจะทำการในหน้าที่ไม่ได้
 ในครั้งหนึ่งคราวหนึ่ง ให้มอบหน้าที่ให้แก่ผู้ช่วยผู้ไต่ถามคน
 ใดคนหนึ่งเป็นผู้รักษาการแทนจนกว่าผู้ไต่ถามนั้นจะกลับมา
 และรายงานให้กำนันทราบ ถ้าการไปนั้นเกินกว่าสิบห้าวัน
 ให้กำนันรายงานให้นายอำเภอทราบด้วย ”

มาตรา 6 ให้เพิ่มความต่อไปนี้อยู่ในมาตรา 27 แห่ง
 พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457

“ ข้อ 9 ควบคุมดูแลลูกบ้านให้ปฏิบัติหน้าที่ซึ่งจะต้อง
 พึงกระทำตามกตทมาขหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ

ข้อ 10 ฝึกหัดอบรมให้คนไทยรู้จักหน้าที่และกระทำกรใน
 เวลารบ

ข้อ 11 ทำการอบรมสั่งสอน หรือชี้แจงข้อราชการแก่
 ราษฎร ในการนี้ให้เรียกราษฎรมาประชุมได้ตามครั้งคราวที่
 สมควน

ข้อ 12 บำรุงและส่งเสริมการอาชีพของราษฎรในทาง
 กสิกรรม พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม

ข้อ 13 ตรวจตราและรักษาประโยชน์ในการอาชีพของ
 ราษฎร

ข้อ 14 สั่งให้ราษฎรช่วยเหลือในการสาธารณประโยชน์
เพื่อบำบัดบดบังภัยอันตรายซึ่งมีมาเช่น สาธารณะโดยฉุกเฉิน
และให้ทำการช่วยเหลือบันเทาทุกข์ราษฎรผู้ประสบสาธารณภัย

ข้อ 15 จัดการป้องกันโรคติดต่อหรือโรคระบาดซึ่งเกิด
ขึ้น หรือจะเกิดขึ้นในหมู่บ้าน เพื่อมิให้ติดต่อลุกลามมากไป

ข้อ 16 จัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและต้องด้วย
สุขลักษณะ

ข้อ 17 จัดให้มีการประชุมกรรมการหมู่บ้าน

ข้อ 18 ปฏิบัติการตามคำสั่งของกำนัน หรือทางราชการ
และรายงานเหตุการณ์ซึ่งเกิดขึ้นในหมู่บ้านให้กำนันทราบ เพื่อ
ให้กำนันรายงานต่อคณะกรรมการอำเภอ

ข้อ 19 ละทำตนให้เป็นตัวอย่างแก่ราษฎรตามที่ทาง
ราชการได้แนะนำ "

มาตรา 7 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 28 ทวิ และ
28 ตรี แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธ
ศักราช 2457

" มาตรา 28 ทวิ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่

ก. ช่วยเหลือผู้ไต่ถามปฏิบัติกิจการตามอำนาจหน้าที่
ของผู้ไต่ถาม หากได้รับมอบหมายจากผู้ไต่ถามให้กระทำ
ข. เสนอข้อแนะนำ และให้คำปรึกษาต่อผู้ไต่ถามใน
กิจการที่ผู้ไต่ถาม มีอำนาจหน้าที่”

“มาตรา 23 ตรี ผู้ไต่ถามและผู้ช่วยผู้ไต่ถามรวมกัน
ให้มีสถานะเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อร่วมปรึกษากิจการที่จะ
ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของผู้ไต่ถาม ให้ผู้ไต่ถามเป็น
ประธานโดยตำแหน่ง ในการประชุมกรรมการหมู่บ้านต้องมี
ผู้มาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งจำนวน จึงจะเป็นองค์ประชุม
การชี้ขาดข้อพิพาท ของคณะกรรมการหมู่บ้าน ให้ถือเอา
เสียงข้างมากเป็นประมาณ ถ้ามีเสียงเท่ากัน ให้ผู้เป็นประธาน
ออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด”

มาตรา 8 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 29 ทวิ และ 29 ตรี
แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457

“มาตรา 29 ทวิ ในตำบลหนึ่งให้มีกำนันคนหนึ่ง มี
อำนาจหน้าที่ปกครองราษฎรที่อยู่ในเขตตำบลนั้น และให้
มีคณะกรรมการตำบลมีหน้าที่เสนอข้อแนะนำ และให้คำปรึกษา
ต่อกำนัน

กำนันจะได้รับเงินเดือน แต่มีใช้จกเงินงบประมาณ
ประเภทเงินเดือน

คณะกรรมการตำบลประกอบด้วยกำนันซึ่งที่ แพทย์ประจำ
ตำบลและครูประจำตำบลในตำบลนั้นหนึ่งคน กับราษฎรผู้ซึ่ง
คุณวุฒิในตำบลนั้น ซึ่งนายอำเภอเป็นผู้คัดเลือก และ
ข้าหลวงประจำจังหวัดเป็นผู้แต่งตั้ง มีจำนวนตามที่นายอำเภอ
จะเห็นสมควร แต่ตำบลหนึ่งต้องมีน้อยกว่าสองคน กรรมการ
ซึ่งเป็นครูประจำตำบล และกรรมการที่คัดเลือกจากราษฎรนั้น ให้
หยุดในตำแหน่งสองปี ถ้าตำแหน่งว่างลงเพราะเหตุอื่นนอก
จากถึงคราวออกตามวาระ ให้นายอำเภอคัดเลือกเพื่อให้
ข้าหลวงประจำจังหวัดแต่งตั้งผู้แทนขึ้นให้เต็มตำแหน่งที่ว่าง
แต่ผู้แทนนั้นให้หยุดในตำแหน่งได้เพียงเท่า กำหนดเวลาของ
ผู้ทดแทน

ผู้ที่จะเป็นกรรมการตำบลนอกจากกำนันและแพทย์ประจำ
ตำบล ต้องมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับผู้มีสิทธิที่จะได้รับคัดเลือก
เลือกเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และเหตุที่ครูประจำตำบลและ
ราษฎรผู้ซึ่งคุณวุฒิซึ่งเป็นกรรมการตำบลจะต้องออกจากตำแหน่ง
นอกจากลุล่วงตามกำหนดวาระแล้ว จะต้องออกเพราะเหตุ

เช่นเดียวกับเหตุที่ผู้ไต่สวนจะต้องออกจากตำแหน่งโดย
อนาจาร

มาตรา ๒๖ ตรี ในการประชุมคณะกรรมการตำบล ต้อง
มีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่าครึ่งจึงจะเป็นองค์ประชุม ให้
กำหนดเป็นประธานโดยตำแหน่ง การชี้ขาดข้อปรักษาให้ถือ
เสียงข้างมากเป็นประมาณ ถ้ามีเสียงเท่ากัน ให้ผู้เป็นประธาน
ออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

คณะกรรมการตำบลจะเรียกผู้ไต่สวนให้มาชี้แจงแสดง
ความเห็นในที่ประชุมก็ได้”

มาตรา ๑๖ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติ
ลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช ๒๔๕๗ และให้ใช้ความ
ต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๓๐ ให้คณะกรรมการอำเภอตั้งคณะกรรมการไม่น้อย
กว่าสามนาย โดยนโยมอำเภอเป็นประธานมีหน้าที่สอบสวน
คดีต่อผู้ไต่สวนในตำบลนั้น เพื่อเป็นกำหนดคนหนึ่ง เมื่อ
คณะกรรมการสอบสวนคดี ต่อผู้ใดจะให้เป็น กำหนดแล้ว ให้
คณะกรรมการอำเภอรายงานไปยังข้าหลวงประจำจังหวัด เมื่อ

ข้าหลวงประจำจังหวัดพิจารณาเห็นสมควรก็ให้ออกหมายแต่งตั้งให้ผู้นั้นเป็นกำนัน”

มาตรา 10 ให้ยกเลิกความในมาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา 31 กำนันต้องออกจากตำแหน่งด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (1) เมื่อต้องออกจากผู้ใหญ่บ้าน
- (2) ได้รับความอนุญาตให้ลาออก
- (3) ยุบตำบลที่ปกครอง
- (4) เมื่อข้าหลวงประจำจังหวัดสั่งให้ออกจากตำแหน่งเพราะพิจารณาเห็นว่าบกพร่องในทางความประพฤติ หรือความสามารถไม่พอแก่ตำแหน่ง
- (5) ต้องถูกปลดหรือไล่ออกจากตำแหน่ง

การออกจากตำแหน่งกำนันนั้นให้ออกจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านด้วย เว้นแต่การออกตาม (2) (3) และ (4) ไม่ต้องออกจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน”

มาตรา 11 ให้ยกเลิกความใน มาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา 32 ถ้าตำแหน่งกำนันว่างลง ให้คัดเลือกกำนันขึ้นใหม่ภายในกำหนดสัปดาห์วัน นับแต่วันที่ได้ทราบการว่างนั้น การคัดเลือกให้นำความในมาตรา 30 มาใช้บังคับโดยอนุโลม ”

มาตรา 12 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 34 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457

“มาตรา 34 ทวิ นอกจากอำนาจหน้าที่ที่กล่าวโดยฉพาะให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกำนัน ให้กำนันมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ใหญ่บ้านด้วย ”

มาตรา 13 ให้ยกเลิกความใน มาตรา 46 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา 46 การแต่งตั้งแพทย์ประจำตำบล ให้ข้าหลวงประจำจังหวัดแต่งตั้งจากบุคคลผู้มีสัญชาติไทย และต้องแต่งตั้งจากผู้ที่มีถิ่นที่อยู่ในตำบลนั้น เว้นแต่ผู้ที่เป้นแพทย์

ประจำตำบลที่ใกล้เคียงกันอยู่แล้ว และยอมจะทำการรวม
เป็นสองตำบล ถ้าข้าหลวงประจำจังหวัด เห็นสมควรก็
แต่งตั้งได้

มาตรา 14 ให้ยกเลิกข้อความตอน 5 ของหมวดที่ 4
และความในมาตรา 51 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครอง
ท้องที่ พุทธศักราช 2457 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ตอน 5

การประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กำนันตำบล กำนันหมู่บ้าน
แพทยประจำตำบล และวินัยของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
แพทยประจำตำบล

มาตรา 51 ให้กำนัน เรียกผู้ใหญ่บ้านและแพทยประจำ
ตำบลมาประชุมเพื่อปรึกษาหารือการที่จะรักษาหน้าที่ในตำบล
ให้เรียบร้อย ไม่น้อยกว่าเดือนละหนึ่งครั้ง

ให้ผู้ใหญ่บ้าน เรียกประชุม คณะกำนันหมู่บ้าน ตามครั้ง
คราวที่เห็นสมควร หรือเมื่อกำนันมีจำนวน ไม่น้อยกว่ากึ่ง
ร้อยขอให้มีการประชุม แต่เมื่อรวมกันหนึ่งจะต้องมีการประชุม
ไม่น้อยกว่าหกครั้ง

ให้กำหนดเรียกประชุม คณะกรรมการ ตำบล ไม่น้อยกว่าเดือน
ละหนึ่งครั้ง ”

มาตรา 15 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 61 ทวิ แห่ง
พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457

“มาตรา 61 ทวิ กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน และแพทย์ประจำตำบล
ต้องรักษาวินัยโดยเคร่งครัดหุ้เสมอ ผู้ใดฝ่าฝืนให้ถือว่า
ผู้นั้นกะทำผิดต้องได้รับโทษ

วินัย และโทษผิดวินัยให้ใช้กตหมายว่าด้วยระเบียบ
ข้าราชการพลเรือนโดยอนุโลม

อำนาจการลงโทษ กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน และแพทย์ประจำ
ตำบลให้เป็นไปดังนี้

- (1) กำหนดมีอำนาจลงโทษภาคทัณฑ์ผู้ใหญ่บ้าน
- (2) นายอำเภอมีอำนาจลงโทษกำหนด ผู้ใหญ่บ้าน และ
แพทย์ประจำตำบลดังนี้
 - (ก) ลดอันดับเงินเดือนไม่เกินหนึ่งอันดับ
 - (ข) ตัดเงินเดือน โดยเทียบในถานะเป็นผู้บังคับบัญชา
ชั้นหัวหน้าแผนกกับผู้กะทำผิดชั้นเสมียนพนักงาน ตามที่
กำหนดไว้ในกตหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน

(ค) ลงโทษภาคทัณฑ์

เมื่อกำนันผู้ไต่ข้อบ้านคนใดถูฟ้องในคดีอาญา เว้นแต่คดีความผิดในลักษณะฐานลหุโทษ หรือความผิดอันได้กระทำโดยประมาท หรือมีกรณีที่ต้องหาว่าทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง ถูกสอบสวนเพื่อไล่ออกหรือปลดออก ถ้านายอำเภอเห็นว่า จะคงให้ข้อยู่ในตำแหน่งจะเป็นการเสียหายแก่ราชการจะสั่งให้พักหน้าที่ก็ได้ แล้วรายงานให้ข้าหลวงประจำจังหวัดทราบ การสั่งให้กลับเข้ารับหน้าที่ตลอดถึงการวินิจฉัยว่าจะควนจ่ายเงินเดือนระหว่างพักให้เพียงใดหรือไม่ ให้ข้าหลวงประจำจังหวัดเป็นผู้พิจารณาสั่ง อนุโลมตามกตหมยว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน

(3) ข้าหลวงประจำจังหวัดมีอำนาจลงโทษกำนันผู้ไต่ข้อบ้านและแพทย์ประจำตำบลในทุสถาน ในกรณีการลดอันดับและตัดเงินเดือน ให้เทียบข้าหลวงประจำจังหวัดในถานะเป็นผู้บังคับบัญชาชั้นหัวหน้ากอง และกำนันผู้ไต่ข้อบ้านแพทย์ประจำตำบล เป็นชั้นเสมียน พนักงาน ตามที่กำหนดไว้ในกตหมยว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน

โดยเฉพาะโทษปลด หรือไล่ออก ถ้ากำนันผู้ไต่ข้อบ้านและแพทย์ประจำตำบล ผู้ถูกลงโทษเห็นว่าคนไม่ได้รับความเป็นข้ม ก็มีสิทธิร้องทุกข์ต่อกระทรวงมหาดไทย

การร้องทุกข์ให้ทำคำร้องลงลายมือชื่อยื่นต่อนายอำเภอ
 พายในกำหนดสิบห้าวัน นับแต่วันได้ทราบคำสั่งการลงโทษ
 เพื่อนายอำเภอจักได้เสนอต่อไปยังข้าหลวงประจำจังหวัดและ
 กะชวงมหาดไทยตามลำดับ พายในกำหนดสิบห้าวัน นับ
 แต่วันได้รับคำร้องทุกข์ พร้อมด้วยคำชี้แจง ถ้าจะพึงมี ให้
 กะชวงมหาดไทยมีอำนาจสั่งให้ยกคำร้องทุกข์หรือเพิกถอน
 คำสั่งการลงโทษหรือลดโทษ ”

มาตรา 16 ให้ยกเลิกความในมาตรา 69 แห่งพระราช
 บัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 และให้ใช้
 ความต่อไปนี้แทน

“ มาตรา 69 ในอำเภอหนึ่ง นอกจากมีกรรมการอำเภอ
 ให้มีตำแหน่งเสมียนพนักงานอยู่ในบังคับบัญชากรรมการอำเภอ
 อีกมากน้อยตามสมควรแก่ราชการ กับมีปลัดอำเภอประจำ
 ตำบลซึ่งมีอำนาจบังคับบัญชาเหนือกำนันผู้ใหญ่บ้านและแพทย์
 ประจำตำบลในตำบลนั้น

ปลัดอำเภอประจำตำบลมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับ
 กรรมการอำเภอ ซึ่งมีอยู่ตามกคหมายว่าด้วยลักษณะปกครอง
 ท้องที่ แต่รับผิดชอบในกิจการเฉพาะตำบลที่ตนมีหน้าที่
 ประจำอยู่ ”

มาตรา 17 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวัค 2 ของมาตรา 83 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457

นอกจากอำนาจหน้าที่ที่กล่าวโดยเฉพาะให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมการอำเภอ ให้กรมการอำเภอมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับกำนันผู้ใหญ่บ้านด้วย

บทเฉพาะกาล

มาตรา 18 กำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีอายุไม่เกินหกสิบปีซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันใช้พระราชบัญญัตินี้ให้คงอยู่ในตำแหน่งต่อไป แต่ถ้าข้าหลวงประจำจังหวัดเห็นว่าผู้ใดไม่สามารถที่จะบริหารราชการได้ ตามอำนาจหน้าที่ในพระราชบัญญัตินี้ก็ให้ข้าหลวงประจำจังหวัดสั่งให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่ง

มาตรา 19 ให้รัถมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาสถาตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ป. พิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรี

ถ่ายจากหนังสือราชกิจจานุเบกษา เล่ม 60 ตอนที่ ๓4

9 มีนาคม 2486

ผนวก ๔



พระราชบัญญัติ
ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๓)

พ.ศ. ๒๔๙๕

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
รังสิต กรมราชทัณฑ์นาทนเรนทร
พระยามานวราชเสวี
ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๕
เป็นปีที่ ๑ ในรัชกาลปัจจุบัน

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขกฎหมายว่าด้วย ลักษณะ
ปกครองท้องที่เสียใหม่

พระมหากษัตริย์โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา
จึงมีพระบรมราชโองการให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ ดัง
ต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติ
ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๔๘๕”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัด
จากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔,
๑๕ และ ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่
พุทธศักราช ๒๔๕๗ ซึ่งได้แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติ
ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๘๖
และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๑ ให้กรรมการอำเภอประชุมราษฎรซึ่งมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้เลือกรายการ ผู้มีคุณสมบัติที่บัญญัติไว้ใน
มาตรา ๑๒ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

- (๑) มีสัญชาติไทยและบรรลุนิติภาวะแล้ว
- (๒) ไม่เป็นภิกษุสามเณร นักพรตหรือนักบวช
- (๓) ไม่เป็นคนวิกลจริตหรือจิตตั่นเพื่อน ไม่สมประกอบ

(๔) มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นประจำในหมู่บ้านนั้น มาแล้วไม่น้อยกว่าสามเดือน

มาตรา ๑๒ ผู้ที่จะได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน ต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- (๑) เป็นชายเจ้าบ้านมีสัญชาติไทย
- (๒) บรรลุนิติภาวะแล้ว และมีอายุไม่เกินหกสิบปีบริบูรณ์

(๓) มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นประจำในหมู่บ้านนั้น มาแล้วไม่น้อยกว่าหกเดือน

(๔) เป็นผู้เลื่อมใสในการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ

- (๕) ไม่เป็นภิกษุสามเณร นักพรตหรือนักบวช

(๖) ไม่เป็นผู้ร่างกายทุพพลภาพหรือวิกลจริต หรือมีจิตต์พินเพื่อนไม่สมประกอบ หรือติดยาเสพติดให้โทษ หรือไม่เป็นโรคตามที่รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้กำหนด

(๗) ไม่เป็นข้าราชการประจำการ หรือพนักงานเทศบาล หรือครูประจำโรงเรียนหรือสภารัตนศึกษา

(๘) ไม่เป็นผู้มีชื่อเสียงในทางทุจริต หรือเสื่อมเสียในทางศีลธรรม

(๙) ไม่เป็นผู้เคยถูกไล่ออกหรือปลดออกฐานทุจริตต่อหน้าที่ราชการ เทศบาล หรือประจำบาล หรือต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาโทษจำคุก เว้นแต่คดีหุโทษหรือคดีความผิดอันได้กระทำโดยประมาท และยังไม่พ้นกำหนดเวลาสามปี นับแต่วันถูกไล่ออก ปลดออกหรือพ้นโทษ

(๑๐) มีความรู้หนังสือไทยอ่านออกเขียนได้ เว้นแต่ท้องถิ่นซึ่งไม่อาจเลือกผู้มีความสมบัติดังกล่าวในข้อนี้ และกระทรวงมหาดไทยอนุญาต

มาตรา ๑๓ การเลือกนั้นให้กรรมการอำเภอเป็นประธาน
พร้อมด้วยกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านใน ตำบลนั้น อย่างน้อยหนึ่ง
คน

วิธีเลือกจะกระทำโดยลับหรือโดยเปิดเผยก็ได้

เมื่อราษฎรส่วนมากมีมาประชุมเลือกผู้ใดแล้ว ถือว่า
ผู้นั้นเป็นผู้ใหญ่บ้าน แล้วให้กรรมการอำเภอรายงานไปยัง
ข้าหลวงประจำจังหวัดเพื่อออก หนังสือสำคัญให้ไว้เป็น
หลักฐาน

ในกรณีที่ผู้รับเลือกมีคะแนนเสียงเท่ากันให้จับสลาก

มาตรา ๑๔ ผู้ใหญ่บ้านต้องออกจากตำแหน่งด้วย เหตุ
ใดเหตุหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) ขาดคุณสมบัติข้อใด ข้อหนึ่งตามที่บัญญัติไว้ใน
มาตรา ๑๒ เว้นแต่เรื่องอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ตาม (๒)
ไม่เป็นเหตุต้องออกจากตำแหน่ง

(๒) ตาย

(๓) ได้รับความอนุญาตให้ลาออก

(๔) หมู่บ้านที่ปกครองถูกยุบ

(๕) ไปเสียจากหมู่บ้านที่ตนปกครองเกินสามเดือน

(๖) ต้องรับอาญาจำคุก โดยคำพิพากษาไทย จำคุก
เว้นแต่ในความผิดฐานลหุโทษ หรือความผิดอันได้ทำขึ้น
โดยประมาท

(๗) ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านนั้นมี
จำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งจำนวนร้องขอให้ออกจากตำแหน่ง

(๘) ข้าหลวงประจำจังหวัดสั่งให้ออกจากตำแหน่ง
เมื่อได้สอบสวนเห็นว่าบกพร่องในทางความประพฤติ หรือ
ความสามารถไม่พอกับตำแหน่ง

มาตรา ๑๖ ผู้มีสิทธิจะได้รับคัดเลือกเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่
บ้าน ต้องมีคุณสมบัติดังบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๒

มาตรา ๑๗ เมื่อผู้ใดได้รับคัดเลือกเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่
บ้าน ให้กำนันรายงานไปยังกรมการอำเภอเพื่อออกหนังสือ
สำคัญให้ไว้เป็นหลักฐาน ”

มาตรา ๔ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๓๐ แห่งพระราช
บัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช ๒๔๕๗ ซึ่งได้
แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติลักษณะปก ครองท้องที่
(ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๘๖ และให้ใช้ความต่อไป
แทน

“ มาตรา ๓๐ ให้กรรมการอำเภอเป็นประธานประชุม
ผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้น เลือกผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งในตำบล
นั้นขึ้นเป็นกำนัน เมื่อผู้ใหญ่บ้านส่วนมากที่มาประชุม
เลือกผู้ใดแล้ว ถือว่าผู้นั้นเป็นกำนัน ให้กรรมการอำเภอ
รายงานไปยังข้าหลวงประจำจังหวัดเพื่อออกหนังสือสำคัญ
ให้ไว้เป็นหลักฐาน

ในกรณีที่ผู้รับเลือกมีคะแนนเสียงเท่ากันให้จับสลาก
วิธีเลือกจะกระทำโดยลับหรือเปิดเผยก็ได้ ”

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๕ กำนันผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ซึ่ง
ดำรงตำแหน่งอยู่ในวันใช้พระราชบัญญัตินี้ ให้คงอยู่ใน
ตำแหน่งต่อไป

มาตรา ๖ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษา
การตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พลเรือตรี ถ. ชำรงนาวาสวัสดิ์

นายกรัฐมนตรี

ถ่ายจากหนังสือราชกิจจานุเบกษา ตอนที่ ๘๓ เล่ม ๖๓

๓๑ ธันวาคม ๒๔๘๕

ผนวก ๕



พระราชบัญญัติ

ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๔)

พ.ศ. ๒๕๑๐

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๐

เป็นปีที่ ๒๒ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มี
พระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยลักษณะ
ปกครองท้องที่

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้
โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาร่างรัฐธรรมนูญในฐานะ
รัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๑๐”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๒) พระพุทธศักราช ๒๔๘๖ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๕ ในหมู่บ้านหนึ่งให้มีผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งและมีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองสุดแต่นายอำเภอจะเห็นสมควร แต่ต้องไม่น้อยกว่าหมู่บ้านละสองคน

ในหมู่บ้านใดผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นสมควรให้มีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบก็ให้มีได้ไม่เกินจำนวนที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

ผู้ใหญ่บ้านจะได้รับเงินเดือนแต่มิใช่จากเงินงบประมาณประเภทเงินเดือน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบจะได้รับเงินตอบแทนตามที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด”

มาตรา ๔ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ซึ่ง

แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๘๖ และให้ใช้ความต่อไปนี้เป็นแทน

“มาตรา ๑๕ ผู้ใหญ่บ้านและคำนันท์ท้องที่ร่วมกันพิจารณาคัดเลือกราษฎรซึ่งมีคุณสมบัติตามมาตรา ๑๖ เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ”

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๓ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๔๘๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้เป็นแทน

“มาตรา ๑๖ ผู้มีสิทธิจะได้รับคัดเลือกเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง หรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ ต้องมีคุณสมบัติตามมาตรา ๑๒ ยกเว้นคุณสมบัติการเป็นเจ้าบ้าน”

มาตรา ๖ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๓ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๔๘๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้เป็นแทน

“มาตรา ๑๗ เมื่อผู้ใดได้รับคัดเลือกเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ ให้

คำนับรายงานไปยังนายอำเภอเพื่อออกหนังสือสำคัญไว้เป็นหลักฐาน และให้ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง หรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบตั้งแต่วันที่นายอำเภอออกหนังสือสำคัญ”

มาตรา ๗ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๑๗ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

“มาตรา ๑๗ ทวิ ในหมู่บ้านใดมีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ ให้ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบอีกตำแหน่งหนึ่งด้วย”

มาตรา ๘ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๘๖ และให้ใช้ความต่อไปแทน

“มาตรา ๑๘ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบอยู่ในตำแหน่งคราวละห้าปี

นอกจากออกจากตำแหน่งตามวาระ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบต้องออกจากตำแหน่งเพราะขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๑๒ ยกเว้น

คุณสมบัติการเป็นเจ้าบ้าน หรือเพราะเหตุเช่นเดียวกับที่
ผู้ใหญ่บ้านต้องออกจากตำแหน่งตามมาตรา ๑๔ (๒) ถึง (๘)

ถ้าตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง ผู้ช่วยผู้ใหญ่
บ้านฝ่ายรักษาความสงบว่างลง ให้มีการคัดเลือกผู้ช่วยผู้ใหญ่
บ้านฝ่ายปกครองหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบแทน
และให้นำความในมาตรา ๑๕ มาตรา ๑๖ และมาตรา ๑๗ มาใช้
บังคับโดยอนุโลม

ผู้ซึ่งได้รับคัดเลือกตามวรรคสามอยู่ในตำแหน่งตามวาระ
ของผู้ซึ่งตนแทน”

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติ
ลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ซึ่งแก้ไข
เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๒)
พุทธศักราช ๒๔๘๖ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๑ ถ้าผู้ใหญ่บ้านคนใดจะทำการในหน้าที่ไม่ได้
ในครั้งหนึ่งคราวหนึ่งให้มอบหน้าที่ให้แก่ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่าย
ปกครองคนใดคนหนึ่งเป็นผู้รักษาการแทนจนกว่าผู้ใหญ่บ้านนั้น
จะทำการในหน้าที่ได้ และรายงานให้กำนันทราบ ถ้าการมอบ
หน้าที่นั้นเกินกว่าสิบห้าวัน ให้กำนันรายงานให้นายอำเภอทราบ
ด้วย”

มาตรา ๑๐ ให้ยกเลิกความซึ่งเป็นชื่อของตอน ๔ ในหมวด
ที่ ๓ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช
๒๔๕๗ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ตอน ๔

หน้าที่และอำนาจของผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน”

มาตรา ๑๑ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๘ ทวิ แห่งพระ
ราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ซึ่ง
แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับ
ที่ ๒) พระพุทธศักราช ๒๔๘๖ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๘ ทวิ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองมีอำนาจ
หน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) ช่วยเหลือผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติกิจการตามอำนาจหน้าที่
ของผู้ใหญ่บ้านเท่าที่ได้รับมอบหมายจากผู้ใหญ่บ้านให้กระทำ

(๒) เสนอข้อแนะนำและให้คำปรึกษาต่อผู้ใหญ่บ้านใน
กิจการที่ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบมีอำนาจหน้าที่ดังต่อ
ไปนี้

(๑) ตรวจตรารักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน

(๒) ถ้ารู้เห็นหรือทราบเหตุการณอันใดเกิดขึ้นหรือจะเกิดขึ้นในหมู่บ้านเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย ให้นำความแจ้งต่อผู้ใหญ่บ้าน

ถ้าเหตุการณ์ตามวรรคหนึ่งเกิดขึ้นหรือจะเกิดขึ้นในหมู่บ้านใกล้เคียง ให้นำความแจ้งต่อผู้ใหญ่บ้านท้องถิ่นนั้นและรายงานให้ผู้ใหญ่บ้านของตนทราบ

(๓) ถ้ามีคนจรเข้ามาในหมู่บ้านและสงสัยว่าไม่ได้มาโดยสุจริต ให้นำตัวส่งผู้ใหญ่บ้าน

(๔) เมื่อมีเหตุร้ายเกิดขึ้นในหมู่บ้าน ต้องระงับเหตุปราบปราม ติดตามจับผู้ร้ายโดยเต็มกำลัง

(๕) เมื่อตรวจพบหรือตามจับได้สิ่งของใดที่มีไว้เป็นความผิดหรือได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิด ให้รับนำส่งผู้ใหญ่บ้าน

(๖) เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้ใดได้กระทำความผิดและกำลังจะหลบหนีให้ควบคุมตัวส่งผู้ใหญ่บ้าน

(๗) ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งสั่งการโดยชอบด้วยกฎหมาย "

มาตรา ๑๒ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๘ ตรี แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๓ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๒) พระพุทธศักราช ๒๔๘๖ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ มาตรา ๒๘ ตรี ในหมู่บ้านหนึ่งให้มีคณะกรรมการหมู่บ้าน คณะหนึ่ง มีหน้าที่เสนอข้อแนะนำและให้คำปรึกษาต่อผู้ใหญ่บ้าน เกี่ยวกับกิจการที่จะปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

คณะกรรมการหมู่บ้านประกอบด้วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง เป็นกรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่ง และผู้ซึ่งราษฎรเลือกตั้งเป็นกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ มีจำนวนตามที่นายอำเภอจะเห็นสมควรแต่ต้องไม่น้อยกว่าสองคน

ในการประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน ต้องมีกรรมการหมู่บ้านมาประชุม ไม่น้อยกว่ากึ่งจำนวนจึงจะเป็นองค์ประชุม ให้ผู้ใหญ่บ้านเป็นประธาน การวินิจฉัยชี้ขาดให้ถือเสียงข้างมาก ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานออกเสียงอีกเสียงหนึ่ง เป็นเสียงชี้ขาด

กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีสัญชาติไทย และมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับผู้มีสิทธิที่จะได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน ตามมาตรา ๑๒ (๒) ถึง (๑๐)

การเลือกตั้งกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ ให้ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้เลือกโดยให้นายอำเภอเป็นประธาน พร้อมด้วยกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นอย่างน้อยหนึ่งคน

วิธีเลือกจะกระทำโดยลับหรือเปิดเผยก็ได้

เมื่อราษฎรส่วนมากที่มาประชุมเลือกผู้ใดแล้ว ให้ถือว่าผู้นั้นเป็นกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ และให้นายอำเภอออกหนังสือสำคัญให้ไว้เป็นหลักฐาน

ในกรณีผู้รับเลือกมีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้จับสลาก

กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในตำแหน่งคราวละห้าปี

นอกจากออกจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิต้องออกจากตำแหน่งเพราะเสียชีวิตสัญชาติไทยหรือขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๑๒ (๓) ถึง (๑๐) หรือเพราะเหตุเช่นเดียวกับที่ผู้ใหญ่บ้านต้องออกจากตำแหน่งตามมาตรา ๑๔ (๒) ถึง (๘)

ถ้าตำแหน่งกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิว่างลง ให้มีการเลือกตั้งขึ้นแทนให้เต็มตำแหน่งที่ว่าง และให้อยู่ในตำแหน่งตามวาระของผู้ซึ่งตนแทน

การเลือกตั้งกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้กระทำภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ตำแหน่งนั้นว่าง

ถ้าตำแหน่งว่างลงก่อนถึงกำหนดออกตามวาระไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวัน จะไม่เลือกตั้งขึ้นแทนก็ได้”

มาตรา ๑๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๒๘ จัตวา แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๓

“มาตรา ๒๘ จัตวา ในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อย ให้ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบใช้อาวุธปืนของทางราชการได้

การเก็บรักษาและการใช้อาวุธปืนให้เป็นไปตามข้อบังคับของกระทรวงมหาดไทย”

มาตรา ๑๔ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๕ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๓ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๘๖ และให้ใช้ความต่อไปนี้เป็นแทน

“มาตรา ๒๕ ทวิ ในตำบลหนึ่งให้มีกำนันคนหนึ่ง มีอำนาจหน้าที่ปกครองราษฎรที่อยู่ในเขตตำบลนั้น กำนันจะได้รับเงินเดือนแต่มีค่าใช้จ่ายจากเงินงบประมาณประเภทเงินเดือน

ในตำบลหนึ่งให้มีคณะกรรมการตำบลคณะหนึ่ง มีหน้าที่เสนอข้อแนะนำและให้คำปรึกษาต่อกำนัน เกี่ยวกับกิจการที่จะปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของกำนัน

คณะกรรมการตำบลประกอบด้วยกำนันห้องที่ ผู้ใหญ่บ้าน
 ทุกหมู่บ้านในตำบล และแพทย์ประจำตำบล เป็นกรรมการตำบล
 โดยตำแหน่ง และครูประชาบาลในตำบลหนึ่งคน กรรมการ
 หมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิหมู่บ้านละหนึ่งคน เป็นกรรมการตำบล
 ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยนายอำเภอเป็นผู้คัดเลือกแล้วรายงานไปยัง
 ผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อออกหนังสือสำคัญให้ไว้เป็นหลักฐาน
 และให้ถือว่าผู้นั้นเป็นกรรมการตำบลผู้ทรงคุณวุฒิตั้งแต่วันที่
 ผู้ว่าราชการจังหวัดออกหนังสือสำคัญ

กรรมการตำบลผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในตำแหน่งคราวละห้าปี

นอกจากออกจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการตำบลผู้
 ทรงคุณวุฒิต้องออกจากตำแหน่งเพราะพ้นจากตำแหน่งครู
 ประชาบาลหรือกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ

ถ้าตำแหน่งกรรมการตำบลผู้ทรงคุณวุฒิว่างลง ให้มีการ
 คัดเลือกขึ้นแทนให้เต็มตำแหน่งที่ว่างและให้อยู่ในตำแหน่ง
 ตามวาระของผู้ซึ่งตนแทน

การคัดเลือกกรรมการตำบลผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นแทนตำแหน่ง
 ที่ว่าง ให้กระทำภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ตำแหน่งนั้นว่าง ถ้า

ตำแหน่งนั้นว่างลงก่อนถึงกำหนดออกตามวาระไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวัน จะไม่คัดเลือกขึ้นแทนก็ได้”

มาตรา ๑๕ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๕ ตริ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๘๖ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๕ ตริ ในการประชุมคณะกรรมการตำบลต้องมีกรรมการตำบลมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งจำนวน จึงจะเป็นองค์ประชุม ให้กำหนดเป็นประธาน การวินิจฉัยชี้ขาดให้ถือเสียงข้างมาก ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานออกเสียงอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด”

มาตรา ๑๖ ให้ยกเลิกความซึ่งเป็นชื่อของตอน ๕ ในหมวดที่ ๔ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๘๖ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ตอน ๕

การประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการตำบล
กรรมการหมู่บ้าน แพทย์ประจำตำบล
และวินัยของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล
และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน”

มาตรา ๑๓ ให้เพิ่มกวางต่อไปนี้เป็นมาตรา ๖๑ ตีรี้ แห่ง
พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๓

“มาตรา ๖๑ ตีรี้ ให้นำความในมาตรา ๖๑ ทวิ เฉพาะที่
เกี่ยวกับผู้ใหญ่บ้านมาใช้บังคับแก่ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง
และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบโดยอนุโลม”

มาตรา ๑๔ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่
พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่าย
ปกครอง และให้อยู่ในตำแหน่งตามวาระของตำแหน่งเดิม

มาตรา ๑๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษา
การตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ถนอม กิตติขจร

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :— เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ ด้วย
 กระทรวงมหาดไทยได้พิจารณาเห็นว่า หน้าที่ในการรักษาความสงบ
 เรียบร้อยและปราบปรามโจรผู้ร้ายภายในเขตหมู่บ้าน เป็นหน้าที่สำคัญ
 ประการหนึ่งของผู้ใหญ่บ้าน แต่ในปัจจุบันผู้ใหญ่บ้านยังมีหน้าที่ที่จะ
 ต้องปฏิบัติในด้านอื่นๆตามอำนาจหน้าที่ที่มีตามกฎหมายอย่างกว้างขวาง
 และผู้ใหญ่บ้านก็มีแต่เพียงผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเท่านั้นที่มีหน้าที่ช่วยเหลือ
 ผู้ใหญ่บ้านในกิจการต่าง ๆ ตามที่ผู้ใหญ่บ้านจะมอบหมายให้ ผู้ใหญ่
 บ้านยังไม่มีเจ้าหน้าที่ผู้ทำหน้าที่ช่วยเหลือ ในด้านการรักษาความสงบ
 เรียบร้อยและปราบปรามโจรผู้ร้ายโดยตรง จึงทำให้การปฏิบัติหน้าที่ใน
 ด้านรักษาความสงบเรียบร้อยและปราบปรามโจรผู้ร้ายยังไม่ได้ผลดีเท่าที่
 ควร จึงเห็นสมควรกำหนดให้มี “ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ”
 ขึ้นเพื่อทำหน้าที่เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยและปราบปราม
 โจรผู้ร้าย และเพื่อให้เห็นความแตกต่างกับผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านปัจจุบัน จึง
 ได้เปลี่ยนชื่อผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านปัจจุบันเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง
 โดยให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านร่วมกันพิจารณาคัดเลือกได้ไม่เกิน ๕ คน
 นอกจากนี้ กรรมการหมู่บ้านและกรรมการตำบลตามกฎหมายที่มีอยู่
 ในปัจจุบันนี้ยังไม่เป็นการเหมาะสมและไม่สามารถที่จะปฏิบัติงานซึ่ง
 เพิ่มขึ้นขึ้นอย่างรวดเร็วของกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ ได้อย่างมี
 ประสิทธิภาพ สมควรจะได้พิจารณาปรับปรุงแก้ไข

ได้จากหนังสือราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม ๘๘ ตอนที่ ๑๑

๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๐

ผนวก ๖

ประกาศของคณะปฏิวัติ

ฉบับที่ ๑๑๒

โดยที่คณะปฏิวัติพิจารณาเห็นว่า ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่าย
 รักษาความสงบที่ดี ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองที่ดี ต่างเป็น
 เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในระดับหมู่บ้านด้วยกัน โดยผู้ช่วยผู้ใหญ่
 บ้านฝ่ายรักษาความสงบได้รับเงินตอบแทน แต่ผู้ช่วยผู้ใหญ่
 บ้านฝ่ายปกครองหาได้รับไม่ ซึ่งเป็นการไม่เหมาะสม สมควร
 แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ เพื่อให้ผู้ช่วย
 ผู้ใหญ่บ้าน ได้รับเงินตอบแทนตามสมควรด้วยกันทั้งสองฝ่าย
 หัวหน้าคณะปฏิวัติจึงมีคำสั่งดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติ
 ลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ซึ่งแก้ไข
 เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๕)
 พ.ศ. ๒๕๑๐ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๕ ในหมู่บ้านหนึ่งให้มีผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่ง และ
 มีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง หมู่บ้านละสองคน เว้นแต่

หมู่บ้านใดมีความจำเป็นต้องมีมากกว่าสองคน ให้ขออนุมัติ
กระทรวงมหาดไทย

ในหมู่บ้านใด ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นสมควรให้มีผู้ช่วย
ผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ ก็ให้มีได้ตามจำนวนที่กระทรวง
มหาดไทยจะเห็นสมควร

ผู้ใหญ่บ้านจะได้รับเงินเดือน แต่มิใช่จากเงินงบประมาณ
ประเภทเงินเดือน ส่วนผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ
และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง จะได้รับเงินตอบแทนตามที่
กระทรวงมหาดไทยกำหนด”

ข้อ ๒ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๗ ทวิ แห่งพระราช
บัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ซึ่ง
แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับ
ที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๑๐ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๗ ทวิ ในหมู่บ้านใดมีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษา
ความสงบ ผู้ว่าราชการจังหวัดจะแต่งตั้งให้ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่าย
ปกครองเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบอีกตำแหน่ง
หนึ่งก็ได้ ส่วนเงินค่าตอบแทนให้เป็นไปตามที่กระทรวง
มหาดไทยกำหนด”

ข้อ ๓ ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๓ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๑๕
จอมพล ถ. กิตติขจร
หัวหน้าคณะปฏิวัติ

ถ่ายจากหนังสือราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม ๔๔ ตอน ๕๗
๖ เมษายน ๒๕๑๕

ผนวก ๗

ประกาศของคณะปฏิวัติ

ฉบับที่ ๓๖๔

โดยที่คณะปฏิวัติเห็นสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ในส่วนที่เกี่ยวกับคุณสมบัติและการพ้นจากตำแหน่งของกำนันและผู้ใหญ่บ้านรวมทั้งสมควรให้ราษฎรในท้องที่เป็นผู้เลือกกำนันเอง ทั้งนี้ เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบันยิ่งขึ้น หัวหน้าคณะปฏิวัติจึงมีคำสั่งดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๔๘๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๒ ผู้ที่จะได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านต้องมีคุณสมบัติและไม่อยู่ในลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

- (๑) เป็นชายเจ้าบ้าน มีสัญชาติไทย
- (๒) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ แต่ไม่เกินหกสิบปีบริบูรณ์

- (๓) มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นประจำในหมู่บ้านนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่าหกเดือน
- (๔) เป็นผู้เลื่อมใสในการปกครองตามรัฐธรรมนูญด้วยความบริสุทธิ์ใจ
- (๕) ไม่เป็นภิกษุ สามเณร นักพรตหรือนักบวช
- (๖) ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพ หรือวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบหรือเป็นผู้ติดยาเสพติดให้โทษ หรือไม่เป็นโรคตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา
- (๗) ไม่เป็นข้าราชการประจำหรือข้าราชการส่วนท้องถิ่นหรือพนักงานส่วนท้องถิ่น
- (๘) ไม่เป็นผู้มีชื่อเสียงในทางทุจริตหรือเสื่อมเสียในทางศีลธรรม
- (๙) ไม่เป็นผู้เคยถูกลงโทษไล่ออกหรือปลดออกจากราชการต่อหน้าที่ราชการในองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล สุขาภิบาล หรือองค์การบริหารส่วนตำบล และยังไม่พ้นกำหนดเวลาสามปีนับแต่วันถูกไล่ออกหรือปลดออก
- (๑๐) ไม่เป็นผู้เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดย

ประมาท หรือความผิดลหุโทษ และยังไม่พ้นกำหนดเวลาสามปี นับแต่วันพ้นโทษ

(๑๑) มี^๕พื้นความรู้ไม่ต่ำกว่าประโยคประถมศึกษาตอนต้นหรือที่กระทรวงศึกษาธิการเทียบไม่ต่ำกว่าประโยคประถมศึกษาตอนต้น”

ข้อ ๒ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๔๘๘ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔ ผู้ใหญ่บ้านต้องออกจากตำแหน่งด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้

(๑) ขาดคุณสมบัติหรือเข้าลักษณะต้องห้ามอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา ๑๒

(๒) ตาย

(๓) ได้รับอนุญาตให้ลาออก

(๔) หมู่บ้านที่ปกครองถูกยุบ

(๕) ไปเสียจากหมู่บ้านที่ตนปกครองเกินสามเดือน

(๖) ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านนั้นมีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งจำนวนร้องขอให้ออกจากตำแหน่ง

(๗) ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้ออกจากตำแหน่งเมื่อได้สอบสวนเห็นว่าบกพร่องในทางความประพฤติ หรือความสามารถไม่เหมาะสมกับตำแหน่ง ”

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๔๘๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ มาตรา ๓๐ ให้นายอำเภอจัดให้มีการเลือกกำนัน โดยรับสมัครจากผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้น ผู้มีสิทธิเลือกกำนันต้องมีคุณสมบัติและไม่อยู่ในลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๑ .

เมื่อราษฎรที่มาลงคะแนนเสียงส่วนมากเลือกผู้ใดแล้ว ให้ถือว่าผู้นั้นเป็นกำนันและให้นายอำเภอรายงานไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อออกหนังสือสำคัญให้ไว้เป็นหลักฐาน

ในกรณีที่ผู้ได้รับเลือกมีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้จับสลากวิธีเลือกกำนัน ให้เป็นไปตามระเบียบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด ”

ข้อ ๔ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๓๒ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ซึ่งแก้ไข

เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๒)
พุทธศักราช ๒๔๘๖ และให้ใช้ความต่อไปนี้เป็นแทน

“มาตรา ๓๒ ถ้าตำแหน่งกำนันว่างลง ให้เลือกกำนัน
ขึ้นใหม่ภายในกำหนดหกสิบวันนับแต่วันที่นายอำเภอได้ทราบ
การว่างนั้น การเลือกกำนันให้นำความในมาตรา ๓๐ มาใช้
บังคับ ”

ข้อ ๕ ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล และ
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่ประกาศของคณะ
ปฏิวัติฉบับนี้ใช้บังคับ คงอยู่ในตำแหน่งต่อไป เว้นแต่ผู้ที่มี
อายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์

ข้อ ๖ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการ
ตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้

ข้อ ๗ ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วัน
ถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๓ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๑๕

จอมพล ถ. กิตติขจร

หัวหน้าคณะปฏิวัติ

ถ่ายจากหนังสือราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม ๔๘ ตอน ๑๕๐

๑๓ ธันวาคม ๒๕๑๕

ผนวก ๘



พระราชบัญญัติ

ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๕)

พ.ศ. ๒๕๑๖

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๖

เป็นปีที่ ๒๘ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มี
พระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยลักษณะ
ปกครองท้องที่

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้
โดยคำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติ
ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๑๖”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวัน
ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความใน (๑๑) ของมาตรา ๑๒ แห่ง
พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗
ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๖๔ ลง
วันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“(๑๑) มี^๕พื้นความรู้ไม่ต่ำกว่าประโยคประถมศึกษาตอน
ต้น หรือที่กระทรวงศึกษาธิการเทียบไม่ต่ำกว่าประโยคประถม
ศึกษาตอนต้น เว้นแต่ในท้องที่ใดราษฎรไม่อาจเลือกผู้^๕มี
ความรู้ดังกล่าวได้ ผู้ว่าราชการจังหวัดโดยอนุมัติรัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงมหาดไทยอาจประกาศในราชกิจจานุเบกษายกเว้นหรือ
ผ่อนผันได้”

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ถนอม กิตติขจร

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดย
ที่มาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช
๒๔๕๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๖๔ ลง
วันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ กำหนดคุณสมบัติผู้ใหญ่บ้านให้มีพิน
ความรู้ไม่ต่ำกว่าประโยคประถมศึกษาตอนต้นหรือที่กระทรวงศึกษาธิการ
เทียบไม่ต่ำกว่าประโยคประถมศึกษาตอนต้น เพื่อให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
แต่ปรากฏว่าบางหมู่บ้านซึ่งเป็นท้องที่กั้นดารชายแดนหรือเป็นท้องที่ที่มี
ชาวเขาอยู่อาศัย ราษฎรยังไม่อาจเลือกผู้ใหญ่บ้านที่มีพินความรู้ดังกล่าว
ได้ เป็นอุปสรรคแก่การเร่งรัดพัฒนา สมควรแก้ไขเพิ่มเติมให้อำนาจผู้ว่า
ราชการจังหวัดโดยอนุมัติรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยที่จะประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษาวันหรือลดหย่อนพินความรู้ของผู้ใหญ่บ้านในบาง
ท้องที่ได้ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติฉบับนี้

ได้จากหนังสือราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม ๘๐ ตอนที่ ๑๐๗

๒๓ สิงหาคม ๒๕๑๖

12215 ค.2

KE
ด1
ร 3๖2 ก
251๑

สำนักงานเลขาธิการสภา
การศึกษานโยบาย
การศึกษาระดับ
ประถมศึกษาตอนต้น

